

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Elli altıncı birleşim

17 . V . 1945 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	124
2. — Havale edilen kâğıtlar	124
3. — Görüşülen işler	124
1. — Çiftçiye toprak dağıtılması ve çiftçi ocakları kurulması hakkında kanun tasarı ve Geçici Komisyon raporu (1/386)	124:160

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Malatya Milletvekili Dr. Cafer Özelci'nin bir elektrik malzeme fabrikası kurulmasının istenilip istenilmediğine dair sorusuna Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen tarafından cevap verildi.

Çiftçiyi topraklandırma hakkındaki tasarının tümü üzerindeki görüşmelere devam edildi ve;

Verilen karar gereğince Perşembe günü toplanılmak üzere birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip	Kâtip
Aydın	Samsun	Kütahya
Dr. M. Germen	N. Fırat	V. Uzgören

2. — HAVALA EDİLEN KAĞITLAR

Tezkereler

1. — Ekonomi Bakanlığına bağlanan «Kâğıt ve matbuayı düzenleme» bürosu kadrosunda yapılan değişikliğin onanmasına dair Başbakanlık tezkeresi (3/252) (Bütçe Komisyonuna);

Raporlar

2. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1945 yılı yedi aylık Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/389) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati: 15

BAŞKAN — Ş. Günaltay

KATIPLER — V. Uzgören (Kütahya) Necmeddin Sahir Sılan (Tunceli)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Çiftçiye toprak dağıtılması ve çiftçi ocakları kurulması hakkında kanun tasarısı ve Geçici komisyon raporu (1/386)

BAŞKAN — Topraksız çiftçiye toprak dağıtılması ve çiftçi ocakları kurulması hakkındaki tasarının görüşülmesine devam ediyoruz.

Dünkü oturumda söz almış olan arkadaşlara sırasıyla söz veriyorum.

Söz Hıfzı Oğuz Beketa'nındır.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Sayın arkadaşlar, bir mevzu ve hele o mevzu memleket ölçüsünde bir önem ve genişlik taşıyan ileri bir dâva ise üzerinde her şey söylenebilir. Bir milletvekilinin, bu kürsüden hakikaten samimî kanaat olarak ifade ettiği her mütalâa ise muhtemeldir. Fakat Büyük Meclis karar safhasına geçince dâima ve ancak bir tek tesire tâbi olmuştur: Bütün milleti ve vatani içine alan millî menfaatların, millî hükümlerinin, millî sorunların ve millî videdanın tesiri! (Bravo sesleri). Bu T. B. M. Meclisinin temelini teşkil eden, asla değişmeyen tarihi, şeref anesidir.

Muhterem arkadaşlar, çiftçiyi topraklandırma kanun tasarısının Anayasa gibi bütün vatan-

daşları alâkalandıran şumullü bir mahiyet taşıdığı meydandadır. Çünkü bu kanun, açıkça söylemek lâzımdır ki, bir toprak reformunu getiriyor. Hatip arkadaşlarımız da ortada önemli bir dâva olduğuna işaret ettiler.

Arkadaşlar, yüksek müsaadenizle, tamamen objektif bir görüşle bu konu üzerinde anladıklarımı ve inandıklarımı kısaca belirteceğim:

Dâvayı ana prensipiyle ele alalım. 767 119 kilometre kare bir vatan üstünde yaşıyoruz. Kilometre murabbama 23 kişi düşüyor. Tasarıyı inceleyen komisyon raporundan bazı rakamları alıyorum. O vakit şu hakikatlere varıyoruz: Türkiye'de 5000 dönümden fazla olan büyük toprak mülklerinin sayısı 418 dir, orta toprak mülklerinin sayısı da 5764 dür. Bunları toplarsak 6182 yapar. Bu 6182 orta ve büyük toprak mülküne sahip olan kimselerin ellerinde 23.600.000 dönüm toprak vardır. Memleket nüfusunun % 80 inin çiftçilikle uğraştığını biliyoruz. Şu halde kendisine yeter toprağa sahip olanların dışında hayatını bu toprağa bağlamış milyonlarcaya çiftçi vatandaşı, araziye sahip olanların yarısı, ortakısı, ırgadı, hizmetkârı olarak boğazı tokluğuna hayat sürüyor demektir. Şimdi bu büyük

gerçeğe bakarak, yüzlerce senedir bu vatanın ıstıraplarını paylaşan, buna rağmen anavatan üzerinde köksüzlükten bir türlü kurtulamayan bu milyonlarca vatandaşın elbette derdine bir çare bulmak mecburiyetindedir.

İşte arkadaşlar, dâva, ancak bu hakiki mâ-nasiyle ve bu ölçüde daha kolay, iyi ve insafli anlaşılır.

Demek oluyor ki, bu kanun tasarısı tesadüfi, gündelik bir ihtiyaç ile huzurunuzda gelmemiştir. Bu kanun, tarihimizin akışından doğan ve cemiyetimizin ekonomik bünyesinin gerektirdiği millî bir zaruretten ibarettir.

Burada, çok mühim olan şu noktaya da kısaca ilişeceğim:

Şimdi biz bu kanunla mülkiyet rejimimizde bir değişiklik mi yapıyoruz? Hayır arkadaşlar. Bilirsiniz ki, mülkiyet rejimi başka; Arazinin tarzı tevezzüünü; dağılış şeklini ifade eden mülkiyet bünyesi gene başkadır. Türkiyede mülkiyet rejimi; Medeni Kanunla karakterlendirilmiştir, Anayasa ile de teminat altına alınan ve Parti programıyla siyasi hayatımıza maledilen bu mülkiyet, ferdi mülkiyet rejimidir. Açıkça görülüyor ki, bizim siyasi, ekonomik ve sosyal kuruluşumuz ferdi mülkiyet rejimine dayanmaktadır. Bu itibarla elimizdeki kanun tasarısının mevzuu asla yeni bir arazi mülkiyeti rejimi değil; arazinin dağılış şeklini gösteren mülkiyet bünyesidir. Nitekim; çok önemli olan bu cihet her ne kadar komisyon raporunda tebarüz ettirilmemiş ise de, Hükümetin gerekçesinde şöyle yazılıdır: «Bugünkü Türk Cemiyeti hususi mülkiyet prensipleri üzerine kurulmuştur. Şüphesiz arazi mülkiyeti rejiminin, temeli de hususi mülkiyet prensibidir. Bu, milletimizin zaruretlerine uyduğu gibi gelecek zamanlarda inkişafının şartları ve imkânlarını da vermektedir. Bu bakımdan bugün memleketimizde bir arazi mülkiyeti meselesi yoktur.»

Şu halde en küçük bir tereddüde lüzum kalmadan bu tasarı ile bir arazi mülkiyeti rejimi üzerinde değil; ancak, bir arazi dağılış üzerinde duruyoruz. Gerçek de odur ki, vatan toprağımız geniş, çeşitli ve çok yarayışlı olduğu halde, yukarıda arzettiğim gibi, bir taraftan çok büyük toprağa sahip insanlar ve çok defa doğrudan doğruya bunların işletmedikleri büyük topraklar vardır.

Öte tarafta ise bir karış toprağa veya yeter toprağa sahip bulunmayan milyonlarca vatandaş var. Bu milyonlarca vatandaş, hayatlarını ve çocuklarının hayatlarını arazi sahiplerine vakfetmişlerdir. Bugünkü gidikle bundan kurtulmalarına da imkân yoktur. Köylerimizde arazi dâvalarının büyük ıstırapı işte bundan ileri geliyor. Bunun halli için, tapulama ve kadaastro işlerine intizar etmek, daha yüzlerce sene beklemek demektir. Buna imkân var mı?

Bu hal kamu menfaatına aykırı değil midir. Bu hal hayatını bu toprağa adanmış ve bu topraktan temin eden vatandaşlara karşı hürmetsizlikten başka nedir?

İşte bu durum, kendiliğinden ortadan kalkmadığına göre, tekrar ediyorum, mülkiyet rejimimizde değil; fakat ârazi mülkiyeti bünyemizde ıslahı icabeden bir taraf olduğu açıktır. Onun içindir ki, bu tasarı prensip itibarıyla, arazi mülkiyeti bünyemizi düzelterek kanun yolu ile bir tasfiyeyi sağlayacak olan bir reform yapacaktır. Kanunun metin ve tatbikatında hukuk ve adalete aykırı hareket edilmeyeceğini ve her bakımdan işletme ve başarı imkânlarının sağlanacağını tabii saymak lâzımdır.

Arkadaşlar, bir vatan toprağı mahdud insanların mülkü olunca mı, yoksa bütün vatandaşların malı olunca mı daha çok vatanlı? Şu halde, bu kanun mülkiyeti zâfa uğratmıyor, bilâkis daha çok kuvvetlendiriyor ve bütün vatandaşları sarsılmaz bağlarla vatanın derinliklerinde kökleştirerek tabii bir iktidar ve müdafaa kaleci haline koyuyor. Bu kanun tasarısının maddeleriyle sağlanmak istenilen faydalar söylendi. Bu itibarla bu bahse ve maddelerin tabli-line girmiyorum. Yalnız bir kaç cümle ile bu tasarının ruhundan anladıklarımı da ifadeye çalışacağım :

Biz millî yapımızda ve idare rejimimizde muayyen bir sınıfa ve zümreye değil; bütün Türk halkına dayanırız. Hususiyetimiz ve kuvvetimiz de buradadır. Biz bölünmüş, parçalanmış millet değiliz. Sınırsız, imtiyazsız bir millet bütünü olmak dâvamız bunun ifadesidir.

İşte bu kanunda rejimimizin hiçbir zaman taklide itibar etmeyen ve etmeyecek olan bu ana vasfı, daha çok kuvvet bulacaktır. Vatandaşlık ve ıstıraplarına eşit olarak katılan bütün vatandaşların vatanın refah imkânlarından da faydalanması bu kanunun maksadı ve hedefidir.

Milletin çabuk ve sağlam çoğalması, ekonomik ve sosyal bünyesinin daha ziyade teminat altına alınması hür, eşit ve refahlı bir düzenle kabil olur. Demokrat Türkiye, mahdud insanların menfaat emirlerine, hizmetlerine, hattâ vesayetlerine hayatlarını vakfeden vatandaşlara eşit ve hür vatandaş nazariyle bakamaz. Onun içindir ki, bu kanunu, milletin bünyesini ve halkçılığımızı kuvvetlendirici, kendi toprağını kendi işleten mesut ve efendi çiftçi ailelerini çoğaltarak, Türk halkının vatan bağına daha çok kuvvetlendirmek yolunda ana bir tedbir sayıyoruz.

Arkadaşlar, dünyanın bütün işlerini günün-gününe anlamak imkânına ve idrakine hergün biraz daha erişen milyonlarca topraksız vatandaş müstakil ve köklü çiftçi aileleri olarak bu vatana bağlamaktaki büyük ihtiyacı ve isabeti, ileri görüşü daha çok deşmeğe ne lüzum var.

Bu itibarla böyle esaslı bir reform kanunu-

nün, asla gölgelendirilmeden, milletin hizmetine ve hayrına bir an önce ulaştırılması ve tatbikatında vazife alacak her elin de en büyük titizlikle üzerinde çalışması şerefli bir borçtur.

Türk halkına mesut yıllar vâdeden böyle bir reform kanununun, altı yıldır neler çektiğini yakından bildiğimiz bu ıstırap ve ibret dünyasından, ileriye en isabetle görerek, mutlu günlere ulaştığımız bir zamanda, Büyük Mecliste görüşülmeğe başlanması ayrı bir bahtiyarlıkla karşılanmağa değer.

Bu prensip ve ruhla yükske huzurunuzda geldiğine inandığım tasarıya, millî hükümlerlik ve millî vicdanım yegâne kaynağı olan Büyük Meclisin şuuriyle her bakımdan en isabetli seçlin verileceğinde hiç kimsenin şüphesi olamaz.

Çünkü Cumhuriyet rejiminin millete çoktan vâdettiği bu kanun; vatana, Büyük Meclisin; ehemmiyeti zamanla daha çok anlaşılacak, artacak ve büyüyecek olan çok kıymetli bir armağan olacaktır.

Bu, gerçekten büyük eserinizin de Türk milletine hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. (Alkışlar).

II. R. ÖYMEN (Bolu) — Arkadaşlar; tasarımı Anayasamızın gerçek bir emri ve toprak devrimizin bir başlangıcı gibi karşılarken, bekliyoruz ki, yurt toprakları; üzerinde çalışan ve yaşayanlarla başbaşa ve Tarım teşkilâtımızın bu uğurda artacak emekleriyle bir arada daha canlı bir varlık olarak gelişme fırsatlarına kavuşmuş olsun.

Bunun içindir ki, geride kalmış ve fakat her iki gerekçede gereği gibi belirtilmiş bulunan tamamlayıcı ve sağlamlaştırıcı kanun tasarılarımız da kısa bir zamanda önümüzde görmek istiyoruz. Bunlar eksiktir. Hatta kanun tekniği dışında bazı maddeler de mümkündür ki, eksik kalmış olsun. İnsan elinin kurduğu teşkilât, bir işin tamamını birden ve bir anda yaptırırsa, yeni araştırmalara ve devamlı uğraşmalara elbetteki lüzum kalmazdı.

Arkadaşlar, işin kanaatimce hiç tartışma götürmeyen tarafı, bu topraklara bizim dün ve bugün olduğu kadar yarın da bütünümlü bağli ve sımsıkı sarılı olduğumuzdur. Elimizdeki kanun tasarısı bu ruhun ifadesidir. Ve asla şüphem yok ki, millî mücadele günlerimizin temiz havasıyla sadece onun havasıyla ve bütün dünyanın karşısında saygı göstererek eğildiği asil heyecanıyla yuğrulmuştur. Eğer bu toprakları biz bu tasarının değişebilecek ve değişmeyecek ölçüleri içinde bugün bir daha ele alıyorsak bu onun yaşatma ve üretme görevinden yani kendi tabiatından gelen bir emri ve bizzat anavatan toprağının bu yönden gelişmeye ihtiyacı olduğu içindir.

Esasta bu anlayış içinde kalarak, uygulamada ehemmiyetli gördüğüm bir noktayı, ben de hatırlatmadan geçemeyeceğim. Hakikaten çok

dikkatli ve çok duygulu bir davranışla çalışan tasarıyı yer yer olgunlaştıran komisyonda bazı açıklamalar yapılmış ve kullanışlı uygulama hükümlerinin tasarıya eklenmiş olmasına rağmen her kanunda olduğu gibi bu tasarının ana hükümleri ve hele kamulaştırma ve itiraz hakkı hükümleri - hepimizin iyi niyetleriyle tatbik olunmazsa maksada varmak güç olacaktır. Elindeki toprak ne olursa olsun işe bu davranışla bağlanmamız, Devlet ve Millet borcu olarak hepimizin üzerindedir. Bunun içindir ki, tasarımı iera safhasında Hükümet kadar Yüksek Meclisin de devamlı takibini istemektedir kanaatındayım. Arkadaşlar izin verirseniz küçük, fakat hence ehemmiyetli görünen bir noktayı da, çiftçiyi topraklandırırken, maddeler arasında, köylerimizin ilk öğretime kavuşmasını besler mahiyette bazı hükümler eklenmiş olmasını da, bu topraklara yayılmış gürbüz Türk çocuklarının yetişmesine karşı gösterilen yeni bir alâkanın eseri olarak övmekten ayrıca zevk duyduğumu söylemek isterim. Bu toplu intihalarından sonra öteki meselelere geçmeden önce, kanunun ruhundan çok bünyesine giren bir iki noktadaki şüphelerimin sözleri sırasında aydınlatılmasını değerli ve çalışkan Tarım Bakanından ve sayın sözcü arkadaşımın rica ederim.

1. Memleketimizde yaz ve kış mevsimlerine göre hareketli bir toprak isteyen hayvan besleme ve üretme faaliyeti bakımından bu ihtiyaç, yani yayla ve mera arazisi ölçüleri, aynı yerde ve aynı arazi boyu ölçüleri içinde mi, ayrıca mı düşünülmektedir? Devlet elinde boş kalan mera arazisinden bu maksatla faydalanmak imkânı kalıyor mu, kalmıyor mu?

2. İktisadi Devlet Teşekküllerinin kamu menfaatine yarar diye vasıflandırıldığımız toprak işletmelerinde - ki bu ölçü, orta araziye geçebilecektir - çiftçi ve işçi olarak çalışanlardan isteyenlerin ailelerine birer miktar arazi vermeyi sağlayacak bir hüküm, gerek toprağa bağlılık, gerekse nüfus politikamız, hatta tasarının ana prensibine uygunluk bakımından, tasarımı ilgili maddelerini almak yerinde olmaz mı?

4. Orta arazinin dar ve geniş bölgelere göre ülkümen arkadaşımın da işaret ettiği gibi ayrı hükümlere tâbi tutulmasının, gerçekte hayali kalacağına, ayrıca birçok lüzumsuz ve karışık işlemlere sebep olacağına; tabiat ve insan yapısının bugünkü idari ünitelerin sınırları içinde mütalâa edilmesinden doğacak isabetsizliklere bakılarak, ilk Hükümet tasarısında olduğu gibi müşterek kamulaştırma hadlerinin alınması daha doğru olmaz mı idi? Verilecek izahatla şüpheli tarafı kalmıyacağına emin olduğum ve bir kısmı maddeler sırasında da aydınlanabilecek olan bu noktalar dışında, benden evvel konuşan sayın arkadaşlarımızın tasarımı dolayısıyla

ortaya attıkları bazı esaslı meseleler üzerinde - inandığım ve inanmadığım taraflarıyla beraber - düşündüklerimi müsaadenizle ben de söylemek istiyorum.

Ehemmiyetli diye saydığım bu meseleler şunlardır:

1. — Orta işletmenin bu tasarı ile teşvik görüp görmediği meselesi;
2. — Vatandaşa tanınan toprak mülkiyeti hudutları meselesi;
3. — Kamu menfaati anlayışı ve kamulaştırma bedeli.

Bunların her birine geçmeden önce, bütün şümülü ile inandığım bir prensipi, toprak işleminde de esas olmak üzere yüksek huzurunuzda tekrar etmeme müsaadenizi dilerim. Kanaatimce, topluluk hayatında, asıl olan, o cemiyetin muhtaç olduğu iştir. İnsanlar bunun için vardır ve tuttukları işe yaradıkları ve hizmet etikleri müddetçe, insan değeri taşımaktadır. Kısaca işin beslediği adam, işi besleyen adam olmalıdır. Bu sadece toprak üstündeki çalışmalarda değil, bütün işlerde ve Devlet işlerimizde kıymet vermekten kaçınmayacağımız bir düsturdur ve zannederim ki en objektif gerçek de budur. O halde, toprağı, toprak sevgisi toprak bilgisi olmıyana onun üzerinde çalışmaktan ve iyi mahsul yetiştirmekten uzaklaşmalara değil ona yaklaşmalara vermek, yani hakikaten toprağın sahibi, bekçisi ve hadimi olacağına bırakmak doğru olacaktır. Şimdi toprağa hizmet ve onu işletme anlayışı içinde, orta işletmenin tasarıda ne derece gözetilmiş olduğunu incelemeğe dönelim:

Orta işletme, istihsal hayatında ve makine ziraatında elbette ki mühim bir yer almaktadır ve kendine mahsus bir düzen istemektedir. Düzenli işletme denen şey bu olsa gerektir. Alet, sermaye, bilgi ve emek ve şimdi tasarımın Komisyon gerekçesine göre orta arazi boyunda, yani 5760 araz mülküne bölünen 17 milyon toprak yüzü var. Altı milyon da 400 küsur mülke bölünmüş... yekünü 23 milyon küsur. Bu kemiyet ölçüsü.

Keyfiyete gelince; bunun maalesef tamamen tersine olarak seviyesini de arkadaşımız... toptan intibaları arasında ifade etmiş bulunuyorlar.

Tasarımın 15, 16 nci maddeleri, zannederim, bu 5000 dönümlük araziye geniş bölge düzenli işletme olsun veya olmasın; dokunulmazlık veriyor. Dar bölgede ise düzenli işletme olmasa, 2000 dönümden aşağısına bu hakkı tanıyor. Eğer düzenli işletme ise, bütününü koruyor. Sonra ayrıca maddede iktisat durumuyla mütenasip ihtarlar, ikrazlar, öğütler var ve nihayet bir de mühlet var. Daha nasıl korusun ve teşvik etsin istiyoruz.

Tasarı, toprağın ve orta işletmenin her bakımından âdeta bir sanat eseri haline gelmesini

ister hükümleri ihtiva eder ve bir kuruluşu da buna dayanırken, orta işletmeyi ihmal edip sadece küçük işletmeyi tutuyor demek bilmiyorum, doğru mudur? Benim gördüğüm orta işletmeyi bu seviyeye çıkarmak için biraz, sahiplerini sıkıştırmak suretiyle, elinden işlemediği kısmını alınacağını anlatmak suretiyle de bu maksada doğru yürümektedir. Amma tatbikatta böyle olmazmış veya ben ortakçı ile işletmeden yapamazmışım. Onun başta hepimiz için söyledim.

Şimdi bu orta araz, muhtaç olduğu hakiki işletme düzeninde geliştirilemez de kiracıya veya ortakçıya verilip Kasım ayından Kasım aya kira almak için başına gidilirse ve üzerinde topraksız köy varsa 17 nci maddedeki istisna hükümleri ve şartları dâhilinde bir kısmı ve belki de tamamı denecek bir kısmı kamulaştırmaya uğrıyacaktır. Bu da tabiidir. Çünkü düzenli işletmenin şartları burada eksik olduğu kadar kanunun ve Anayasa'nın maksadı da açıktadır. İş karıştıran istisna maddesine gelince Ben onu şöyle anlıyorum : Tabii yalnızca Hükümet veya komisyon sözcüsü arkadaşımız düzeltir. Bir yerde devamlı olarak aynı insanlar tarafından işletilen bir toprak yüzü var. Bu insanlar çiftçidir. Belki çocukluğundanberi... İşleri kanunun en hâlis tarifi ile ... Bunların, üzerinde işlediklerihattâ metnin yazılışına göre söylüyorum - Yerleştikleri toprakta çalışmadıkları veya çalışmadıkları gün bir karış hakları yok.

Şimdi bunlar nasıl çiftçidir diye kendime soruyorum. Yuvasız çiftçi, yuvasız, yuvasız çiftçi olur mu? Toprakta rahat sıcak yuva olur mu? fakat bu insan, iğreti toprakta ömrü boyunca bir yorgana sarılmış olarak bekliyecektir. Çiftçi olan ve çiftçi olarak gelişmek isteyen bir vatandaş için - bugünkü demokrasi cihazı içinde - acı bir mahkûmiyet olsa gerektir. Bu adamların dünkü âşiret halkından çok farkı var mıdır, bilmiyorum. Bunlar her şeyden önce iskâna muhtaçtırlar demektir. İç iskân dediğimiz şey yakında uazğa doğru gitmek demek değil midir. Haydi insanı bir tarafa bırakalım toprağın hakkı olarak ta düşününce yararcımın ve ortakçımın ona ne kadar bakacağını ve bağlanacağını biliriz, âlâsını biliriz. Vaktiyle toprağa çocuk gibi bakan ve seven arazi sahipleri daha iyi bilirler. Bence bu 17 nci maddenin üzerinde yerleşmiş sözüdür. Bu toprağın üstünde topraksız köy halinde toplanmış demektir. İfade böyle de olabilir. İkinci cümledeki tarım işçisi meselesine gelince; onu bütünüyle düşünmek mümkündür? Onu maddesinde arzedeceğim.

Görülüyor ki arkadaşlar, orta arazinin iyi işlenmesi, orta işletme tasarımın başlıca maksatlarından birini teşkil etmektedir. İstisna maddesini kendine mahsus şartları vardır. Muvakkat madde demektir. Benim samimi anlayışım budur. Onu muhafaza etmez, toprağın bak-

mazsan elinden alıp muhafaza edeceğe vereceğim demekten maksadın işe sarılmayı temindiri diye düşünüyorum.

Orta arazinin kamulaştırma payları dolayısıyla olacak, arkadaşlarımız, mülkiyet hudutlarının tanınmadığını söylediler. Ben bu kanaatte değilim. 5000 dönümden elliye kadar uzanan bir mülkiyet hududu vardır. Toprak mülkiyetlerimizin doğru ve gerekli belgelerinin bulunmayışı gerekçelerde ve arkadaşlarımızın muhalefet şerhlerinde kâfi derecede ifade edilmiş bulunmaktadır. Tarih içinde ve memleket toprakları yüzünde bir seyahat de bize sademesini anlatır. Türlü şekilde çoğaltılmış toprakları bir yana bırakalım da canlı misaller şeklinde bize gösterilen emek ve hizmet görmüş toprakları ele alalım. Hattâ bu gibilerin hatırı için hepsinin tam ve kâmil mülkiyeti içinde kalalım. Bunları tanırken her hakiki çiftçi vatandaşım istediği bir aile topluluğu halinde görmeyi neden arzu etmiyelim?

Tasarı arkadaşlarımızın zannettiği gibi, toprak mülkiyeti tanınmıyor değildir. Tersine olarak çok güzel tanımıştır. Gayesi onu tekemmül etmiş görmektedir. Bu mülkiyetin hududu bütün hürriyetlerin hududunda olduğu gibi başkalarının hududunda, yani topraksız çiftçilerin asgari hududunda nihayet bulmaktadır. Bilmiyorum, tasarının bu asgari hududundan da ileri mi gidilmek isteniyor?

Şimdi ortada kamulaştırılacak toprakların bedeli meselesi kalıyor. Zannederim ki en mühim madde, düşünülen ve düşünülecek olan madde budur. Bunun iktisadi düzendeki tesir ve etkilerini takdir etmekten itiraf edeyim ki, acizim. Fakat,

- Borçlanacak ve araziyi alıp işliyecek köylünün malî durumuna,
- Hazine yardımının ölçüsüne,
- Normal bir iktisadi gelişmenin muhtaç olduğu sükûna bakarak bugün için bu toprakların «değer paha» ile alınabileceğini kabul etmek dahi mümkün görmüyorum.

Keşke bunların hepsi tam bu gelişme içinde bu safhası tahakkuk etseydi. Onun için karşılıklı bir fedakârlık olmadıkça ve kamu menfaati gördüğünden hareket etmedikçe bunun hallolunur tarafını görmüyorum ve doğrusu da budur. Ben hukukçu da değilim. Fakat bu tarzda bir toprak dağıtım işini de hukukçu arkadaşlarımız müsaade etsinler de herhangi bir adamdan obirine hususi menfaat aktarması gibi mütalâa etmediğimi söyleyeyim. Böyle olsaydı, Hükümete de bir komisyon hakkı vermek yerinde olurdu. Halbuki bu toprak dağıtımını, Anayasa ile açıkça belli edilmiş ve özel kanunlarla, kıymeti (değer paha değil) takdir olunacak kıymet diye vasıflandırılmıştır. Onun için bir arkadaşımızın söylediği gibi, işletilmeyen topraklar, zorla değil, yine kanunla alınacaktır.

Buradaki menfaatin esası, günün piyasası değil, millî fayda ve yararın tesbit edeceği değer paha'dır. Tahsin Balta arkadaşımızın bu hususta şerhi olduğu gibi, bir hukuk profesörümüş de; ziraat reformları meselesi, Devletin temeltaşı yerinde sayılacak ehemmiyetli bir inkılâp meselesidir diyor. Fedakârlıktan başka, buradaki değer, millî faydaya ve yarar dolayısıyla düşüncesiyle söylüyor.

İskân ve Orman ve diğer istimlâk Kanunlarımız da bunu gösteriyor. Bütün yurt topraklarının bereketini arayacak ve bizi toptan sürekli çalışmaya götürececek bir işte, bugün kamu menfaatinin görmeyecek bir hukuk müessesesi olabileceğini de pek sanmıyorum. Amma bu bedel ne olmalıdır, bunu Yüksek Meclis takdir etsin. İktisadi hayatın icaplarını da düşünerek yalnız bir noktayı daha belirtmek istiyorum. Toprak içinde sermaye ve para kadar gönülden ve yüreктen toprağa sarılmak işi mühimdir ve bu tasarı, diğer unsurlarla birlikte onu hedef tutmaktadır. Bunun canlı bir misalini; geçen yaz aylarında Maliye çiftliği kombinelerine gittiğimizde gördük. Harmanı bırakılarak babasının aneliyatı masasına gitmeyen genç ziraatçilerimizi gördük. Çölü cennete çevirmişler. Bu gençlerin, memleket çocuklarının harp yıllarındaki çalışmalarını huzurunuzda şükranla ve minnetle anmayı yazıf bilirim. Bir eenebi 240 000 yakın toprağın sürülüp ekildiğini ve onun etrafında oturacak bir bina olmadığını görünce; hep bu çadırlarda mı kalacağız? diye sormuş. Kombine müdürü; hayır diye cevap vermiş. O sorduğunuz binaları topraktan çıkarıp yükselteceğiz demiş! Amerikalı, önce şaşırmış, sonra, hakkınız var demiş, biz de öyle yapmıştık!

Arkadaşlarım, işin bu cephesine de bakarak bu toprağa sımsıkı sarılma ruhunu bir daha belirtirken toprağın, Türk çiftçisinin ve Türk gençinin gözünde sadece ekonomi mevzuu olmadığını tekrar etmek isterim.

Eğer böyle olsaydı, batıdan, doğudan, güneyden ve kuzeyden harekete gelen, sınır toprakları, bugün Türk çocuklarının elinde yurdun yer yanını, sularını ve dağlarını rahatça dolanıp aşamaz, bu milletin kurtuluş sabahında, 19 Mayıs'ta, ayrılmaz bir bütün halinde birleşemez. Onun kurduğu bu Devletin Başkanına, yine onun kurtardığı bu topraklarımızın ruhunu ve selâmını ulaştıramazdı!

F. YÜZATLI (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, bu elimizde incelemekte bulunduğumuz kanun, ne dünün timar ve zeametinden haksız alınmış toprakların taksimi, ne de sağ, sol ideolojilerin bir özentsisi değil, Türk inkılâbının hakiki mânasında kendisidir arkadaşlar. (Bravoesleri) Bu, bizim Parti programımıza girmiş; topraksız çiftçiye toprak vermektir arkadaşlar.

Bu kanunun hüviyeti içinde benim anladığı-

ma göre biz ziraatte küçük işletmeye doğru gidiyoruz. Yani gelişip, teşkilatlandırılmış, teknikleştirilmiş küçük bir işletmeye doğru gidiyoruz. Esas dâvamız budur arkadaşlar. Bu tasarı Geçici Komisyon'da konuşulurken baştan aşağıya kadar iki fikir mücadelesi arasında hazırlanmış ve burada devam etmekte bulunmaktadırdır.

Bunlardan birisi; Hükümetin Meclise ve Encümene verdiği tasarıdır ki, esas mânası tekrar arz ediyorum, küçük işletme zihniyetidir. Diğeri ise tabiatıyla bu kurulurken büyük toprak sahiplerinin topraklarının alınmasıdır.

Büyük toprak sahiplerinin toprağını almak ve dağıtmak muhakkak zaruri ve lâzımdır arkadaşlar. Tasavvur buyrulur mu? bir yerde emniyeti temin edeceğiz diye 2 bin dönümlük bir veya bir kaç orta işletmeyi toprak darlığı mevcut olup dağıtmazsak asıl hedefimiz olan köylüyü topraklandıramayız. Vatandaşlara 20 - 30 dönüm toprak düşecek ve bu vatandaşlar bütün hayatı müddetine euce ziraata teşvik etmiş ve bu insanları daima o orta işletmelere muhtaç bırakacağız. Kanunun 17 nci maddesinin temas ettiği bu hüküm hakikaten yerindedir. Eğer bu hüküm olmazsa, bu kanun işlemez arkadaşlar. İşlemeyecek bir kanunu yapıp da Hükümete vermek ve bunu işletmek doğru ve muvafık bir şekil değildir. Arkadaşlar, hattâ bazı yerde toprakları, bunlarla beraber dağıtsak bile olsak, nüfus kesafetinden dolayı oralarda belki euce ziraatin - yani mânası şu ki, üzerinde çalışan çiftçiyi doyurmayan bir ziraat - euce ziraatin vücut bulması meydana gelmesi tehlikesi vardır.

Arkadaşlar, bunun için, Hükümetimin nazarı dikkatini celbederim. Bu yola katıyen gitmek doğru değildir.

Arkadaşlar, vatandaş, aldığı toprakta hem alıcı, hem satıcı olmazsa hiçbir zaman memleket, ziraatte ileriye doğru bir adım atamaz. Onun için euce ziraatin tehlikesinden korunmak lâzımdır. Bu kanunla beraber bir İskân Kanunu yapılarak getirilmesini, Hükümetimden rica ediyorum. İskân Kanunu, bununla birlikte işlemezse, yani bir yerde yeter toprak olmaz ise bu euce ziraati teşvik olur. Biz, oradaki vatandaş alıp şuraya görüremiyeceksek oradaki vatandaş daima sefil ve fakir kalacaktır. Arkadaşlar, İskân Kanununun bununla beraber olması şarttır. İskân Kanunu olmazsa eski timar ve zeametden gelen münbit ovaların büyük çiftçilerin elinde olması bir de sıtma gibi belânın milleti dağa çıkarması asıl münbit ovaları boş bırakmıştır. Arkadaşlar, bu dağdaki çiftçi elindeki toprak yeter toprak değildir. Bugün ormandan, fundalıktan açtığı ufak parçalar üzerinde ziraat yapmaktadır. Bunu bütün arkadaşlar gittiği zaman her yerde görüyorlar. Dört parmak toprak altı taş. Üzerinde mısır yetiştireceğim diye bütün hayatı boyunca uğraşmakta-

dır. Bu kanunda bu vatandaşın hissesi yok mu arkadaşlar? İskân kanuniyle bu Toprak Kanununu birleştirerek ikisini beraber hedefe doğru ulaştırmak lâzımdır. Benim kanaatime göre arkadaşlar iskân denince birinci faktör arazi, ikincisi tohum, üçüncüsü de bina.

Şimdi arz edeceğim: Bu kanunla bu toprak dağıtımını Ziraat Bakanlığı yapacak, tohum onun elindedir, binayı yapacak orman onun elindedir. İskân yapmadan evvel gidip iskân yapılacak arazinin sürülmesi ve hazırlanması; kombinalar vasıtasıyla, yine onun elindedir. Verilecek ilk gıda ve havvan yemi onun elindedir. Benim ve belki bütün arkadaşlarımızın düşüncelerine tereddüt oluyorum. Bu memleketin bir yerinde iskân yapalım derken iskândan evvel oraya gidip araziye sürmek, tohum atmak hayvanları ineine koymak ve bunları yaptıktan ve vatandaşın buraya gel dedikten sonra bu vaziyet karşısında hiçbir vatandaşa ıstırap hissi vermeden götürüp yerleştirebiliriz. Yoksa bugünkü yapılan iskânın ne olduğunu ve iskân edilen halında bir müddet sonra nasıl kaçıklarının hepimiz bilivorsunuz. Onun için muhterem Başvekilimizden rica ediyorum bu iskân işini Ziraat Bakanlığımıza vermek lâzımdır. O zaman bu kanunun esası daha kuvvetli olarak yürür. Bundan sonra yine bu kuvvetli yürüme bahsinde dördüncü bir nokta daha kalıyor. Oraya giden ve bu suretle küçük işletme olarak çalıştırılacak çiftçinin kredi işi. Bunu da bu memlekette Ziraat Bankası yapıyor.

Ziraat Bankası Ticaret Bakanlığımıza bağlıdır. İsmi üzerinde, Ziraat Bankası diyoruz, hic Ticaret Bakanlığımıza bağlı olur mu? Onu bu işten avırıp kendi istikametinde, kendi idealinde kullanmak için yeni bir kanun, yeni bir nizam, yeni bir sekille ortaya atmak lâzımdır. Onun için Ziraat Bankasını Tarım Bakanlığımıza bağlanması lâzımdır. O zaman bu kanun tam manasiyle tekemmül etmiş olur.

Arkadaşlar; dağdaki köylüyü düşünmemişiz. Bir düşünmediğimiz kısım da Karadeniz sahilini çevreleyen mmtakada, bilhassa Giresun mmtakasındaki fındık bahçeleri ile Egedeki zeytinliklerdir. Arkadaşlar emvali metruke olarak kalan bu yerlerin çoğu haksız sahipler eline geçmiştir. Oradaki vatandaşın taksim yaparken nereden toprak vereceksiniz? Toprak üzerinde zeytin ağacı ve fındık oluncu bu toprak neden dağıtılmamış oradaki vatandaşın bu demokratik Devletin kanunundan istifadeye hakkı yok mudur?

O birikin bahçesinde ömrü billah esir gibi çalışacak mıdır? Muhterem Ziraat Vekilinin buna cevap vermesini rica ederim, niçin düşünülmemiştir, neden konmamıştır? Tesis olunanın biraz fazla para ile alınması kabil değil midir?

Arkadaşlar; tekrar bu 17 nci maddeye avdet ediyorum. Çünkü bu 17 nci madde demincek arzettiğim sebepler dolayısıyla kanunun ruhunu teşkil etmektedir. Eğer şuradaki toprağı alıp buradaki vatandaşa verilmeyecek ve bunlar böyle eüce bir ziraat içinde bırakılacaksa kanunun ayağına köstek ve çalışanların elinde de kelepçe vurmuş oluruz. Bu şekilde bu kanun yürümez arkadaşlar. Bunun iztirabını çektik. Biz üç sene evvel arkadaşlar çiftçi mallarını koruma diye bir kanun yaptık. Aynı bu kanun gibi uğraştık, didindik. Meclise geldi. Encümene gitti Encümenden yine Meclise geldi, üzerinde aylarca çalıştık, durduk ve bir kanun yaptık. O vakit bu kanunla uğraşan tecrübeli bir arkadaşlarımız sunu söylediler: Bu kadar külfeti bir reis bedava çekmez. çalışan arkadaşlara bir şey verelim. O zaman arkadaşlar razı olmadı, tabiatıyla kanun da yürümedi. Ben kendi mıntakamda uğraştım, çalıştım, yürütmek imkân ve ihtimalini göremedim. Yazık değil mi bu emeklere, yazık değil mi vatandaşın bekleyip de boşa giden ümitlerine?

Arkadaşlar; son söz olarak, kürsüden inmeden söyleyeyim. üç milyon çiftçi ailesini teşkil eden 15 milyon Türk halkı buradan, sizin vicdanınızdan gelecek olan reylerin sesini bekliyor. Bunları ümitsiz, boş çıkarmayalım arkadaşlar. (Alkışlar).

Dr. S. IRMAK (Konya) — Sayın arkadaşlar; toprak tasarısı, haiz olduğu önemi dolayısıyla gerek komisyonunda, gerek Kamutayda tahmin ettiğimiz şekilde geniş ölçüde kıyaslamalara, tartışmalara yol açmıştır. Bu görüşmelerin bir çoğunda hazır bulunmuş bir arkadaşınız sıfatıyla ilk olarak şu noktayı sarahatle belirtmek isterim ki; toprağı olmayan veya toprağı dar olan çiftçiye toprak verilmesi lüzumu üzerinde bütün bu münakaşalara ve tartışmalara rağmen ve katî bir fikir birliği vardır. Bütün arkadaşlarımız topraksız köylünün topraklandırılması lüzumu üzerinde aynı kanaati izhar etmişlerdir. Yalnız bu topraklandırma keyfiyeti büyük araziyi küçültmek suretiyle mi olsun, yoksa bir iç kolonizasyon yoluyla mı olsun? Arazi sahibine bırakılacak toprak sahibi ve nihayet bedeller üzerinde fikir ihtilâfları olmuştur ki, bu da daha ziyade maddelerin münakaşasında yeri gelecek olan noktalardır.

Arkadaşlar, esasen topraksız köylüvi topraklandırma dâvası üzerinde birçok sebeplerle ihtilâfımız olamaz. Çünkü biz yalnız milletvekili sıfatıyla değil, fakat sabit ve sağlam bir dünya görüşüne malik olan bir Partinin mensupları sıfatıyla bir fikir ailesi teşkil ederiz ve Partinin millete karşı verdiği sözlerden hep beraber mesulüz. Bunlardan birisi de topraksız çiftçi bırakılmaktadır. Bu itibarla teferruat üzerindeki fikrimi maddelere talik ederek şu mâruzatta bulunmak istiyorum: Ortada beliren vakıa:

istatistiklerin söylediği şekilde memlekette bir milyona yakın çiftçi ailesinin toprağı kıttır. Toprak kıtlığının, darlığının memlekette türlü ârazilarla kendini belli etmektedir. Bunlardan biri vakıa memleketimizde ne eskiden ve ne de şimdi resmî olarak bir servaj yoktur. Bununla övünürüz, fakat şunu da görmekten kendimizi menedemeyiz ki, bir batından obir batma mal sahibi, ortakçı münasebatının devamı servaj değilse de bir nevi tâbîlik yaratmakta ve ortakçının ruhunda psikolojik defektler, istiklâlden mahrumiyetin doğurabileceği bütün avakıbı meydana getirmektedir.

İkincisi; hepimizin birçok vesilelerle şikâyet mevzuu ettiğimiz, büyük şehirlerimizdeki marazi insan yığılı meselesi var. Müsaadenizle tâbiri kullanıyorum, büyük şehirlerimizde bilhassa İstanbul’umuzda birçok defalar Grupta ve Kamutayda gördüğümüz vehile muayyen, sabit bir gelire malik olmadıkları halde sırf memleketindeki darlık ıstırabı yüzünden ve muayyen bir istikbale dahi intizar etmeksizin «taş, toprağı altın olan belde» efsanesine kapılan memleketin bir çok dinç ve güzide evlâtlarının bu şehirde marazi bir yığın halinde toplanması bir çok sosyal ve bünyevi hastalıklara yol akmaktadır. Ve nihayet hiç bir zaman gözden uzak tutulmaz ki cinai istatistikler memleketteki toprak darlığını açığa ortaya koymaktadır.

Arkadaşlar inkılâbımız için kanundan beklediğimiz sosyal ve ekonomik hamleler vardır. Evvelâ topraklarımız üzerinde toprağına sahip binaneli vatanla kökleşip kabil olduğu kadar büyük bir kitle istiyoruz. Saklayamayız ki toprağına sahip olmak bir az da şumullü manasiyle vatanı sahip olmaktır. Bu topraklar üzerinde kabil olduğu kadar ihtilâflardan uzak, birbirlerini müstakil insan olarak seven ve kucaklayan ve barışık bir düzen içinde yaşayan büyük bir kitleye ihtiyacımız var. Nihayet Türk nüfusunun kemiyet ve keyfiyet bakımından yücelmesi ve serpilmesi için de sağlam ve müesses iyi kurulmuş köylü yuvalarına, çiftçi yuvalarına ihtiyaç vardır. Bu esaslı zaruretlere karşısında hatıra gelebilecek iktisadi mülâhaza şu olabilir. Küçük mülkiyete doğru gidiyoruz. Bu bir vakıadır. Bu tasarı kanunlaştıktan sonra memlekette bir sürü küçük mülkler teessüs edecektir. Küçük ve orta mülk ziraatına doğru gidiliyor. Küçük mülkiyet geri bir işletme intaç edecekse o zaman bunun hakikaten aleyhinde bulunmak lâzımdır. Fakat arkadaşlar küçük mülkiyet behemehal küçük işletmeyi intaç etmez. Bu husus bu kanunu tatbik edenlerin göstereceği anlayış ve kudrete bağlıdır. Mülk küçük olabilir. Fakat buna rağmen teknik işletme olabilir. Bunları da Hükümet kooperatifler kurmak suretiyle tahakkuk ettirebilir.

Bazı arkadaşlar ödeme şartları üzerinde durdular, hiç şüphe yokki Devletin her nevi borçlarında muadelet sağlaması yerindedir. Bu top-

rak konularının, faizlerin diğer Devlet borçlarına nazaran farklı ve yüzde dört olarak tesbit edilmiştir. Arkadaşlar Devletin borçlarından yalnız Maliye Bakanlığımız değil, biz de beraberce mesul olmak dolayısıyla bu % 7 faizin dehşeti ve azameti üzerinde durmak lâzımdır. Eğer mevzu bahis olan borçlar Millî Müdafaa'nın, vatan korununun icabı ise hiçbir şey diyemeyiz. Bu daha da ağır fedakârlıkları icabettirir. Fakat dünya kasırgasına rağmen memleket içinde millî birliği korumuş, memleketin dış politikasında görülmemiş bir muvaffakiyet kazanmış olan bir Hükümeti bu kadar yüksek faiz vermeye mecbur değildir. Onun için bendeniz adaletin teminini, bundan böyle Millî Müdafaa ihtiyaçları haricinde kalan bilûmun borçlar da % 4 ün âzami had olarak tesbit edilmesi suretiyle tahakkuk etmiş görmek isterim.

Arkadaşlar; büyük bir mazi ile münasebetlerimizi tanızm eden ve büyük bir geleceğe şümülü olan böyle bir kanunda büsbütün pürüzlerin bulunmayışını gönül istiyebilir ve fakat bu mümkün ve mukadder değildir. Hükümet ve Komisyonun bu noktai naazrı gözönünde tutarak kanununun tatbikatı için birtakım safhalar ileri sürmüşlerdir. Vekiller Heyetine muayyen salâhiyetler verilmiştir. Tecrübeler yapılacaktır. ve evvelâ en âcil mntakalar için kanun tatbik edilecektir. Eğer bu tecrübeler tatbikatta herhangi bir eksiklik veya aksaklık gösterecek olursa Hükümetimiz gayet açık kalple huzurunuzda gelebilir ve eksikliğin tamamlanmasını istiyebilir.

Bu kanun vesilesiyle Hükümetten bazı istediklerimiz vardır: Eevvelâ, memlekette hekimlik, avukatlık gibi bazı meslekler bir tesanüde doğru, teşkilâtlanmaya doğru giderken henüz çiftçimiz bu nevi bir teşkilâtla toplanmamıştır. Bu eksiklik gitgide daha fazla sezilecektir. Onun için ziraat odalarının Millî hayatımızda hakikî müessir bir faktör haline getirmek için Hükümetten faaliyet beklemekteyiz. Bu kanunun tam bir kalkınma kanunu olması için desteklenmesinde âcil bir zaruret vardır. Onun için kanunun ruhunda istiklâl verdiğimiz, köylüye vâdettiğimiz kredi, donatımı hakikaten müessir surette ve süratle yetiştirmek için gereken tedbirlerin alınmasını rica ediyorum. Bu kanunda görmeyi arzu ettiğimiz ve fakat göremediğimiz bir noktayı da arz etmek isterim.

Arkadaşlar, endüstrimiz inkişaf halindedir ve inkişaf etmesi elzemdir, hayatî bir noktadır. Bu inkişaf esnasında memleketimizde de bütün şümülü ile işçi meselesi ortaya çıkacaktır. Bu meselenin memleket lehine bir istikamet alması işçinin toprakla alâkasını büsbütün kesmemesine bağlıdır. Onun için işçi vatandaşlarımızın bulunduğu şehirlerde veyahut da kendi köylerinde işçiyi behemehal toprakla ilgilendirmek, toprakla olan temasını yürütmek ve idame etmek hayatî bir zarurettir. İşçinin kendisinin boş zamanlarını

böyle bir toprakta çalışarak geçirmesi iyi olabileceği gibi yardımcı bir irat kaynağı olarak karısı ve çocuklarının böyle bir toprak üzerinde çalışması memlekete olan bir sürü iyilikler getirebilir. Onun için Tarım ve Ekonomi Bakanlarımızdan kurulmakta olan endüstrimizde bu istikamette çalışmalarını ve hizmetlerini beklemekteyiz.

Arkadaşlarımızın bir çoğunun temas ettiği gibi memleketin ziraat kalkınmasında iç iskânı büyük bir yardımcı unsur olarak beklemekteyiz ve bu iskân için memleketimizde geniş imkânlar malikiz. Ben bu kanun lâyihasında iskân meselelerinin geçmemesini, bazı arkadaşların zanları hilâfına hiç iskâna gidilmeyecek mânasına alıyorum. O müstakil bir mevzu olduğu için bu kanun tasarısında yer almamıştır. Yoksa böyle bir arazi reformunun yapılması iç iskân yapılmıyacağı mânasına gelmez. Ümit ediyoruz ki Devletimiz imkân ve fırsatları en iyi bir şekilde kullanarak iç iskânda da gereği gibi önem verir. Bu dileklerimi yüksek huzurunuzda Hükümetimize ulaştırdıktan sonra kanunun milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve feyizli olmasını temenni ederim.

Gl. N. ELDENİZ (Seyhan) — Bendeniz de bazı kısa mâruzat için huzuru âlinize geldim. Çiftçilikten çok anlamam, fakat çiftçi evladı olduğum için alâkam bittabi çok büyüktür. Memleketimizde toprak sahibi olmıyan fakat kendisi reneper namı altında çiftçilikle uğraşan şüphesiz ki bir yığın, bir yığın vatandaşımız ve halkımız vardır. Bunları toprak sahibi etmek şüphesiz ki en muhterem en aziz, en güzel bir vazifedir. Bunun düşünülmüş olması ve bu işin tatbikına geçilmiş olması, Hükümet için, millet için, cümlemiz için sayanı tebriktir, sayanı teşekkürdür, sayanı iftihadır. Bu esas böyledir.

Ve fakat derhal ilâve edeyim ki, bendeniz, bunun sureti tatbikını bu kanunla beğenmedim. Benim beğenip beğenmemem tabii bir şey ifade etmez. Şahsidir. Fakat bir şey ifade etmesini pek arzu ederdim. Çünkü emelim geyet sâftır. Niçin yapacaklar yapıyoruz? Niçin mal edindiğim bir şeyin, malım olmadığını benim yüzüme çarpıyor? Bir kanun ile, yine bir kanun sayesinde herhangi bir şeye malım demiş, evlâdım için emellerde ve ümitlerde bulunmuşsam, niçin benim bu malımdaki emniyetim sarılsın? (Bravo sesleri).

Bu noktadan bu kanunu beğenmiyorum. Memleketimiz Elhamdülillah geniştir. Memleketimizde işlenmiş yerler vardır. Bir taraftan da Hükümet kendisi büyük mikyasta kombinalar vesairelerle çiftçilik yapmak, yani arazi işletmekte iken diğer taraftan başkasına mal vermek için benim malımdan alsın. Almasın efendim. Kendisinin henüz işletmemiş olduğu yerlerden versin. Hatta kendisinin işletmekte olduğu yerlerden versin. Bu işin de daha başlangıcındayız. Bu türlü düşüncelerle bu kanunu beğenmediğimi

arzettim. Daha bir iki nokta var, onları da arzedeceğim. Başınızı ağrıtmamak için fazla uzatmayacağım. Daha esaslı söylemeğe salâhiyetim ve kudretim de yoktur. Efendim, bu kanunda vakıflardan bahsedilmiştir. Ben istirham ederim, vakıflara daha bir müddet katiyen dokunmayalım. Vakıflar niçin teessüs etmiştir, arkadaşlar bunu hepimiz biliyoruz. Fakat bu vakıfların kifayetsiz olduğunu da biliyoruz. Ne gibi maksatlarla konulmuş olduğunu bildiğimiz vakıfların bugünkü halleri meydandadır ve bunların ne kadar müşkülâtla idare edilmekte oldukları meydandadır. Vakfın ne toprağına ne başka bir şeyine dokanmanın zamanı gelmiştir. Amma vakıfların fazlası vardır dersek olabilir, varsa yine o vakfın istifadesine bırakalım.

Muhterem arkadaşlar, dindarlık kusur değil şereftir. Bununla beraber, ben vakıf işini dindarlık zaviyesinden görmüyorum. Ecdadımızın faydalı işler için tesis ettiği vakıfların perişan hali bize yüz karası gibidir. Allah rızası için vakfa dokunmayalım, vakfı takviye edelim (Bravo sesleri).

Vakıfların müstesna tutulmasını istirham ederim.

16 ncı, 17 ncı maddeleri tetkik ettiğim, okuduğum vakit nazarı dikkatimi celbetmişti; fakat balı aziz arkadaşlarımızın, aynı zamanda bir fikir hissettle, kendilerini herhangi bir zarara uğratmamak fikriyle söylemediklerinden katiyen emin olduğum, çiftçilikte salâhiyetli bazı arkadaşların beyanlarından sonra bu iki madde daha ziyade benim de nazarı dikkatimi celbetti; daha ziyade düşündüm ve mukayese ettim. Bu iki madde yeniden gözden geçirilmeye muhtaçtır. İlk sözünle arzettiğim gibitopraksızlara sahabet aziz bir vazifedir, yapılmalıdır. Hiç geç kalmayalım, yapalım. Fakat topraklılara sahabet ve adalet gösterelim. Bu maddeleri bir defa daha gözden geçirelim, gözden geçirilmesi lâzımdır. Maddelere geçildiği zaman, sırası geldiği zaman nazarı dikkate alınır, gibi bir mütalâa bendenize doğru gelmiyor. Kendi kendime onu düşündüm, aceba, dedim, kanunun umumî heyeti hakkında söylemekte iken bu noktalara temas edilmeli mi? Ben kendi hesabıma söylüyorum, sıra bu maddelere geldiği zaman mı fikirlerini arzede-yim dedim, Hayir arkadaşlar, maddeler birbirini itmam etmektedir, bu iki madde değil, bütün maddeler birbirine temel, çatı olmaktadır. Birbirine kapı ve pençere olmaktadır. Bu itibarla kanunun umumiyeti görüşüldüğü sırada arzetmeye kendince karar verdim. Arzediyorum: tekrar gözden geçirilmesi çok iyi olacaktır. Efendim 21 ncı ve 45 ncı maddeler ve bunlara civar olan diğer maddelerde malî hükümler vardır.

Malî hükümler gerçekten çok kısa tutulmuştur. Devlet Hazinesinden semahat kolaydır denilirse, Devlet Hazinesinden semahatin kolaylığına razı ve taraftar değilim. Fakat Devletin en büyük hazinesi, milletin fertleri, milletin aileleri ve milletin küçük küçük hazineleri olduğuna göre, bu hazineleri, yani fertleri, aileleri ve bunların kendi küçük hazinelerini kuvvetlendirmek için milletin büyük hazinesinden lâzım olan fedakârlık bittabi yapılmalıdır. Zannederim; ki bu mantık çok güzel bir mantıktır. Malî hükümler kısa tutulmuş, yirmi senede bono ile ödenecektir. Müsaade buyurursanız, bono tâbiri beni çok ürkütüyor, o kadar ürkütüyor ki, hele böyle uzunca müddetli olursa, çok fazla ürkütüyor. Benim başıma gelmedi. Fakat çok yakın tanıdıklarımın başıma geldi. Benim başıma da bir şey geldi. 270 hektar araziye maliktim, bu vatan sayesinde. Bugün malik değilim. Yakın mazide milletin başına gelen büyük felâketler sırasında o da gitti. Onun acısını biliyorum. Bu itibarla efendim bonolarla ne kadar uygunsuz işler görülmüş olduğunu ve bonolarla ne kadar canlar yanmış olduğunu da hepimiz biliriz. Bonoya gitmiyelim, uzun vâde yapmayalım. Bir defa, Hükümetin kendisinden toprak alacağı insanlara daha baştan biraz para verelim. Benim hatırlama gelen üçte bir derecesindedir. Fakat maddesinde bunu biraz daha tafsil ile arzedeceğim.

Yalnız malî hükümlerin kısa olduğuna nazarı dikkati celbetmek isterim. Tekrar gözden geçirilirse çok iyi olacak zannederim. Halkın bir kısmını sevindirirken diğer bir kısmını ke-dersizleştirmek daha doğru olur demiştim, notunda. (Gülüşmeler). Şüphesiz ki bu çok güzel bir şey. 34, 47 ve 54 ncü maddeler hakkında umumî konuşma yapılırken de mütalâa beyanı mümkündür. Fakat uzatmamak için maddelere tercih ediyorum.

Bir şey daha, müsaadenizle, nazarı dikkati celbetmek istiyorum. Kızılırmak boylarında, buraya çok yakın Porsuk boylarında, Hasandağ muhitlerinde Kara ve Karaca dağlar muhitlerinde ve daha emsalî bazı mmtakalarda biraz incelemeler yapılırsa, arazi vaziyeti gözden geçirilirse ve buralardaki istidatlardan, o toprakların istidadından istifade edilmesi hususunda bazı teşebbüslerde bulunulursa hem umumî iskâna ve hem de köylünün topraklandırılması büyük medar olacağını sanıyorum. Bunların yapılması çok yi olur.

Bu kanunda bu gibi bazı şeylerin de olmasının gönül görmek isterdi. (Alkışlar).

BAŞKAN — Feridun Osman Mentşeoğlu. (Yok sesleri).

Sedat Çumralı.

S. ÇUMRALI (Konya) — Değerli arkadaşlarım; bir hakikatın burada mutlaka aydınlanması lâzımdır. Dünkü oturumda söz alan iki

arkadaşımız Geçici Komisyon tarafından Büyük Kamutaya sunulan çiftiyei topraklandırma kanun tasarısını mevzuat harici olarak Başbakanın komisyona nevama zorla kabul ettirdiği mülkiyel bir tasarı mahiyetinde gösterdiler; Anayasaya ve İç tüzüğe aykırı olduğunu söylediler. Her şeyden önce bu cihetin kesin olarak bilinmesini ve Kamutayca halledilmesini lüzumlu sayıyorum. Geçici Komisyonunda, başından sonuna kadar çalışan bir arkadaşınız sıfatıyla, komisyon müzakerelerinin cereyan şeklini bir defa da benden dinlemenizi rica ederim. Sekiz komisyondan seçilen dörder üye ile komisyon, müzakerelerine başladı. Konuşmalar üç ay devam etti. Tasarının memleketimiz için hayati ehemmiyetini gördüğümüz gibi takdir eden komisyonumuz tasarımı iki defa müzakereye tâbi tuttu. Bazı maddeleri ayrıca kendi arasından seçtiği Sukomisyona havale ederek tetkik ve tasarıya yeni hükümler ilâvesini uygun buldu. Bu müzakerelerin devamı sırasında Tarım Bakanı her oturumda ve kendilerini ilgilendiren mevzularda da Adalet ve Maliye Bakanları bulundu. Sukomisyonu bir taraftan faaliyetine devam ederken diğer taraftan da komisyon çalışmalarına ara vermedi. Sukomisyonunda hazırlanan maddelerden komisyona gelenler de bu arada konuşuldu. Bu tarz konuşmalar devam ederken daha henüz komisyon müzakerelerinin sona ermediği bir sırada Hükümet adına Başbakan da gelerek tasarının hazırlanmasını icabettiren sebepleri ve selâmetle tatbiki için gerekli hükümlerin tasarıda bulunmasını teklif etti. Bu maddeler üzerinde konuşuldu. Başbakanın teklifi komisyonda bir usul meselesi olarak ortaya konuldu. Sabit Sağınoğlu arkadaşımız kendisinin de ifade buyurdıkları şekilde reyeye iştirak etmedi. Adnan Menderes'in de muhalefetine rağmen komisyon, çoğunlukla Başbakanın tekliflerini konuşulmasının Anayasaya ve içtüzüğe aykırı olmadığına karar verdi.

Başbakan teklifleri de sukomisyonda müzakerelerden sonra tadiller, ilâveler yapılmak suretiyle tasarının bünyesi içerisine alındı. Hadisenin cerayan şekli budur.

Arkadaşımızın Komisyon ve Kamutaya sevkedilen tasarının mahiyeti hakkında ileri sürdüğü fikirler tamamen şahsidir, kendisine aittir. Komisyon çoğunluğunun kararı değildir.

Menderes arkadaşımız kanun tasarısının alele acele hazırlandığını ve bir acelelik havası içerisinde Büyük Meclise ve komisyona geldiğini söyledi. Yıllardanberi sürüp gelen bu dâvanın halinde acele mi edildiğinin, yoksa geç mi kaldığının muhasebesini tarih yapacaktır. Yalnız bu işte bir acelelilik vardır ki azabını bütün hayatım boyunca çekeceğim. Kabahati politikadaki acemiliğime bağışlayın. Tasarının yüzde yüz değil ama % 70 - 80 derecesinde bu memleketin hayırına ve menfaatına olduğunu kabul ederek son şekli komisyonda hazırlandıktan son-

ra benim de kendisine sözcü olması için rey verdiğim ve hattâ kendisine rey temin ettiğim arkadaşımızın tasarımı hakkında yazdığı gerekçeyi, raporu okumadan, okuyamadan imza ettim.

Yeter toprağı olmayan veya hiç topraksız olan vatandaşların topraklandırma dâvasının bir reddiyesi mahiyetinde olan ve tasarıdaki esaslı hükümlere aykırı bulunan raporun altında benim de imzamın bulunuşu hayatım boyunca beni azap içerisinde bırakacaktır. Tarih mesul etmesin.

İçtüzüğe, mevzuata, hukuk disiplinine bağlı bir insan sıfatıyla kabahati üstüme alarak susuyorum.

Sayın arkadaşlarım, tasarının heyeti umumiyesi hakkında söz alan arkadaşlarımızdan bir kısmı da teferruat imiş gibi görünen bazı ana prensiplere dair ileri sürdükleri fikir ve mütalâalar üzerinde durmayı tekrar da olsa milletimizce olduğu gibi bilinmesi bakımından fayda mülâhaza ediyorum. Kanun tasarısı şu veya bu ideolojinin tesiri altında hazırlanmış değildir.

Hükümetçe hazırlanan kanun tasarısının bir faslını ihtiva eden çiftçi ocağı kurulması müessesesinin Almanya'da da mümâsili bulunuşundan istidlâlen Nazi toprak rejiminin bir taklidi olarak söylenildi.

Hükümet tasarısında yer alan çiftçi ocağı müessesesi, hiç bir memlekette tanrıdığımız bu kabil bir hukuki müessesenin ne aynen taklidi ve ne de öyle birinden kopye edilmiş bir müessese değildir. Tamamen iktisadımızın temeli olan ziraatımızın özlenen gelişme ve ilerleme şartlarının telkin ettiği esasların meydana çıkardığı bir müessese şeklinde görünmekte idi. Kaldı ki, bugün elimizde bulunan Medeni Kanunumuz çiftçi ocaklarına esas veya benzeri olan bir takım müesseseleri de içinde barındırmaktadır. Aile malları, aile tesisleri, aile şirketi emvali yani aile mal ortaklığı ve aile yurdu bu cümledendir.

Aziz arkadaşlarım, Devletçe kendisine toprak verilen vatandaşların toprağına bağlanmasını, onu verimli bir hale koymasını, borcunu ödemesini, toprağına işlemesini sağlamak için bunların elbette prensiplere başlanmasını ve hükümlendirilmesi zarureti vardır. Komisyonumuz çiftçi ocağı müessesesinin adını kaldırdı. Fakat Hükümet tasarısının bu fasılda bulunmasını gerekli gördüğü hükümlerden daha şiddetlisini çok yerinde bir kavrayışla tasarıya ilâve etti. Borç ödense dahî kendisine toprak verilen toprağına sınırsız bağlamak için komisyon tasarısında mevcut verilen toprakların 25 yıl müddetle satılamaması hükmü bu cümledendir. Realiteye uygun olan bu hükümlerin tasarıya ilâvesini kabul buyuran komisyonumuz da acaba nazi rejiminin düşüncelerinden mi mülhemdi? Hayır arkadaşlar, Büyük Meclisi

de, Hükümeti de bu kabil düşüncelerden tenzih ederim. Hazırlanan kanun tasarısı memleketimizde var olan ve yer yer sıkıntısı çekilmekte bulunan muhtaç çiftçiyi topraklandırma dâvasının kanunla ifadesinden başka bir şey değildir.

Arkadaşlarım; kanun tasarısında mülkiyet haklarını ve mülkiyet rejimini sarsan, ihlal eden ne bir hüküm vardır ve ne de böyle bir mana çıkarmak mümkündür. Anayasamızın ve Medeni Kanunumuzun diğer hak ve hüriyetler gibi kutsal tanıdığı mülkiyet hakkı kanun tasarısı ile zedelemiş değil aksine olarak pekleştirilmiştir.

Arkadaşlarım; esefle kayde değer ki, komisyonumuz raporunda olduğu gibi bir kısım arkadaşlarımız da mülkiyet rejimi ile mülkiyet bünyesini biri birine karıştırmaktadırlar. Anayasamızın mukaddes tanıdığı mülkiyet rejimi aleyhine hiç kimsenin bir düşüncesi olamaz. Şikâyet olunan, düzeltilmesi istenilen mülkiyet bünyesindeki bozukluk, ahenksizliktir. Hamdi Şarlan arkadaşımız bize bunun güzel bir misalini verdi.

Arkadaşlarım; Bu misallerin yürekler acısı örnekleri bir midir. Yurdumuzun neresinden bakarsanız yurdun çeşitli acılarını görürsünüz.

Arkadaşlarım; bilinen gerçek, mülkiyet bünyesindeki bu kabil ahenksizliklerin mevcudiyetidir.

Tasarı ile nizam altına alınmak istenilen dâva, tarihin Cumhuriyete kötü bir miras olarak devrettiği, miktarı, ne olursa olsun heran büyüyen ve büyümek istidadını gösteren büyük arazi mülkiyetinin tahdidi ve toprak fazlasının muhtaç olanlara verilmesidir.

Arkadaşlarım; Medenî Kanunumuzun müşterek maliklere tanıdığı tasarruf ve elden çıkarma salâhiyetini tahdit eden şufa hakkı, zirai gayri menkullerin ve malların parçalanmadan bunları işletmeye ehil istekli mirasçıya ve hatta terihan erkek mirasçıya tahsisi, 3116 sayılı Orman Kanununun muvakkat birinci maddesindeki takyit, 1505 sayılı kanundaki takyit, Millî Korunma Kanunu ile gayrimenkul kiralarına konulan kayıt bugünkü mevzuatımızda yaşayan gayrimenkul takyit ve tahditleri değil midir?

Aziz arkadaşlarım; toprak mülkiyeti esas tutarak tasarıda kabul edilen hadlerden fazlasını kamulaştırarak muhtaç olanlara dağıtma işi, bina mülkiyeti ve apartıman katı ve mutlaka bir ideolojiye ad bulmak düşüncesiyle ifade olunamaz.

Zira toprak bir vatandır. Umumi harpte, millî mücadelede memleketin sıkıntılı günlerinde para yardımı, buğday yardımı yapan vatandaşların yanında bu topraklar için kanını dökenler de vardır. Çıkaracağımız kanunu, sessiz sedasız bekleyenler de vardır. Bunların da hakkını gözetmek millet vekillerine düşen ödevle-

rin en büyüğüdür. Kaldı ki tasarı bu memleket için faydalı ve hayırlı saydığı ortamülkiyeti yani dar bölgelerde 2 bin ve geniş bölgelerde 5 bin dönüme kadar toprağa sahip olmanın veya bu miktar toprağı elinde bulundurmanın esaslarını sağlayacak hükümleri de ihtiva ediyor.

Bu miktar toprağı, ziraat tekniği ve memleket ihtiyaçlarının istediği şekilde işletmek şartıyla sahiplerine refah temin edeceği ispat istemiyle bir hakikattir.

Arkadaşlarım; araziye konulan âzami had miktarı Hükümet tasarısında 5 bin dönüm olarak teklif edilmişti. Hükümet tasarısının 12 nci maddesiyle kamulaştırma bu miktarın üstüne teşmil edilmişti. Ancak dağıtılacak arazinin yetmediği yerlerde yani Hükümetin muzdar kaldığı ahvalde, orta arazinin o yer için Tarım Bakanlığınca belli edilen çiftçi ocağından fazlası kamulaştırmaya tâbi tutuluyordu. Yani 30 dönüm ile 500 dönüm arasındaki miktar, bu istisnai ahvalde de sahibine terkediliyordu. Toprağı dar olan yerlerde dahi gene orta işletmeyi korumak bakımından üzerinde her türlü tesisleri ve donatımı tam bir işletme kurulu bulunan düzenli ve sürekli işletilen 5000 dönüme kadar olan orta arazi bu hükmün dışında bırakılıyordu. Komisyonu teşkil eden arkadaşlarımız Hükümet tasarısındaki bu hükmü emniyetli bulmadılar. Memleketi dar ve geniş bölgelere taksim ettiler. Eldeki tasarı ile de geniş bölge yerlerde beş bin, dar bölge yerlerde iki bin dönümü orta mülkiyette âzami had olarak kabul ettiler. Amma dâva bununla halledilmedi. Memleketin bazı yerlerinde arazi mahdut ellerde toplanmıştı. Buralarda ise toprak ve toprağa muhtaç insanlar vardır. Bu kabil istisnai vaziyet arzeden yerlerde yine bir istisnai hüküm koymak zarureti hâsıl oldu. Karşımıza üzerinde en çok münakaşası yapılan 17 nci maddede çıktı.

Yüksek huzurunuzda gelen 17 nci madde ile evvelki 17 nci maddenin kanunî unsurları birbirinin tamamen aynıdır. Değişen nokta miktara, bedele, tarım işçisine taallük eden kısmıdır. Orada da topraksız veya az topraklı çiftçiler tarafından ortakçılık veya kiracılıkla işletilmekte olan orta arazi mülkiyeti kendilerine verilmektedir. Yalnız miktar beş yüz dönüme indiriliyor ve bedel takdir olunacak bedel değer paha ile ödeniyordu. Noksan olan ciheti babadan, dededen beri toprak üzerinde yerleşmiş bulunan toprak verilse işleyebilecek kudrette insanların vaziyetini de derpiş etmek gerekti. Yapılan tadil ile bu cihet sağlanmış oldu. Nihayet 17 nci maddedeki hüküm bu haliyle de bir istisnadır. Bu maddenin tatbiki ortaya koyduğu şartların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu maddenin ihtiva ettiği unsurların aleyhinde olduğu kadar lehinde de söylenebilecek çok söz vardır. Sırası gelince konuşulacaktır.

Arkadaşlarım; kanun tasarısı bazı arkadaş-

larımız tarafından bir toprak kamulaştırılması dâvası gibi ele alındı. Kamulaştırmanın şekli, miktarı ve kamulaştırma bedeli etrafında fikirler yürütülmesine sebep oldu.

Toprağı olmıyanlara ve yetmiyenlere dağıtılacak arazi tasarısının 8 nci maddesinde yazılı olduğu üzere altı çeşittir. Devlete ait arazi dağıtılacaktır. Bir veya bir kaç köyün ihtiyacından fazla olduğu tesbit olunan arazi dağıtılacaktır. Sahibi bulunmayan arazi dağıtılacaktır. Devlete kurutulan ve tabii surette elde edilen arazi dağıtılacaktır. Bunlar arasında kamulaştırılacak arazi de dağıtılacaktır.

Arkadaşlarım; çiftiği topraklandırma tasarısı içtimai bir rahatsızlığın ameliyatla tedavisidir. Cemiyetin emniyeti, selâmeti refahı bakımından bir kısım uzviyetin ağrı ve sızı duyması yapılan işin büyüklüğü karşısında tahammül edilebilecek geçici bir sıkıntıdır.

Kanun tasarısı bugünkü haliyle de yarımın Türkiyesinin temel direklerinden birisini teşkil edecektir.

R. ERTEN (Mardin) - Arkadaşlar, ben den evvel toprak tasarısı hakkında konuşan arkadaşlarımın hiçbirisinin bu tasarının esası aleyhinde lakırdı söylediğini işitmedim. Yani memlekette topraksız veyahut yeter topraklı olmıyan çiftçilerin mevcudiyeti hakkında hepimizin müttefik olduğu kanaatindeyim. Topraksızlık ne şekilde vücut bulur? Topraksızlık ancak nüfusun kesafeti ve orada arazinin vaziyeti dolayısıyla toprak olmaz veya açılacak toprak bulunmaz, kurutulacak yer olmaz. Bu takdirde bu gibi topraklar hakkında yapılacak muamele başka bir hükme ve esasa ve başka bir tedbirin alınmasına dayanır veyahut Devlete ait büyük arazi vardır. Büyük veya orta mülkiyet çoğalmıştır. Binaenaleyh buradaki topraksızlara toprak vermek için alınması lâzımgelen tedbir başka olur. Bugün huzurunuzda sunulan tasarının derpiş ettiği nokta bu ikinci kısmdır. Yani mülkiyetin tarzı tevezzüü dolayısıyla bir kısım vatandaşların topraksız kalmaları veya yeter toprağa malik bulunmamaları meselesidir.

Şimdi bu tasarı konuşulduğu esnada esasına itiraz etmiyen arkadaşlar yalnız bir kaç nokta üzerinde ehemmiyetle durdular. O da bu tasarı orta işletmelere meydan vermiyor; orta işletmeleri ortadan kaldırıyor. Arkadaşlar, orta işletmeler yeni tekniğin, ileriliğin alınması, yayılması bakımından mutlaka çiftçilikte, memleket ziraatinde lâzım olan bir nevi işletmedir. Bu işletmeyi ihmal etmek imkânı yoktur.

Bu işletme tabiatıyla yeniliği, rizikoyu göze alarak derhal alır ve etrafına da yayar. İyiliği budur. Bu tasarı bunu kaldırıyor mu? Orta işletmeyi kaldırmaya matuf hiçbir hüküm yoktur. Berakis orta işletmeyi temin eden hatta ortaklığı da kabul eden hükümler vardır. Or-

taçıklık biliyorsunuz ki daima fakir olan, sermayesi az bulunan memleketlerin yaptığı bir nevi işletmedir ki her memleketin tatbik etmek istediği ve kabul etmek istediği iyi işletmelerden değildir. Maalesef memleketimizde buna da bir zaman için yer vermek mecburiyeti olduğundan dolayı ortaklık mefhumunu veyahut kiralılık mefhumunu kaldıran hiçbir hüküm yoktur. Kiracılık bhusus hükmüne uzun senelere matuf olmuş olursa bir çok memleketlerde olduğu gibi bizde de zaruret halinde makbul ve muteber olması icap eden bir nevi işletmedir. Bu orta işletmenin yanında Türk Milletinin esasını teşkil eden ve kendisine efendimiz dediğimiz köylünün, çiftçinin de topraksız kalmamasını veyahut çiftçi ailesinin geçimini ve efradının iş kuvvetinden faydalanmasını temin edecek şekilde kendisine toprak verilmesini sağlamayı da unutmamalıdır. Arkadaşlar, ekseriyetimizin köylüyü, çiftiği teşkil ettiğine ve bu esasm, kuvvetli ve derinliğe giden kökünün sağlam bir temele dayanması ve ona göre fıskırıp yayılması matlup olduğuna göre, küçük, yani köylü işletmesinin memleketimizde çoğalması, yayılması iktisaden ve siyaseten ve savunluk bakımından herhalde Türk camiasının istediği ve arzu ettiği ve yüksek heyetinizin de bir an evvel bunun tahakkuku için çalıştığı bir mevzudur; şu takdirde, yalnız arkadaşların itiraz ettiği yani üzerinde durduğu diğer bir mesele kalyor ki, o da zor alm meselesi hissini veren intibalardır.

Arkadaşlar, Anayasamızın 74 ncü maddesinde kamu faydasına değerli olduğu usulüne göre anlaşıldıktan ve Kamulaştırıldıktan sonra peşin ve değer pahası verilmeden hiç bir mal alınmaz dendiikten sonra ikinci fıkrasında çiftiği topraklandırmak ve ormanı Devlet idaresi altına almak için icabeden istimlak bedel ve tediye şartları özel kanunlarla tesbit edilir dendiğine göre Anayasamız çiftiği topraklandırmak için kamu faydasını kendi zatında tesbit etmiş oluyor ve bedel ve tediye şartlarını da bu özel kanunla biz müzakere etmiş oluyoruz.

Dünyanın hiç bir tarafında gerek toprak islahatı ve gerekse zirai islahat yapıldığı zamanlarda peşin para vermek meselesi mevzu bahis olmamıştır. Nitekim Anayasamız da bunu sağlıyor ve bunu ilham ediyor. Bir milletten maada diğerlerinin hepsi değer paha değil, değer pahanın altındaki miktarı veya bu tasarıda mevcut olan tahvilâtı vermekte veyahut kısmen nakit olarak ödenmektedir. Tabii bunların hepsi milletlerin, devletlerin, hükümetlerin varlığına göre değişen mevzulardır ve dikkat edilecek olursa verdikleri tahvilâtın faiz nispetinde % 6, 6,5 u geçmez ve bir çoklarında da müddet 30 senedir. Halbuki tasarıda bu faiz nispeti yüzde 4, müddet de 20 senedir. Şimdi her iki hususta da ya 17 nci maddeye

veyahut da 21 nci maddeye temas ediliyor. Heyeti umumiyesi esas itibariyle kabul edilip yalnız 17 nci ve 21 nci maddeler üzerinde durulduğuna nazaran müzakere kâfi görülerek maddelere geçilmesini ve 17 nci ve 21 nci maddeler geldiği zaman o yakit meselenin üzerinde durulması ve tabiidir ki yüksek heyetinizin vereceği karar en doğru ve en isabetlisi olacaktır. Onun için bu suretle bir an evvel bitirilip millete ve bu tasarrım kesbi kanuniyet etmesini bekliden köylülere ve çiftçilere, yakın zamanda, hediye edilmesini arz ve teklif ederim. Bir de önerge veriyorum.

E. SAZAK (Eskişehir) — Bendeniz geçenki mâruzatımda bazı esasları tamamlamamışım, onu itmam için huzuru âlinize geldim.

Memleketimizin bugünkü vaziyetini ele alınca dünyanın hiç bir yerine benzemeyen bir vaziyet vardır. Biraz alafranga konuşayım. Kendi kendine sosyalle olmuştur. (Gülüsmeler).

Bizde topraksız adam nispeti dünyanın hiç bir yeri ile kıyas kabul etmez derecededir. Bazı memleketlerde % 40 dır, 50 - 60 dır. Bizdeki nispeti, istatistikler % 70 gösterirse ben fazla olduğuna kaniim. Çünkü bizde de memurların bile az çok toprakla alakası vardır. Bakıyorum vaziyet böyle olunca bu işe nereden başlamak lâzım? Kanun yapalım, fazla toprağı alalım, Meclisi Âli sahibinin elinde 10 dönüm kalsın derse yine haktır, doğrudur. Fakat katı olarak, emniyet vererek kimin elinde ne kalacaksa o bilinsin ve sahibi ona göre emek, para sarfetsin amma arkadaşlar, memleketi şöyle ciddi bir temaşa edince; biz bugün topraksız deyince İstanbul boğazından tutun Hopaya kadar ve Kastamonu gibi memleketimizin topraksız olan en mühim yerlerine el süremeyeceğiz. Bir şey yapıyoruz demenin mânası yoktur. Asıl topraksız olan bu yerlere selâm veremiyoruz. Gene memleketimizin bir kısmında az topraklı insanlar bulunacaktır. Bize hazin gelen manzara, kurulmuş düzenli işleyen yerin bozulmasıdır. Evet bazı az topraklılara toprak verilmek lâzımdır. Ben Eskişehirde huzuru âlinizde arz edeyim. Geçen gün civar köylüler de gelmişti, toplandık, konuştuk. Eskişehirde 200 bine yakın nüfusun 35 bin kadarı dağ köylüleri, topraksız veya az bir toprağı bulunan köylülerdir. Mevcudu ancak 10 kadar olan ve 4 - 5 bin dönüm kadar arazisi bulunan, büyük çiftçi dediğimiz arazi işletenlerin arazisini tamamen ellerinden alıp topraksızlara verdiğimiz vakit, bin kişiye bir az yardım etmiş olabileceğiz, geriye kalan 34 bin kişi olduğu yerde eski halinde kalmaktadır.

Bu bin nüfus için, memleketin umumî istihsalı noktai nazarıdan, beş on orta işletmelerin ve orta işletmecilik yapan çiftçilerin işini bozmakla, memleket namu hesabına, hatta bizzat toprak verdiklerimizin hesabına, bir menfaat ve kâr varmı diye düşündüm. Hatta hissi

olmayayım diye de kendimi zorladım ve nefsimi ciddi hitap ettim, fakat bir şey yok. Sivas'tan tutunuz, İzmir ve Adana'ya ininiz. Ne Karadenize, ne daha cenuba selâm verebileceksin, nede cenubda boş yatan yerlere. Memleketi böyle vaveylaya verip şöyle yapacağım, böyle edeceğim diye umumî bir huzursuzluk yaratmanın yeri yoktur. Kanun yapalım, karar verelim, fakat katı nokta diye ölçüler kullanalım. Emniyetsizlik havası yaratmadan kestirme yoldan gidilmesi daha iyi olur. Bu işten anlamayan arkadaşların kurma makina gibi burada konuşmalarını, memleket hesabına, endişe ile karşılarım.

Arkadaşlar, şimdi Orta Anadoludayız, eski Meclis gibi İstanbul'da değiliz, kötü gördüğümüz yere kalkar gideriz. Acaba bugünkü varlık ne sakatlık yapmıştır, bunun neresi muhtacı islâhtır diye görmek için bir arabaya binip oraya gitmek kâfidir.

Arkadaşlar, memleket için ne çıkarırsanız inşallah hayırlı olacaktır. Temennim budur. Yalnız şunu tekrar rica edeceğim: Meselâ bizim Devletimizin siyasi bünyesinde mühim bir mevki alan ve en genç ve iyi arkadaşlarımızı dahi içinde bulunduran Müstakil Grupun Şefi Ali Rana Bey dahi bu iş şöyle olsa dedi. Biz Ali Rana Beyden ikaz yapmış isterdik. Bu Meclisi Âlinin Jikkatini gevşetecek şekilde, hakkı arayacak işlerde böyle müdahaleleri memleket için hayırlı mıdır? Hakikaten uzak bir yerde değiliz. Şuradan kalktı mı, nerededir bu zarar veren adamlar, nerededir vücutunu kaldırmak istediğimiz mendeburlar, sağda mıdır, solda mıdır, istediğimiz zaman görürüz.

Bilmeden de memlekette muhakkak bir sarımsıtı ve emniyetsizlik, bilmem ne, ve değişiklik yaratacak olan bir şeyi de bilmeden insan nasıl söyler? Bir tanesi çıksın da; şu iş böyledir, falan iş zararlıdır, ben onu alıp falanın yerine koyacağım desin.

Efendim, arkadaşlarımızın kanaatlarına, fikirlerine hürmet ederim. Benden de hiç hürmetsizlik beklenmesin. Ancak vaziyet te gayet açıktır. İnsan, falan köye gittim, şu tedkikatı yaptım, falan şey böyledir diye müsbet bir şey söyler. Yok. Memlekette ele alacağımız şey bu değildir arkadaşlar. Ben de tekrar temenni ederim, burada çıkacak olan karar memleket için hayırlı olsun. Bizim memlekette ameli işler yapmalı idik arkadaşlar, bizim çiftçiyi yarım kilo süt vermeyen koyunun yerine üç kilo süt veren damızlık koyun mu verdik? On kilo süt veren bir inek damızlığını verdiniz, köylünün tarlasını selden mi kurtardınız, şu köye gübre mi verdiniz? Ne bileyim, şu köye, senin şurada bir ulu dere var, oraya ceviz dik falan mı dedik? Bu sabah geldim, Allah göstermesin, bir hafta daha yağmur yağmazsa va-

ziyet fena. Bunu sulayamıyoruz birader. Yani hüsnü niyetten başka bir şey diyemem. Fakat samimi olarak ifade ederim ki bilmemezlilik mahsulüdür bu inad.

Hasta idim, çıkmıyacaktım, eğer vebal gördüğüm için tekrar kürsüye geldim. Köye gittim, yanıma geldiler. Ziraat Bankası kefaleti müteselsile ile çiftçiye para veriyordu, onu da kesmiş. Bunun üzerine bakkal da çakkal da emniyeti kesmişler. Ne bileyim bir tedbir alınınca, ona mukabil diğer bir tedbirin alınması lâzımdır.

Arkadaşlar, çok hastayız. Amma 3 - 5 senedir bu şey havası içinde, ne diyeyim ona, toprak ıslâh ediyoruz, yaratıyoruz, şunu yapıyoruz, bunu yapıyoruz, diye böyle büyük inkilâplar, büyük fedakârlıklar, kahramanlıklar icadederek, eskiden mera hakkında köylerde bir düzen vardı, köylerdeki bu düzeni de bozduk. Aslı iyi olan Orman Kanununda, bunun neresini koruyalım, neresi ormanla yaşar diye düşünmeden, ormanı muhafaza etmek lâzımdır, gelecek nesillere çöl halinde bir vatan bırakmıyalım diye kafa yormadan, emek çekmeden; nerede keçi olur, nerede koyun olur diye düşünmeden bir şeyler yaptık. Arkadaşlar, yarın süt bulunmazsa, yarın et bulunmazsa etin okkası 10 liraya satılırsa, bunun vebalini ben neden çekeyim? Ben de hiç olmazsa rahat rahat öleyim, öbür tarafa rahat gideyim.

Sonra mera diye bir şey yoktur bu kanunda. Anadolu'nun şu yayla kısmı ,arkadaşlar Allah etmesin, 10 gün yağmur yağmasın tamamen mahvolur. Benim gördüğüm şuradan Eskişehir'e kadardır, Başka yerleri bilmiyorum. Böyle felâket zamanlarında, elinde hayvanları olan ve bir köyde 10, 20, 50 ne kadar hayvan varsa, olan olmalıyana birbirine yardımlaşa yaşarlar. Arkadaşlar, Türk Milleti bildiğiniz insanlar gibi değildir. Bir zamanlar kurak bir sene idi, bizim pahlı bir adamımız vardı, vermiyor dediler. biz verdik falan. Sonra gittik ambarını açtık ve baktık hiç bir şey yok. Olunca mutlaka yardım yaparlar. Binaenaleyh, herkes kendi mesleki dışında bir işi bilmesi ve yapması da kolay değildir, zordur, amma bu öyle bir zelzeledir ki, Erzincan gibi bir muhitte değil, orada oldu geçti, bu bütün Türkiye'nin bir zelzelesidir. Emniyeti keser çalışmada umumî bir aksaklık yapar.

Fazla maruzatta bulunmıyacağım. Amma mer'a diye bir şey yoktur, bu tasarıda. Baytar Umum Müdürlüğünden sordum. Yahu böyle bir kanundan haberiniz var mı, mer'a hakkında müsbet menfi ne düşünceniz var? dedim. Hayvanlar hakkında bu tasarıda hiç bir hüküm olmayacak mı? Bu memlekette hayvana lüzum yok mu? dedim. Cevap olarak, böyle bir kanundan haberimiz yok dediler.

Arkadaşlar en iyi şeyin dahi âkibeti görülme-

den ve bilinmeden yapıldımı akibeti kötü olur. Tekrar ediyorum, İnşallah memleket hakkında hayırlı olur.

H. MENTEŞE (İzmir) — Bir söz verir misiniz, takrir takdim etmiştim.

BAŞKAN — Söz kaydediyorum.

H. MENTEŞE (İzmir) — Takririm okunmadan evvel birkaç cümle arz etmek isterim.

BAŞKAN — Takririniz okunduğu zaman söylersiniz.

BAŞKAN — 15 arkadaş daha söz almıştır. Ali Rıza Erten arkadaşımız görüşmenin yeterliği hakkında bir önerge verdi. (Hayır sesleri).

M. ÖKMEN (Ankara) — Kifayet aleyhinde söyleyeceğim.

BAŞKAN — Önergeyi okutayım sonra.

Yüksek Başkanlığa

Sözlü olarak ta arzettiğim gibi görüşmenin yeterliğini ve maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Mardin
R. Erten

M. ÖKMEN (Ankara) — Kifayet takriri aleyhinde bulunacağım, mevzuu üç buçuk ay önceki görüşmüştür. Meclis, dört gözle beklediği kanunu üç gündür müzakere etmektedir, hakikat, Büyük Millet Meclisinin hakikî hissiyatı ancak bütün arkadaşları dinledikten sonra belli olacaktır. (Bravo sesleri). Nitekim bir iki gazetede gördüm. Büyük Meclisin hissiyatı bir kaç arkadaşın bir, iki fikri alınarak çok yanlış bir şekilde efkârı umumiyyeye aksettirilmişti. Hakikat böyle değildir. dâvası olan söz sahibi arkadaşlar vardır, konuşacağız. (Doğru sesleri). Rica ederim, takriri geri alsınlar.

BAŞKAN — Oya sunmak üzere önergeyi tekrar okutuyorum.

(Önerge tekrar okundu).

BAŞKAN — Görüşmenin yeterliğini yüksek oyunuza sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Görüşmeğe devam ediyoruz.

H. ŞARLAN (Ordu) — Sayın arkadaşlar, dün sıramı savmış ve mâruzatta bulunmuştur. Şimdi yüksek huzurunuzu bir kaç dakika daha işgal etmemin sebebi, Emin Erişirgil arkadaşımızın dünkü beyanatım hakkındaki mütâlaalarını tashih etmek esasından mülhemeldir. Sayın arkadaşımız beyanatta bulunurlarken ancak mâruzatımdan iki noktayı dinleyebilmişler ve üçüncüsünü de bugün üzüler gazete de görmüşler. Hatırlarsınız ki, dünkü mâruzatım arasında; köylüyü kalkındırma dâvasının çok mühim bir meselesi üzerinde durmakta olduğumuzu ve bunun da Devletin milyonlarını alan bir iş olduğunu ve bu bakımdan da ehemmiyet ve kıymetini tebaruz ettirmiştim. Kısaca mâruzatım bundan ibarettir.

İkincisi de kanun tasarısında kamulaştırılan

arazinin tâbi olacağı külfet ve binnetice kamulaştırmaya ihtiyacı olmadığı hakkında tasarındaki dilekçenin ifade ettiği mana bakımından kanunda yazılı olacak kayıtlar ve tahditler dairesinde, yani orta çiftçi ve küçük çiftçi için tesbit edilecek miktardan sonraki arazinin aynı şartları haiz olan vatandaşlara arazi sahipleri tarafından satılması yoluyla bu işin önlenmesi imkânı olacağı noktasını belirtmiştim.

Üçüncüsü de, bedel meselesine temas etmiş, bizdeki hukuk sistemlerine göre bu bedelin hakikî bedel olması lüzumunu kaydetmiştim.

Sayın arkadaşlar, belki sayın Emin Erişirgil arkadaşımızın beyanatını gazete yanlış aksettirmiştir. Fakat bu bendenizi üzümüştür. Gazete bu beyanatı şu şekilde yazıyor: (Köylüyü okutmaya doğru gidiyorsunuz, köyde mektep açyorsunuz, köyde düşünme kabiliyetini geliştiriyorsunuz. Bunu yaparken zamanı değildir demek, yakın bir tehlikeye göz yummak demektir. Bendeniz köylüye doğru okutma sahasında atılmış olan adının zamanı gelmediğini söylemedim. Yüksek Heyetiniz de dün söylenen bu sözleri gayet iyi bilir. Ben millî eğitime verilen değer ve kıymet gibi bu işe de milyonlarca kıymet verilmesi lüzumuna işaret etmiştim. Bu zan altında, yani yüksek Meclisin millî eğitim hakkındaki inanema sizin gibi iştirak etmiş bir arkadaşım mânasız yere bu iştirak haricinde kalmak töhmeti altında kalması elbette doğru olmaz. Onun için huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

R. VARDAR (Zonguldak) — Zabıtta doğrusu vardır.

H. ŞARLAN (Devamla) — Sonra sayın arkadaşım, gene ifadelerinde, bence yapılacak şey Hükümete cesaret vermek ve onu teşçi etmek, çok ağır yük yükleniyorsun, seni tebrik ederim, cesaretle bu işi başsar demek, hepimizin borcudur, ondan yardımınızı esirgememeliyiz, buyurdular. Buna da cevap arzedeğim: Bizim bizliğimizin icabı olan Devlet, Hükümet hep bu çatı altında teşekkül etmiş bir vahdettir. Binaenaleyh aramızda vekâlet ve Hükümet vazifesini gören arkadaşlarımızın, işte muvaffakiyeti başarması ve sağlaması, gene bu Hükümetin vazifesidir. Binaenaleyh bazı arkadaşlar bunu teşçi etmek, bunu temin etmek için çalışırlarsa biz de bunun haricinde mi kalırız? ve sonra şu ifadeye göre burada yüksek Meclise bir tasarı ile gelen Hükümetin tasarısını bilâkayduşart kabul etmek mi, yoksa onunla beraber şurada çok samimi, çok ciddi ve bilgilerimize temas eden mevzularda âzami dikkat ve itina ile müzakere ve münakaşaya ve en nihayet varılacak karar üzerinde, kanaat üzerinde durmak vazifemizdir. Biz de işte bu vazifemizi yaptığımızı kaniiz. Münakaşa ve müzakere edeceğiz, Yüksek Heyetin kararına iktiran eden en son şekil, memleketin saadet ve selâ-

metine uygun olduğuna kani olacağız, iman edeceğiz. Amma bu işe varmak için şimdi müzakere mevkiindeyiz. Bu müzakere esnasında mütalâa beyan ederken, Hükümeti teşçi etmiyorsunuz, cesaret vermiyorsunuz demeye ve bendenizi bu zan altında bulundurmağa zannederim ki arkadaşımızın hakkı yoktur.

Arkadaşlar; tasarı hakkındaki fikirlerimi arzederken kamulaştırmanın külfetinden kaçınmak üzere arazi sahiplerinin arazilerini satması lüzumuna inanarak arz etmiştim. Bu fikrim arkadaşım tarafından beğenilmeyebilir. Fakat bendeniz fikrimi, şimdi, tasarındaki bir maddeye istinadederek daha ziyade ısrarla arzedeceğim.

Komisyonunda tasarı müzakere edilirken şu arada arazisini satan, kamulaştırma haricinde bırakmaya muvaffak olan vatandaşların arazisine ne türlü muamele yapılacağı, Komisyon arkadaşları arasında haylice münakaşa ve müzakere mevzuu oldu. En nihayeti bunun arzedeceği müşkilât ve ihtiyaç bakımından bir madde konulması suretiyle faydalı olmayacağı kanaati hâsıl olmuştur ki, 14 ncü maddenin son fıkrasında, yani (E) fıkrasında, bu gibi şahıslara müsaade edilmiştir. Yani 1944 Ekim ayından sonra kamulaştırma miktarının üstünde arazisini satanlar, eğer bunu bir muvazaa sebebiyle satmamışlarsa, yani oraya, buraya kaçırmamışlarsa, bizzat kendileri işletiyorsa bu tasarrufa bu fıkra müsaade ediyor. Bu fıkra müsaade edince ve bu kanun bütün vilâyetlerde tatbik edilmeye kadar herkes mülkünü satmaya salâhiyetli olunca hiç şüphesiz ki, orta arazi sahibi olacak olanlar ve küçük arazi sahibi olacak olanlar kanunda yazılı olan miktarı gözönüne alarak fazlasını diledikleri gibi satabilirler. Kanun buna müsaade etmiştir. Benim de zaten müsaade ettiğim bu mevzudur. Yalnız kanunun maddesini, başka yerlerde kamulaştırma gibi külfetli işlere gitmemek için bir fikir olarak ortaya arz ettim.

Tasarıya istinadeden bir fikir değişikliği ancak kabili münakaşa olur. Yoksa bendenizin bu husustaki fikrimi, arkadaşım mâzur görsünler, münevverlerin bu şekilde beyanatı doğru değildir şeklinde tarif ve izahlarından da doğrusu üzüldüm.

Üçüncüsü bedel meselesi: Ben evvel ve ahir arzettiğim bedel meselesini hakikatte başka türlü düşünmekliğime imkân yoktur. Onun yanlışlığını iddia etmesi, hukukça yanlışdır demesi, kâfi değildir nazariyenin doğrusunu huzurunuzda söylemediler. Ben yine aynı şeyde ısrar ediyorum. Bedel bizim hukuk sistemlerimize göre hakikî bedeldir. Ama bu Devletin, bu milletin bu kadar çok parayı derleyip toplayıp vermesi imkân var mı, yok mu? Güç mü? Bunlar mevzuumuz dışındadır. Yalnız nazariyenin doğruluğunu bir daha tebarüz ettirmek için bir iki dakikanızı daha rica ediyorum. Kış tatilinde Hükümetin getirdiği tasarı dağıtılırken Parti Gurupunun Ko-

misyonunun da tasarıya benzer bir şeyi daha da-
ğıtılmıştı. Bendeniz, onu tasarı zannettim ve
asıl tasarımı bulamadığım için onu uzun boylu
tetkik ettim. Orada 38 nci maddede şöyle bir fı-
krâ vardı. İskân veya tevzi için istimlâk edilecek
topraklara verilecek kıymetler 1914 yılı vergi
veya tapu kıymetlerinin 4 katıdır. Bu kaydı gö-
rünce; kendi muhitime göre bir hesap yaptım.
Yüksek Meclis şu kaydı kabul ederse, bildiğim,
tanıdığım bir çok arazi, 10 000 veya 20 000 lira
değerinde olan bu arazinin kamulaştırılmak su-
reti ile bedeli 25 - 30 liradan ibaret olacaktır.
Tevahhus ettim, hesbelli Mecliste bu, kabul edil-
mez dedim. Çünkü 1914 senesi, Birinci Cihan
harbinin ilk senesinde o vakit tahrir de edilme-
miş, binaenaleyh kamulaştırırken 1914 senesinin
vergi kaydını istimlâk bedeli olarak verip bir
vatandaşın elinden arazisini almak, o araziye be-
delsiz almaktan ibaret olacaktır. Bu tevahhusü-
mü saklaya saklaya Yüksek Meclisin komisyon-
ları müzakerelerine iştirak edince işin 1944 e
kadar çıkarıldığını gördüm. Şimdi arkadaşlar
1914 ü muvafık görmiyen yine Hükümettir. Bu-
nu biraz daha arttırmak istiyen yine Hükümet-
tir. Ve bu artırma ile bir vatandaşın toprağını
kamulaştırma zarureti karşısında, vermekle mük-
kellef olduğu paranın hakikî bedel olduğunu be-
nim gibi, sizin gibi bilen yine Hükümettir. Am-
ma imkânsızlık karşısında şu miktarı teklif edi-
yor. Şimdi bu iki görüşü ve kendi kanaatını
Yüksek Huzurunuzda arz ederken bu kanaatı ni-
ye arzettim diye bunu münevverlere yakıştırmak
gibi bir zan altında asla yaşamak istemem.
İşte hakikî bedeli vermek ihtiyacını hissederek
arz etmek istedim ki, istimlâke mahal kalmadan
vatandaş kendi arazisini dilediği bedelle ve ka-
nundaki kayıtlar ve tahditlerle satabilsin. Bina-
enaleyh arkadaşımın hakkımda bir sui zannı ol-
duğunu bilmiyorum. Fakat...

E. ERİŞİRGİL (Zonguldak) — Ben böyle
söylemedim ve sizi katıyen muhatap görmedim.
Sui tefehhüm vardır.

H. ŞARLAN (Ordu) — Mesele yok o halde,
zaten üç mesele vardır ki onları ben arzetti-
ğim için beni muhatap addettiklerini sanıyorum.
Madanki bana söylemişler mesele yoktur.

A. TİRİDOĞLU (Kütahya) — Sayın arka-
daşlar, aylardanberi komisyonunda ve bir kaç top-
lantımızda da bütün millet muvacehesinde konu-
şulan Toprak Kanunu tasarısı hiç şüphe yok-
tur ki inkılâp kanunlarımızın en önemlilerin-
den biridir. Bu kanunun önemini bilhassa Cum-
huriyet Halk Partisinin üyeleri ve milletvekil-
leri olarak bütün millet huzurunda teharüz et-
tirmek için, bu kanun buraya nasıl ve niçin
geldiğini müsaadenizle beraberce mütalâa edelim.

Sayın arkadaşlar, hepimiz takdir edersiniz ki
Türk inkılâbı ve Cumhuriyet Halk Partisi bü-
tün tarihi boyunca hiçbir yabancı sistem ve
ideolojiden istiane ederek şekillenmemiştir. Top-

rak Kanunu ne sağdan ve ne de soldan istiane
edilerek huzurunuzda gelmiş değildir. Bu kanun
Ebedî Şef Atatürk'ten başlayarak, Milli Şef
İnönü tarafından ve gelmiş geçmiş başbakanla-
rımız tarafından Cumhuriyet Halk Partisinin
Büyük Kurultayları tarafından muhtelif vesile-
lerle «Türk köylüsü efendimizdir, onu toprak
sahibi edeceğiz» diyerek bu milletin büyük bir
kısmına açırça vâdedilmiş bulunmaktadır.

Arkadaşlar, her Parti Kurultayında toprak
dâvası, toprak meselesi programlarımızda en
önde yer almıştır. Bundan başka Atatürk ve
Millî Şef bizden evvel geçmiş Meclislere ve bize
her sene Şefler Meclisi açış nutuklarında bu
kanunun çıkarılmasını tavsiye etmişler ve o
Meclisler de bu konuyu alkışlarla tasvip etmiş-
lerdir.

Arkadaşlar, büyük inkılâp kanunları takdir
buyursunuz ki, hiçbir zaman apaçık ortaya
atılmadan ve onun yüzüne korkmadan bakılma-
dan çıkmalarına imkân yoktur. İnkılâp kanun-
ları takdir edersiniz ki, basit formüllerle veya
hut formalitelerle yürütülemez. Bu kanunun
gerek Karışık Komisyonunda konuşulduğu sıralar-
da ve gerek yüksek huzurunuzda sunuluşundan-
beri apaçık iki ana zihniyetin çarpıştığı görül-
mektedir.

Arkadaşlar, birinci zihniyet : Toprak mül-
kiyetinde statükoyu olduğu gibi muhafaza et-
mek ve Devletin düzenleyeceği bütün nimetler-
den istifade etmek. Tabiatıyla bu şekilde zen-
ginleşmesi neticesinde gerek ortakçı, gerek ken-
di ailesinin refaha kavuşacağını iddia eden bir
zihniyettir. Bu arkadaşlarımız bu fikirlerine hür-
met ederim. Ancak muayyen bir zihniyeti tem-
sil ettiklerini kabul buyursunlar.

Arkadaşlar, ikinci zihniyet : 4 500 vatanda-
şın 4 500 çiftliğini orada amele yarıcı olarak
- muhtelif yerlerde daha başka adlarla - başkası-
nın mülkünde çalışanları, toprağa fiilen sahip
kılmak ve Devletin düzenleyeceği krediyi fiilen
kendilerine maletmektir. Arkadaşlar, ben bu zih-
niyeti müdafaa edenlerdenim.

Sayın Sazak arkadaşımız kurulmuş makine-
ler diye biraz evvel, helki bu zihniyeti müdafaa
edenler için iyma ettiler. Fakat Emin Sazak ar-
kadaşım da durmadan birinci zihniyeti tahrik
ederek o makineyi kurmaktadır arkadaşlar. Çün-
kü bu zihniyet, Atatürk tarafından, İnönü ta-
rafından, 15 senedenberi, her Başkanın Meclis
açılış nutuklarında, Kurultaylarda, Parti pro-
gramlarında millete vâdedilen ve nihayet bu mil-
letin bakası için inandığım bir zihniyet olduğun-
dan buna taraftarım.

Arkadaşlar, geçen devredeki Parti programı-
nızın 35 nci maddesini aynen okuyorum, bakı-
nız ne diyor :

35 nci madde — Her Türk çiftçisini kâfi
toprak sahibi etmek Partimizin güttüğü ana

gayelerden biridir. Topraksız çiftçiye toprak dağıtmak için hulusî istimlak kanunları çıkarmak lâzımdır.

Bu mevzuun ruhunu aynen bu Kurultaydan geçen 36 ncı madde aynen alınmıştır.

Bu kanun arkadaşlar, bilirsiniz ki, Cumhuriyet Halk Partisinin kurulmasıyla rejimimizin teessüs etmesiyle başlayan bir mevzuudur.

R. KAPLAN (Maraş) — Nazilikten sonra mı?

A. TİRİDOĞLU (Devamla) — Nazilik olmadığını Atatürk'ün bir sözü ile şimdi isbat edeceğim huzurunuzda.

1. XI. 1936 Atatürk'ün nutku: Toprak Kanununun bir neticeye varılmasını Kamutayın yüksek hizmetinden beklerim. Her Türk çiftçi ailesinin geçinecek ve çalışacak toprağa malik olması behemehâl lâzımdır. Vatanın sağlam temeli ve imarı bu esastadır.

Atatürk'ün 1937 deki açılış nutku: Millî ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki ziraatın kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yapılacak programlı ve pratik çalışmalar bu maksada erişmeyi kolaylaştıracak. Bir defa memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilecek toprağın hiç bir sebep ve suretle bölünmez bir mahiyet almasıdır.

Arkadaşlar: Atatürk'ün muhtelif nutuklarında bunları bulmak mümkündür.

Millî Şef İnönü 1. II. 1944 tarihindeki yedinci devrenin açılış nutkunda «Eğer kuvvetle ümit ettiğim gibi bu sene Toprak Kanunu çıkarırsak, ziraat bakımından büyük neticeler verecek ve iktisadî hünyemizin esas bir meselesi olan dâvayı, temel bir tedbire bağlamış olacağız.»

Şu halde Atatürk'ün İnönü'nün ağzından ve nihayet Partimizin ağzından 20 milyondan 15 milyonu, çiftçi olan Türk Milletine vadedilmiş olan bu kanunun behemehâl çıkması, C. H. Partisinin yemin etmiş üyeleri ve Milletvekilleri olarak bizlere borçtur.

Arkadaşlar, bazı hatip arkadaşlar, kanunun hukukî ve nazari cihetine temas ettiler. Bu arkadaşlardan bazıları ile hukukî anlayışta bir farkımız olduğuna kanım. Ben de, bir hukukçu olarak arz ederim ki, bu günkü modern hukuk telakkileri hiç bir zaman klasik roma hukuku telakkisi değildir. Hukuk eskiden olduğu gibi hadisiyi gemlemez, bilakis hadisiyi anarşiden kurtarmak için onun hemen arkasından yürüyen ve onu tanzim eden bir nizamlar heyeti mecmuasıdır. Esasen bugünkü hukuk telakkisi etek çeken bir mevzu değildir, tanzim eden, bir müessesedir.

Arkadaşlar, iç muhaceretten bahsettiler. Bu arkadaşlara göre filan çiftlikteki aileleri Harran veya Muş ovasına hali araziye götürmelidir. Bunun tatbik kabiliyetini, bu kanu-

nun tatbik kabiliyetini görmiyen arkadaşlara ellerini viedanlarına koyarak düşünmelerini ve hükümlerini vermelerini yine kendilerine bırakıyorum ve onlara sorarım: bunun bir kolay tarafı daha vardır. Eldeki istatistiklere göre büyük toprak sahipleri 4500 dönümün üzerinde sermayeleri ve kafalarında bilgileri muhakkak vardır. Çünkü kendilerini çok güzel müdafaa ediyorlar, toprak verilecek vatandaşlar yerine bu 4500 vatandası Mus ovasında ellerinden aldığımız toprak kadar oradan toprak vermek suretiyle oraya göndermek için her hangi yeni bir madde imal etmek ikânlarını Yüksek Heyetiniz maliktir.

Tasavvur edersiniz ki, milyonlarca ailevi alm oraya götürülmekten toprağa asık olan bu 4500 kişiyi oraya götürmek çok daha kuvveti ve çok daha kolay olur. (Konuşmalar)

Arkadaşlar bazı arkadaşlarımız bu kanunla mülkiyet emniyetine halel geldiğini ifade ettiler. Bendeniz aynı fikirde değilim. 4500 vatandas tarafından müdafaa edilen bir mülkiyetimi, heninize sorarım? Bu mülkiyeti mi daha kuvvetli müdafaa edilir? Yoksa yarın sahip olacağı topraklar üzerindeki milyonlarca ailenin mevcudiyeti ile müdafaa edilen bir toprak mı daha iyi müdafaa edilir. Şüphesiz ki ikincisi daha çok emniyetle müdafaa edilen bir keyfiyettir.

Arkadaşlar, Atatürk'ten heri büyüklerimizin, Partimizin, Kurultayların üzerinde durduğu ve nihayet Büyük Millet Meclisi tarafından daima durulan ve vadedilen ve açıkça ifade edilmiş olan bir dâvayı 15 milyon çiftçi vatandaş gözlerini buraya dikmiş olarak vereceğimiz karara bakmaktadır. (Alkışlar)

H. TUGAC (Ağrı) — Sayın arkadaşlarımız: Yüksek Kamutayın günlerdenberi incelediği bu kanun tasarımasının ben de memleket müdafaası bakımından, üzerinde biraz durmak istiyorum. Fakat bu konuya girebilmek için tasarı hakkında şimdiye kadar tebarüz etmiş olan esas fikirlerin açtığı yollar üzerinde yürümeyi uygun buluyorum.

Arkadaşlarımızın sözleri iki kanaat üzerinde toplanmaktadır. Çok ekalliyette kalan bir fikir sudur: Topraksız çiftçi durumu bir ıstırap teşkil etmemektedir. Bazı bölgelerde toprak sıkıntısı varsa, serbest satış suretiyle iş tanzim edilebilir. Bu sebeple böyle şümüllü ve bütün memleket ölüsünde bir kanuna lüzum yoktur. Esasen bütün topraksız çiftçileri de mahallinde toprak sahibi yapmak imkânı yoktur.

İkinci fikir sudur: Hükümetin teklifi esas itibarıyla uygundur. Buna göre memlekette büyük bir topraksız çiftçi zümresi vardır ve bir toprak reformu yapmak zaruridir. Benim fikir ve kanaatime göre de memlekette bir toprak meselesi ve bir topraksız çiftçi dâvası vardır. Hem

de sosyal bünyemizde zaaf teşkil edebilecek mahiyettedir. Nasıl olmasın ki bir tahafta toprak muayyen yerlerde, mahdut ellerde toplanmakta, Devletin kredi ve diğer yardımlarından da en çok bunlar faydalanmaktadır. Bunun yanbaşında çoluk çocuğu ile birlikte çalışan veya az topraklı bir kitle mevcuttur. Vâkıa bu topraksız kitlenin tamamen mahallinde toprak sahibi olabileceklerine ben de kani değilim. Fakat bu tasarı bu dâvayı halledecek olan teşebbüs silsilelerinin ana halkasıdır. İcabına göre başka kanunların meselâ bir İskân Kanununun bunu takip etmesi lâzımgeldiğine kaniim.

Arkadaşlar; dünyada şahit olduğumuz çok derin sosyal değişmelerden ders almamız lâzımgelir kanaatimdeyim. Bizzat memleketimizde dahi köylümüzü aydınlatmak için büyük kültürel adımlar atılmış bulunduğunu gözönünden uzaklaştırmamak icabeder.

Arkadaşlar, eğer bugüne kadar köylümüz toprak meselesini bir dâva olarak ortaya almamış ise bunun hep böyle devam edip gideceğini kabul edemeyiz. Hele bugünden sonra, yani Hükümet topraksız çiftçiyi toprak sahibi yapmak için Yüksek Meclise bir kanun tasarısı getirdikten ve aylardanberi yapılan neşriyat yolu ile memleketin en uzak köşelerinde dahi akisler uyandırdıktan sonra artık «böyle bir şeye lüzum yoktur, bir toprak reformu yersizdir ve zamansızdır» diyebilmemizin ve muhal dahi olsa bu tasarıyı reddetmemizin memlekette husule getireceği derin akisleri hepimiz pekâlâ tahmin edebiliriz.

Millî birlik ve millî dayanışma konusunda uzağı gören ve hâdiselere takaddüm etmesini bilen bir düşünce tarzı yerine menfaat esaslarına dayanan bir zihniyetin Kamutayımıza hâkim olabileceğine katiyen ihtimal veremem. Böyle bir halin topraksız çiftçiyi menfi istikametlere sürüklüyebileceğine bütün arkadaşlarımız gibi ben de eminim.

İşte arkadaşlar, bu mülâhazar beni asıl mevzuuma getirmiş bulunuyor. Bir memleketin müdafaa kudreti ve kabiliyetinin tümü ve kökü, millî tesanüt ve millî birlik temelinde dayanır. Bu sebepledir ki, her memleket bu ciheti birinci derecede gözönünde tutar ve bunu zâfa düşürebilecek prüzleri ve tezatları ortadan kaldırmaya çalışır.

Başka bir deyimle arzedeğim : Hasım bir memleket, herşeyden evvel karşı tarafta millî birlik ruhunu ve tesanüdü bozmaya uğraşır ve bunun için elverişli bulduğu her konudan ve bilhassa sosyal ve ekonomik düzensizliklerden faydalanmak ister.

İşte muhterem arkadaşlar, bu kanun tasarısı, bizi şimdi böyle bir mesele ile yüzyüze getirmiştir. Bugün bariz bir tehlike şeklinde görünen, fakat yarımın çok önemli bir dâvası olan topraksız çiftçi meselesini halletmek istiyor. Ya-

ni içtimai bünyemizde gittikçe büyüyen tezatları ve büyük menfaat farklarını telife çalışarak millî birliğimiz için tehlike teşkil edebilecek hâdiseleri önlemek amacını güdüyor.

Bu gerçeğe dayanarak tereddütsüz diyebiliriz ki, tasarı memleket müdafaaası dâvasına en büyük hizmeti sağlayacak çok esaslı bir mahiyet taşımaktadır.

Bence asıl dâva budur. Yani sosyal bir dâvanın iktisadi, hukuki ve mali yönlerden alınması gereken tedbirleri düşünmek ve teklif etmek Büyük Millet Meclisindeki uzman arkadaşlarımızın işidir.

Hulâsa: Çok esaslı ve tahakkuku elzem olan bir dâva karşısındayız. Çiftçiyi topraksızlıktan kurtarmak ve onu bu memleketin toprağına daha kuvvetle bağlayarak kendi yerine ve yurduna sahip hür vatandaş yapmak elzendir.

Atılan bu adımdan geri dönmek memleket müdafaaası meselesinin dayandığı temeli sarsmak demektir.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar).

BAŞKAN — Selâhattin Batu.

S. BATU (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar; müzakere ettiğimiz Toprak kanununun ne gibi gayeleri istihdaf ettiği, ne gibi zaruretlerin mahsulü olduğu, burada yapılan müzakerelerde etraflı bir şekilde açıklanmış bulunmasıdır. Bu tasarı, gerek komisyonda, gerek Kamutayım Umumî Heyetinde günlerdenberi ehemmiyetle mütenasip bir şekilde müzakere edilmektedir. Çünkü arkadaşlar; nüfusunun % 80 ni gibi bir ekseriyeti çiftçi, köylü olan bir memlekette toprak kanununun esaslı bir şekilde gerek Kamutayda, gerek komisyonda tetkik edilmesi çok yerindedir. Ve Kamutayım sağduyusu bu yerinde alâkayı göstermiş bulunmaktadır. Bendeniz gerek komisyonda çalışan ve Kamutayda dikkat ve ilgi ile görüşmeleri takip eden bir arkadaşımın sıfatıyla bu kanunun heyeti umumiyesi hakkındaki noktai nazarını burada belirtmeyi bir vazife saydım. Onun için arkadaşlarımızın belirttiği bazı noktaları tekrar bile olsa bir iki dakika sabırlarını rica edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, bu kanun memleketimizde toprak meseleleri ile ve zirai kalkınma ile ilgili bazı çok esaslı meseleleri halletmek zaruretinden doğmuştur. Bu zaruretin neticesinde burada gelmiştir. Bu itibarla yerinde ve lüzumlu bir kanundur. Bunun içindir ki, Cumhuriyet rejimi kurulduğu günden beri Parti programları ve şeflerinin ağzından bu kanunun biranevvel Kamutaya gelmesini her zaman dilemiştir.

Bilhassa Komisyonun verdiği şekil içinde bu tasarı en esaslı bazı dâvaları halletmektedir. Onlardan birincisi, arkadaşlarımız üzerinde ittifak ettikleri gibi, memlekette topraksız olan, az topraklı olan büyük bir millet kalabalığını

topraklandırmak dâvasıdır. Bu, mevcut, imkânlar dâhilinde tahakkuk ettirilecektir. Hakikaten ecir vaziyetinde maddi olduğu kadar ruhi düşüklük içinde milyonlara varan bir memleket ve millet kalabalığının bu vaziyette bulunmasını hiç bir rejim, hiç bir Hükümet kabul etmez. Ve istemez. Burada bu esas prensipe aykırı olacak bütün düşüncelerin tamamen yersiz olduğunu ifade etmek isterim. Bu, bir vakiydir. Gerek tasarının gerekçesinde gerekse arkadaşların beyanatında belirtildiği gibi Türkiye'de topraksız veya az topraklı büyük bir kütle vardır. Bugünkü vaziyette arkadaşlar topraksızlara toprak vermekle iş bitmez. Bu da bir vakiydir. Onun için tasarı toprak verilecek vatandaşların müstahsil hale gele bilmelerini sağlayacak tedbirlerin esaslarını da getirmektedir. Hakikaten kendilerine toprak verilenleri Hükümet iktisadi yönden de ele alacaktır. Bunların müstahsil hale gelmelerini temin edecek ve yuva sahibi olmalarını sağlayacaktır. Bunu biz Kamutay olarak zevkle ve şükranla karşılamalıyız. Bir topraksız köylü sefaleti, memleketimiz için şeref verici bir vaziyet değildir.

Bundan başka arkadaşlar yapılacak kamulaştırmalarda almack arazinin sahibi tarafından işletilmemesi çok mühim bir noktadır. Çünkü memleketimizde sahibinin benimsemediği, şehirlerde oturup da ortakçıya bıraktığı bir çok arazi vardır. Ekonomisi zirai istihsale istinat eden bir memlekette böyle sahibi tarafından benimsenmeyip başkalarının eline bırakılmış toprakların bulunması o memleket için zararlıdır. Kanunun bu şekildeki toprakları tevzi etmiş olması ileri bir harekettir, bunu selâmlamak lâzımdır.

Bazı arkadaşlarımız kamulaştırmayı mülkiyet prensiplerine uygun bulmuyorlar. Ben şahsen bu düşünceye iştirak edemem. İlk bakışta ferdi bir hakla ferdi mülkiyet gibi görünen toprak mülkiyeti mahiyeti itibariyle, şunulü itibariyle ferdi mülkiyet çerçevesi içinde mütalâa edilemez. Toprak mülkiyeti, bir milleti, millet iktisadının bütününe ilgilendirir. Bir çok memleketlerde para ve sermaye sahiplerinin ellerinde büyük arazi parçaları bulundurmalarına müsaade edilmemesinin sebepleri vardır. Bu suretle bir kısım vatandaşlar topraktan mahrum kalır ve bunlar, yaşamak ve kazanmak için ilk şart, ilk imkân olan topraktan mahrum olurlar. Bununla birlikte cemiyet zâfa uğrar. Cemiyetin bütününe, millet iktisadını bu kadar yakından ilgilendirdiği için toprak mülkiyeti üzerinde daima bir çok ameliyeler yapılmıştır. İca ettiği yerlerde kamulaştırmalarla büyük arazi parçalanmıştır.

Bundan başka arkadaşlar, cüce işletmelerin önüne geçmek için aynı şekilde bir çok kanuni tedbirler alınmıştır. Toprak mülklerinin birçok

yerlerde parçalanmış olmasını önlemek için bunların muayyen bir arazi parçası halinde tapulaştırmak için tedbirler de alınmıştır. Bütün bunlar kamulaştırma ve cüce mülkiyete mâni olmak gibi daima bu mülkler üzerinde ameliyeler yapıldığını ve lâalettayın diğer mülkler gibi bir mülk telâkki edildiğinin misalleridir. Bizim toprak Kanunumuzda millî ve ekonomik zorluklar karşısında kamutaya gelmiştir. Bu kanunla biz topraksızlık dâvasını halleder ve ileride imkân bulunca iskân politikasıyla de birleştirerek bu mühim meseleyi hallederiz. Fakat bugün bu kanun bu yolda atılmış önemli bir adımdır. Bu kanunun saydıklarımın başka asıl istihdaf ettiği gaye asıl zamanla tahakkuk edecektir. Bunun hiç bir zaman gözönünden uzaklaştırmamak lâzım olduğuna kaniim. Toprak vermekle derhal yurdumuzda birçok işletmelerin doğuvereceğine ben de kani değimim. Fakat bu gayelerin elde edileceğine ben de kani değimim. Fakat bu gayelerin elde edilebilmesi için bu kanun ilk adımı teşkil etmektedir. Binaenaleyh, bu kanunun tahakkuk ettireceği topraklandırma ile ve diğer çeşitli çalışmalarla beraber gayeler tahakkuk ettiği yüz binlerce işletmenin memlekette doğup büyüdüklarını gördüğümüz zaman bu kanunun ne kadar faydalı neticeler verdiğini idrak edeceğiz. Onun için bendenizin mütalâam objektif olarak bunlardan ibarettir. Esasen umumî müzakareler bittikten sonra maddelerde de arkadaşlar, mütalâalarını söyleyeceklerdir. Kanun maddelerinin münakaşalarının da bu kanunun hedef tuttuğu yüksek gayeler gözönünde tutularak yapılmasını temenni ederek sözlerime nihayet veriyorum. (Alkışlar).

Dr. R. BARKIN (Zonguldak) — Arkadaşlar, bugün yüksek huzurunuzda sunulan tasarıda gözetilmiş olan en esaslı hedef yalnız çiftçiye arazi vermek değil, bir çiftçi ailesinin mâişetine yetecek kadar arazi vermek ve bu yetecek arazi ünitesinin bütünlüğünü muayyen bir müddet için muhafaza etmektir. Bu itibarla şimdi huzurunuzda tasvibe arz edilen tasarı bundan evvelki toprak tevzi kanunlarından ve tasarılarından külliyen farklıdır.

Arkadaşlar; geçime yetmeyecek mertebedeki bir arazi üzerinde çiftçilik yapmanın ne demek olduğunu cümlemiz biliyoruz. İşletilen toprak çiftçinin geçimine yetmediği hallerde çiftçi köyündeki işiyle gerektiği gibi meşgul olamıyor. Bir nevi yarı köylü haline geliyor ve geçimine yardım için şehirlerde muvakkat işler alıyor. Büyük şehirlerimizde elinde bir iple sefil ve perişan bir hâlde dolaşan, yüklerimizi ve paketlerimizi taşımak isteyen köylüler işte bunlardır. Bunlar öküzü öldüğü, vergi sıkıştırdığı, ayağın bir papuç veya sırtına bir mintan almak mecburiyetinde kaldığı zamanlar şehirlere geliyorlar ve iş metar olarak iş pazarlarına ancak kol ve beden kuvvetlerini arz edebiliyorlar. Bu köylüler köy-

lerinden şehirlere gelip gitmek ve buralar da derhal iş bulamadıklarından günlerce aylak dolaşmak yüzünden günler ve haftalar kaybediyorlar. Bunların buldukları iş günleri için aldıkları yemiyeleri fiilen kaybettikleri zamana taksim edersék kendilerinin pek az bir hasıla ile köylerine döndüklerini görürüz. Bu arada köydeki işleri de yüzüstü kalıyor, ne iyi amele ve ne de iyi köylü olabiliyorlar. Ekseriyetini köylüler teşkil eden cemiyetimiz büyük ilerlemeler kaydedemiyor.

Bu münasebetle, köylünün şehirlerde mâruz kaldığı bedeni ve ahlâkî hastalıklara, korkunç enfeksiyonlara da işaret etmek isterim. Arkadaşlar, köylü şehirlerden pek az bir menfaat ve büyük zararlarla köyüne dönmemektedir. Köylünün geçimine yetmeyen toprağını tasfiye ederek şehirlerde başka işler aramak yoluna gitmemesini ve toprağına daima bir bağlılık göstermesini % 80 ni köylü olan Türk Cemiyeti için çok hayırlı ve mesut bir alâmet saymalı ve köylünün içinde meknûz olan bu doğru meyli bütün variselerimizle inkişaf ettirmeğe çalışmalıyız. Bu meyil vatansevgisinin köküdür. Bizi nice bâdilerden kurtaran, içimize istikbal için güven veren hissin temelidir.

Arkadaşlar, bugün geçime yetecek mertebede olan bir arazi parçasının yarın miras veya türlü taksimlerle bölündüğünü ve geçime yemez hale geldiğini görüyoruz. Gerçi dağılan ve bölünen arazi başka ellerde gene toplanmaktadır. Fakat bu mütemadî mülkiyet tebeddülü işlenen arazi üzerinde uzun vâdeli sermaye tesisine mâni olmakta ve zirai kalkınma bir türlü istenilen ölçüde tahakkuk edememektedir. Gerçi zirai kalkınmada yalnız bu mesele âmil değildir. Zirai kalkınmamızın gerçekleştirilmesi için daha bir çok işlerin başarılması gerekir. Nitekim Geçici Komisyonun raporunda derin ve isabetli bir görüşle zirai kredi, iç iskân, sulama, ucuz maliyet, ulaştırma ve saire gibi bir çok mühim dâvaların tahakkuk ettirilmesi lüzumuna işaret edilmiştir. Bütün bu istek ve temennilerin yerine getirilmesi için mülkiyet rejiminde biri ıslah yapılması dâvasının baş şart olduğunu kim inkâr edebilir? Mülkiyet rejiminin makul bir şekle ifrağı, değişmez bir düzene konulması bundan sonra yapılacak işlerin, kurulacak binaların zemini olacaktır. Önümüzdeki çalışma yıllarında Hükümetimizin Büyük Millet Meclisine muazzam zirai kalkınma dâvasının gerektirdiği bir çok işler üzerinde yeni tekliflerle geleceğine emin olalım. Zirai donatım ve kredi, iç iskân, sulama ve ulaştırma işleri merhale merhale tahakkuk ettirebilecek büyük ölçüde işlerdir ve bunlar Meclisin ve Hükümetin el birliği ile yapacağı gayretlerle tahakkuk ettirilecektir. Fakat tekrar arz ediyorum önümüzdeki muazzam dâvanın halli yolundaki ilk adım mülkiyet rejiminin evvelâ ıslahı yani çiftçi ailelerine, ge-

çimlerine yetecek büyüklükte bir arazi tevzii ve sonra da bu geçime yetecek bütünlüğün muayyen bir müddet için arkadan öteki tedbirler yetişinceye kadar küçülmeden ve dağılmadan muhafazasıdır. İşte gerek Hükümetin teklif ettiği ve gerek Geçici Komisyonun kabul ettiği tasarıda bu esasla, bu ana prensip mevcuttur.

Arkadaşlar; bize sunulan tasarıdaki bu ana prensibin isabeti üzerinde cümlemiz müteffikiz. Komisyon uzun incelemeler ve tartışmaların sonra tertip ettiği raporunda bunu belirttiği gibi bu ana kadar söz almış bulunan arkadaşlarımızın ekseriyeti de ana fikirlerde mutabık göründüler. Sinesinde Türk cemiyetinin en ileri aydınlarını saklayan Büyük Millet Meclisinin bu yoldaki gayret ve başarıları eidden takdire değer. Gerek Komisyonun raporunda ve gerek üç gündemberi devam eden müzakerelerde ortaya atılan fikirler arazi reformuna dair dünya literatüründe zikredilmiş olan bütün nazariyeleri ve bunlara mütaallik esaslı fikirleri ve prensipleri ihtiva etmektedir. Bu müzakerelerin heyeti mecmuası âdeta bu mevzu dair bütün nazariyat ve fikirleri içinde toplayan bir ilim eseri değerindedir. Ancak önümüzde duran 65 maddelik bu büyük kanunun ihtiva ettiği her hükümden herkesin aynı fikirde olması beklenemez. Nitekim Geçici Komisyonun raporunda ve bilhassa raporun sonunda yazılı olan mütalâalar da değerli Komisyon üyeleri noktai nazarlarını dermeyeran ettiler ve muhalif kaldıkları noktaları da açıkça yazdılar. İşte Meclisin ve Hükümetin müşterek sayıle vücade gelen bu güzel tasarıdaki ihtilâfî noktaları Yüksek Meclisin rey ve kararları halledecek ve ona cemiyetimizin bünyesine uygun, en selim ve en isabetli şeklini verecektir.

Şimdiye kadar söz almış olan arkadaşlarımız hemen hiçbirini tasarımm külliyyen reddi taraftarı değildir. Şunu da unutmamak gerekir ki, biz henüz kanunun heyeti umumiyesi üzerinde konuşmak sadedindeyiz. Gerek ki fikirlerimizi şimdi yalnız bu saha üzerinde topluyalım ve maddeler üzerinde sırası geldikçe konuşalım. Asım fer ile ihtilâfî fikirlerimizi karıştırabilir ve bu çok mühim dâvanın halli yolunda beklenen isabetli kararlardan bizi uzaklaştırabilir. Üç gündemberi müzakerelerin aldığı şekil içimizde böyle bir endişeyi uyandıracak mahiyette görülüyor.

Arkadaşlar, geriye doğru bir bakarsak dünkü denilebilecek yakın zamanlardan daha uzaka bir maziye kadar Büyük Meclisimiz karşılaştığı muazzam ve hayati meseleleri şu iki gündür içinde yaşadığımızdan daha başka bir hava içinde halletmiştir.

Birlikten doğan kudretin verdiği güven ve iç ferahlığı ile bu toprak dâvasını da halledeceğiz. Şu kadar var ki, gayretlerimizi ancak

verimli olmak hedefine tevcih edelim ve işin özünü teferruatıyla karıştırmayalım.

Yalnız bir noktayı işaret etmek istiyorum. Türkiyede inkişafa başlıyan yeni endüstri tesisleri ve hareketinde işçilere verilecek toprak meselesi. (Bravo sesleri) Bunu şimdi biraz evvelki maruzatımda da arzettim. Köylü bizde cidden toprağına bağlıdır ve bu toprağına bağlılık hakikaten iyi bir alâmettir. Bu sebeple endüstride çalışan amele, bu amele bulmakta hakikaten müşkilât çekiyoruz. Fakat çektiğimiz bu müşkilât hayırlı bir müşkilâttir. Yani bundan yüksünmememiz lâzımdır. Çünkü amele toprağına bağlıdır ve endüstride ancak geçici surette çalışacaktır.

Binaenaleyh biz eğer amelenin geçimini endüstride temin edeceğiz ve fakat geçimine muavenet ve bu toprağına bağlılık meylini tatmin edici bir dönüm, 700 - 800 metre kare veya bir buçuk dönüm verirek bu amele mesut ederiz. Bununla yalnız amele tatmin etmiş olmayız, aynı zamanda işine de bağlamış oluruz. Bu suretle sıhhatli, müvazeneli, güzel bir cemiyet kurmuş oluruz. Maruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar).

BAŞKAN — Dr. Ali Süha Delilbaşı.

Dr. A. S. DELİLBAŞI (Kütahya) — Sevgili arkadaşlarım, eğer izin verirseniz yüksek huzurunuzda, bendeniz filvaki ressam değilim ama, kara kalem bir kaç küçük tablo çizeceğim.

Bu mübarek vatanın çok uzak, aşağı yukarı kaybolmuş denecek kadar üera bir köşesinde bendeniz bir belde tanırım, bir kaza merkezi. Yalnız buradaki aziz memleket çocukları benden gücenmesinler, bana kalpleri kırılmasın diye o beldenin ismini söylemeyeceğim. O beldeye gittiğiniz gün, bir çarşamba günü ise ertesi sabah uyandığımız zaman - Anadolunun muhtelif yerlerinde olduğu gibi oranın pazar günüdür, perşembe günü - ertesi sabah uyandığımız zaman zaten küçük olan beldenin küçücük meydanında bir vatandaş kitlesi değil, insan kitlesi demek için düşünmek lâzım gelen bir kalabalık görüyorsunuz. Bu kalabalık, bağı kadar yüzü de yarıktır. Bu kalabalık en iptidai haya hissini tatmin edecek kadar dahi hiç bir tarafı örtük değildir. Bu kalabalığın sırtındaki elbiseye elbise namını vermek mümkün değildir. Ve bunların elbiselerinde, mübalâğa etmiyorum arkadaşlar, lâkal iki yüz yama vardır. Ve bu yamalar birbirini tutmıyacak bir hale de gelmiştir. İşte bu kalabalık topraksızlıktan dolayı bu hale gelmiş zavallı Türk köylüleridir. Resmin bir tanesi bu.

İkincisi; memur veya misafir sıfatıyla bir köye gidirsiniz. Türk köylüsü de şehirlisi gibi garibi misafiri ağırlamasını güzel bilir. İyi veya kötü bir eve girersiniz. Burada size evinde ne varsa, gönlündeki yüksek semahatten ziyade bir semahatle huzurunuzda çıkarır. Biraz sonra odaya

evin sahibinden başka diğer köylülerin geldiğini görürsünüz. Arkadaşlar yine mübalâğa etmeden arz ediyorum. Zaten bu hepinizin bildiği şeydir. Ben de bunu teessürle arz ediyorum, hatırlatma kabilinden. Odayı dolduran kalabalık arasında aşağı yukarı onda bir nispette bir parça elbiseye benzeyen bir şey giymiş adam ya bulur ya bulamazsınız. Geri kalan zavallı beldenin köylüsüne benzerler.

Yine huzurunuzda bir tablo daha çizeceğim. Anadolunun muhtelif yerlerinde muayyen mevsimlerde şehirlere doğru bir göç başlar. Bu göç yine dediğim şekilde, kıyafetlerini yüksek huzurunuzda tasvir etmeye çalıştığım insanlardan müteşekkil bir göçtür. Yalnız bir fazlalıkları vardır. Demin koridorda sayın Millet Vekili General Seyfi hatırlattılar, ben de bildirdim. Bu köylülerin ve göçlerin diğerlerinden farkı sırtlarındaki bir yorganla ve sefil kıyafetle göç yaparlar, nereye Adana ovalarına. Daha başka fabrika veya geniş topraklar bulunan yerlere. Yahut ta İstanbul, İzmir gibi Ankara gibi el ve bilek kuvvetine ihtiyaç hisseden yerlere göç ederler.

Muhterem arkadaşlar, acaba bu adamlar hangi ıztırapların sevgiyle memleketlerini, diyarlarını, küçük ve kötü de olsa evlerini, yurtlarını terkedip buralara geliyorlar? Muhterem arkadaşlarım, bu şu ıztırapın ifadesidir ki ve katıyetle ifade edilebilir ki bizim memleketimizde esefle söylüyoruz ve kabul edeceğiz - asıl memleketin ve milletin çekirdeğini teşkil eden köylümüzün büyük bir kısmı muhakkak ki gayet az miktarda araziye sahiptir ve gayet az miktarda sahip olduğu bu arazide çok defa tabiatın hasisliğinden dolayı kâfi derecede mahsul alamadığı için hayatının teminini başka yerlerde aramaktadır. Muayyen vilâyetler vardır, gençliğimde görmüşümdür, gayet iyi hatırlıyorum, bu arazi o kadar dardır ki erkek kuvvetine değmez farzedilir. Ondandır kadın ancak o arazide ekip biçer ve arazi o kadar kötü arazidir ki, o kadar meyilli arazidir ki hayvanla çift sürmek kabil değildir. Kadın kendisini belinden bir ağaca yahut bir kayaya bağlamak suretiyle orada arpa, buğday, mısır vesaire yetiştirir. Erkek de kazancını başka yerlerde, hatta yabancı memleketlerde aramak mecburiyetinde kalır.

Hepimizin gerek memleket unsuru, gerek insan ve gerekse ayrı ayrı kıymetli Milletvekili olmanızı dolayısıyla meseleyi ancak bu zaviyeden tetkik etmeniz imkân olduğuna bendeniz kani olduğumu arz ettikten sonora, komisyon mu olur, bakanlıktan mı olur, kısaca bir iki noktanın tanzihini rica edeceğim. Bu noktalardan birisi; hepimiz biliyoruz, Tarım Bakanlığının idaresinde kombinaların ziraat yapmakta olduğu mntakalar ve arazi vardır. Kamulaştırmada bu arazi de topraksız köylüye,

topraksız çiftçiye dağıtılacak mıdır, dağıtılmıyacak mıdır? Bu bir.

İkinci sualim: 8 nci maddede dağıtılacak arazi gösterilirken a, b, c, d, e, f fıkraları vardır. Bu a, b, ve ilâh.. fıkralar rasgele yazılmış fıkralar mıdır, yoksa arazi dağıtımında bu tertip mi nazara alınacaktır? Yani evvela A fıkrasındaki topraklar, sonra sırasıyla diğerleri mi tevzi edilecektir?

Üçüncü anlamak istediğim nokta; hepiniz bilirsiniz Anadolunun ve Rumelinin bir çok yerlerinde küçük esnaf ve küçük memurlar vardır. Bunların esnafıkları, kendilerini doyuracak kadar değildir. Kezalik bu memurların Devletten alabildikleri aylık kendilerini doyurmağa kâfi gelmez. Amma bunları geçindiren yardımcı unsur olarak herbirinin ellerinde birer miktar arazileri vardır ki, bunları bu kanunun istediği, dilediği şekilde bizzat ekip biçememektedirler. Kendileri ekip biçemediklerinden dolayı, bu kısım vatandaşların elinde bulunan toprakların da kamulaştırma hududu dahilinde alınacak mıdır, alınmayacak mıdır?

Bu hususta Hükümetin, imkânı varsa komisyonun tanzihini dilerim.

Ş. SÖKMENSÜER (Erzincan) — Sayın arkadaşlar, asıl konuya dokunmadan evvel iki görüşümü sevinçle yüksek huzurunuzda, milletin huzurunda belirtmek istiyorum.

Görüşümün birincisi; bu kürsüye kurularak gelmiyoruz, bu kürsüye vicdanımızın emriyle ve hiç bir nüfus ve tesir tanımadan geliyoruz. (Bravo sesleri, alkışlar) Büyük inkılabın, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ancak vazifelerini yapıyorlar. Bunun tesbit edilmesini milletçe bilinmesini arzu ediyor ve sevinçle ifade ediyorum. (Bravo sesleri).

İkinci görüşüm; arkadaşlar, Büyük Millet Meclisi konuşmuyor, Milletvekilleri susuyorlar dedikodularını hep beraber sezinleyebiliriz. Bugünle üç gündür sürüp giden tartışmalarda Türkiye Büyük Millet Meclisi özünde köklü olarak yaşayan demokrasi aşkının ve ruhunun cerhedilmez ve reddedilmez misallerini vermiş bulunmuyor muyuz? Bir farkla. Türkiye Büyük Millet Meclisi yalnız ve ancak millet davalarında sözünü esirgemez, coşar taşar ve hiç bir kuvvet tanımayarak iktidarını,duygululuğunu gösterir.

O millî menfaatleri ilgilendirmiyen hususî maksatlar güden dâvalara kulak asan ve çene yoran yıkıcı, ayırıcı, parçalayıcı bir demokrasi kaynağı değildir.

O yapıcı, birleştirici, diriltici ve koruyucu bir demokrasinin eşsiz ve örnek bayrağıdır.

Arkadaşlar, konuya geliyorum.

Çiftçi değilim, toprağım da yok. O halde niye söz aldım? Küçük yaşlarımda iken ata tarlalarında buğday başakları ve mısır koçanları arasında oynadığımı sezinliyorum. Yarım

asrı bir hayli aşan ömrümün gidişinde de en çok köylü ve çiftçi yurddaşlarla derdleştim ve onların iş sızılarını tıpkı kendileri gibi duydum. İşte bunun içindir ki söz aldım.

Atatürk'ün çok istediği ve fakat İnönü gününde, Saraçoğlu Hükümetinin tasarı halinde Meclise sunduğu bu «eseri» en büyük ve kendi öz malımız olan bir devrin eseri olarak karşılar ve selâmlarken sonsuz sevinç içinde geleceğin içtimai adaletin muzaffer olduğu çok nüfuslu, refahlı, sağlıklı, gürbüz Türk Milletini; yemyeşil Bayındır ve pazarları vızır vızır iş gören Türk Vatanını görür gibi oluyorum.

Arkadaşlar; bu büyük millet işi, köylü efendimizdir, dediğimiz günden başlar ve ifâdesini Anayasamızın 74 ncü maddesinde keşinleşmiş olarak bulur. Anayasamızın 74 ncü maddesinde şu hükümler açıktır. Bunlar yalnız çiftçiye topraklandırma konusunda hukuk sitemimiz ve mülkiyet rejimimiz için ana prensiplerdir.

A) Çiftçiye toprak sahibi kılmak.

B) Bu maksadla alınacak toprakları kamulaştırmak.

C) Kamulaştırmanın karşılığının, eski tabiriyle bedelinin ne olacağını özel kanunla göstermek.

D) Bu kamulaştırma karşılığının ödeniş şeklini eski tabirle bu bedelin tediye suretini özel kanunla göstermek,

Arkadaşlar; tartışmasını yaptığımız tasarrın esasları, bu ana prensipler haricinde hükümleri ni taşıyor ve onlar hangi hükümlerdir? Kendi anlayışına göre bu prensiplerin çemberi dışına çıkmış hiç bir hüküm yoktur.

Toprağı kime vereceğiz? Çiftçiye. Çiftçi kimdir? İşte onu da bu tasarı formülleştiriyor. Bu formülün dışındakilere de toprak verileceği şüphesini taşımağa zannedirim hak sahibi değiliz.

Sonra bu tasarrın başlangıcı çok eskidir. Tek başına Şevket Raşit Hatipoğlu'nun işi değildir. O, yalnız bu tasarıya son şeklini verme zevk ve şerefini kazanmıştır.

Kaldı ki, tasarı, Hükümetin malı olduktan sonra Meclise gelmiştir. Bugün ise Yüksek Meclisin malı ve yarında yine B. M. Meclisinin en büyük devrim eseri olacaktır. Bu tasarrın hazırlanıp Meclise kadar gelmesinde de bütün bir milletin Parti dileklerinde beliren isteği hâkim olmuştur. Başka herhangi bir düşünce veya tesir aslâ düşünülemez. Bu isteğe kesin olarak kanun şeklini, millî iradenin kayıtsız ve şartsız kaynağı olan Büyük Millet Meclisi verecektir. Arkadaşlar, bu kanunun bir özelliği vardır. O da birden bire bütün memlekette uygulanamayacağı ve imkânlar ölçüsü içinde zamanla yürütüleceğidir. Amma bu zaman ne dörtte bir asır ve ne de daha çok zaman olamaz. Şüphesiz ki,

(1505 sayılı) kanunla verdiğimiz geniş çapta kamulaştırma yetkisinin toprak sahipleri lehine daha açıklanmış bir şekli olan bu tasarı da kanunlaştığı zaman aynı ihtiyat ve dikkatle uygulanacağından şüphe etmemek gerektir.

Bu kanun toprak sahiplerinde hiç bir zaman güvensizlik uyandıramıyacaktır ve uyandıramaz da. Çünkü umumi emniyet bütün yurttaşlar için parçalanmaz bir küldür. Türk milletinin kendisinin öz malı olan Anayasanın bir hükmünü yerine getirmek o millet safları arasında niçin emniyetsizlik doğursun.

Hayır arkadaşlar yurttaki emniyetsizlik havası değil, bu tasarı kanunlaştığı gün çiftçi halkımız için düşün ve bayram günü olacaktır.

Tasarıda bir 17 nci madde var. İstisnai halleri gözönünde tutan ve tasarı ruhu olan bir madde. Bu, orta işletmelere son verecek diye bir endişe yaratıyor.

Orta işletmeler iyi halde ve muhitlerine faydalı bir durumda iken ve (Muhtarlık) halindeki köyleri içinde bulundurmadığı müddetce onların faydalarını kim inkâr eder ki, Kaldı ki, tasarı bu mahiyetteki orta işletmeleri ortadan kaldıracak hiç bir kesin hükmü içine almamıştır. Bir orta işletme masa başında emekler sömürücü bir duruma girerse veya girmiş ise, çevresi için faydalar yerine zararlar getirirse, muhtarlıkla idare olunan köyleri içine alıp bu köylerin sakinlerine haklarını vermez ise bu nevi orta işletmelerin devamına müsaade eder misiniz?

Kendi görüşüme göre bu nevi orta işletmelerin çevrelerine sağlayabileceği faydaları, toprağa tapu ile sahip olacak köylülerimiz aralarında iş birliği yaparak Hükümetin de mutlak yetişecek yardımı ile yurttaki daha sağlam birer istihsal kaynağı olarak sağlayacaktır.

Bu tasarı ayrıca sosyal hayatımızı besleme, fert teşebbüslerini arttırmak ve devrimizi kuvvetlendirmek gibi daha canlı ve verimli faydalar da sağlayacaktır.

Millet hayatını uzun zaman mısır koçanlarına ve buğday başaklarına bağladık. Sanayi müesseseleri baca dumanlarının kokusunu bile almadık bu tasarı ise bir kısım vatandaşları bu sahada enerji sarfetmeğe hayatlarını bu yoldan kazanmağa sevk etmek gibi pek yararlı bir tesir de yapacaktır. Bu güzel vatanda enerji isteyen ismi yok? Müteşebbüsler bekleyen iktisadî kaynakları yok? Şayet toprakla ilgisi ni büsbütün kesecek vatandaşlar olursa onlar bu sahada yurda şüphesiz daha faydalı olacaklardır.

Tasarıda mülkiyet rejimini değiştiren ne bir mana ve ne de bir ruh buldum. Hukuk sisteminizin ve mülkiyet rejiminizin ana prensiplerini taşıyan ana yasanın bir az evvel anlatabildiğim 74 ücü maddesinin açık olan hükümlerini yerine getirmek mukaddes tanıdığımız mülkiyet rejimini ve hukuk sistemimizi değiştirmek

mi oluyor? Tasarruf hakkı hududsuz mudur? Hududsuz ise bu tasarıdan asla aşağı olmayan kamulaştırma hükümlerini taşıyan 1505 sayılı kanun ne diye duruyor?

Vatan topraklarında tasarruf hakkının da bir sınırı olmak gerektir. Tıpkı hürriyet hakkı gibi. Onu da kanunlar eizer. İşte halkçılığımızın tam bir ifadesi olan bu tasarı da o kanunlardan biridir.

Varlıklı vatandaşların çoğalmasını, millî kalkınmayı cabuklaştıracak ve perçinliyecek esaslı bir umde olarak biliyoruz. Bu tasarı da istediği, varlıklı vatandaşları ve dolayısıyla ferdî teşebbüs kaynaklarını arttırmak değil midir?

Hiç şüphe edilmesin ki Türk Vatan ve Milletinin âli menfaatlarına uygun olarak işleyen varlıkların düşmanı değil gönülden ve yürekten dostuyuz.

Bu tasarıda mesruiyet sınırı dışında hiç bir (zoralmı) ruhu sezmedim. Anayasanın prensip olarak emrettiği bir hükmü yerine getirmek, yani topraksız çiftçileri topraklandırmak için, mesru yolda kamulaştırmak kanun dışı bir zoralmıdır?

(Değer paha) ya gelice; vergi kıymeti vergi nazariyelerine göre değer baha değil midir? Vergi kıymeti değer baha değilse değer baha üzerinden ödenmesi gereken farkları bulup istemek te Devlet Hazinesinin hakkı değil midir?

Çiftçi ile çiftçi amele arasındaki münasebetlerin tanzimi işi her zaman özlenen bir tedbirdir. Fakat yalnız bu tedbir bu tasarıyı yaratacağı bahtiyar vatani korumağa muktedir olamaz.

Şüphesiz ki Devlet elinde, hususî idareler elinde, Belediye ve Evkaf elinde olan ve ekime yatkın bütün topraklar ilk iş olarak ele alınacaktır. Fakat topraksızların ve yeter toprağı olmayanların her bulunduğu yerde bu nevi toprağın bulunacağını ummak ta yanlış olur. Bu takdirde Devlet malı diye kırıl ve taşlık dağları ve yamaçları dağıtarak bu adamları topraktan büsbütün mü soğutacağız? İşte bu halde bu tasarı kanun olarak işliyecek ve dertlere deva olacaktır.

Nüfusumuzun büyük çokluğu olan temiz Türk kanına daima kaynaklık eden köylerimiz arasında topraksızlığın sızları ve acıları arasında hala inim inim inliyenler pek çoktur ve yaraları derindir.

Büyük ve inkılâpçı ödevimiz bu vatandaşların yaralarına onayıcı merhemi bulup sürmektir. Onları yeter toprağa ve kendine ait bir yuvaya sahip kılmak merhemini ta kendisidir. Topraksızları toprağa bağlamakla bu vatanın koruyucularını bir taraftan çoğaltacağız ve bir taraftan da çok çocuk yapacak yuvaları artıra-

rak özlediğimiz çok nüfuslu ve emniyetli bir istikbale en sağlam temeli atmış olacağız.

Yalnız bu tasarı, çiftçinin dertlerini çözümliyebilir mi, hayır arkadaşlar; böyle bir şeyi düşünemeyiz. Tasarıyı getiren Hükümet de şüphesiz böyle bir kanaata değildir. Ancak, sayın Tarım Bakanı Geçici Komisyonunda anlatışlar yaparken, iskân işletmeler, kredi işleri gibi diğer ihtiyaçları da çözümliyebilecek tamamlayıcı tasarıların da hazırlanmakta olduğunu ve bu tasarı arkasından, birbiri ardından Yüksek Meclise sunulacağını ve ancak bu tasarılarla işi kemale götürme yoluna girilebileceğini pek açık olarak ortaya atmışlardır. Şu halde bu tasarı tarım alanında geniş kalkınma yapısının temelidir. Yapının bu temel üzerine iyi bir şekilde kurulmasına devam olunacaktır.

Arkadaşlar, vaktiyle uygulama yolunda fiilen görev aldığım toprak dağıtım işinin önemi çok büyüktür. Bu iş, yurdun iktisadî programına ve hususiyle senayileşme programına tam uygun bir yolda yürümeye faydası kısıt kalır.

Benim inanışım şudur: Yurda bol döviz getirecek, yurdda büyük kıymetlerin terakkümüne yol açacak uzun vadeli bir senayi programı kesinleştirilirse toprak dağıtım daha faydalı ve verimli olur. Meselâ: Gıda, meyva, şarap ve hatta her nevi içki, hayvan ve balık mahsülleri senayi ve madenleri işletme gibi büyük kıymetler getirecek uzun vadeli bir ekonomi programı elbette toprak dağıtımında ölçüyü değiştirir.

Devlet alıp dağıtacağı toprakların bedelini tam olarak veya yarım olarak derhal ödiyebilir mi? Evet yine büyük çapta emisyonlara veya tahammülü asacak yeni vergilere girerek ödiyebilir. O halde iktisadî durumumuz ne olabilir? Bence buna imkân yoktur. Tasarımın düşündüğü gibi bir ödeme yoluna gitmek çıkar yoldur. Eğer Hükümet bu işi yarım asırda yaparmı derse o zaman belki de bedellerin yarısını peşin olarak ödiyebilir. Acaba işin önemi zamana kıymeti bu işi bu kadar geciktirmeye müsait midir? İnceden inceye ve her yönlen hesaplamadan böyle bir karara varılamıyacağını sanırım.

Tasarımın şu veya bu maddesi Yüksek Kamutayın daha faydalı bulacağı şekli alabilir. Bu hiçbir zaman tasarının aslında taşıdığı büyük kıymet ve mânayı bozamaz.

Arkadaşlar, inandığım, ruhumla ve gönlümle benimsediğim bu görüşleri ve anlayışları yüksek katırza sunarken bu tasarının büyük kıymetini bir defa daha ifade etmeği zevkli bir görev bilir ve 17 nci ve 45 nci madde de dâhil olmak üzere reyimin tasarı ile beraber olduğunu, Geçici Komisyonun büyük emekler sarfederek şekillendirdiği bu tasarının kabulünün bah-tiyar ve geleceği emniyet altına alacak vatan

dâvasına en uygun düşeceğini samimi duygularıyla arz ederim.

Dr. M. CANBOLAT (Gaziantep) — Arkadaşlar, önemi adımda mündemiç bu kanun hakkında vicdanımın emrettiği şekilde fikrimi muhtasar olarak Yüksek Meclise arz edeceğim.

Bu kanunu getirdiğinden dolayı Saracoğlu Hükümetine teşekkür ederek söze başlarım.

Türk milletinin kendi malı, kendi tesisi olan Cumhuriyetin maziden kalan bir çok dertleri, müsibetleri hal yoluna girdiği gün ilk karşılaştığı millî yaralardan birisi de topraksız köylü mevzuu oldu. Hakkın, hâkimiyetin, yurdun ve toprağın hakikî sahibi millettir diyen bir rejimin bu eski ve müzmin dâvayı behemehal halletmesi tabii idi. Uğrastık, çalştık, belki geç kaldık. Fakat muhakkak olan bir şey varsa nihayet dâvayı hal yoluna girdik.

Arkadaşlar, biz millî dâvaları hallederken münakaşa ederiz, tartışırız, fikir çarpıştırırız. Fakat asla hedeften, millî gayeden uzaklaşmazız ve herhalde sonunda en iyi neticeyi alırız. Bu bizim Meclisin geleneğidir. Şimdiye kadar böyle olmuştur, bugün de böyle olacaktır. Ohalde arkadaşlar, biz ancak büyüyen, ulvî ve millî bir dâvanın gerçekleşmesinden haz duyarız, gurur duyarız.

Arkadaşlar, benim üç gün süren bu müzakerelerden edindiğim kanaata göre, hiçbir milletvekili tasarımı aleyhinde değildir. Bu gayet tabiidir. Çünkü Türk köylüsünü toprak sahibi yapmak, yani efendi kılmak gibi, bir maksada muhalif Türk milletinin vekili değil basit bir vatandaş dahi bulunamaz.

Arkadaşlarım, tasarı hakkında en çok tenkit ettikleri ve münekkitlerin üzerinde birleştikleri nokta, tasarının 17 nci maddesidir. Bu madde ele alınarak kanunun toprak emniyetini ihlâl ettiğini istihsalî azaltacağı yollu hakikaten yersiz mütalâlara şahit olmaktayız. 17 nci madde ne diyor? : Bir çiftliğin üzerinden toprağı tırnaklarıyla deseleyen, alınımın teri ile sulayan yurttaşlar varsa bu yurttaşa bu toprağı kanun dairesinde kamulaştırıp dağıtacağız diyor.

Çiftçileri tırnaklarıyla kazdıkları, alın terleriyle suladıkları toprağa sahip kılmak neden istihsalî azaltıyor? Kanun bu kadar açık, bu kadar asil ve bu kadar haklı bir ihtiyacı da tatmin etmezse bu kanunun gülünç olmaktan başka ne mahiyeti kalır?

Dünya bilmelidir ki; biz Türk köylüsünü üzerinde kendisinin ve ecdadının kan ve emek döküldüğü ve emek dökeceği topraklarda köle olarak bırakamayız. Onları behemehal o topraklara sahip kılacağız.

Dünyanın her tarafında toprak dâvasının en basit, en açık ve en haklı problemini dahi halletmezsek ohalde köylünün toprak sahibi olmasını nasıl izah edebiliriz?

Arkadaşlar, dâva millîdir, hayatidir, eskidir.

Rejimin, inkılabın ve bilhassa Meclisin malıdır. Bir insan inandığı bir dâvayı karşısındakine kabul ettirmek için makul bulduğu her tedbire müracaat edebilir. Bu itibarla ben de muhterem Tarım Bakanımız gibi tekrar ediyorum : Bu millî dâvayı ve millî derdi herkesten evvel gören Büyük Atatürk, Büyük İnönü her vesile ile bu mevzuâ temas ederek milleti aydınlatmışlardır. Ben imanım kadar eminim ki, Atatürk'ün büyük ruhu, bu yolun yolcuları ile beraberdir.

Arkadaşlar; Tarım Bakanının vaktiyle yukarıdaki fikirlere muhalif bir fikir izhar etmiş olması bizim dâvamızın zafına delâlet etmez. Genç Tarım Bakanımız bundan on sene evvel sahip olduğu fikirlerden bugün daha olgun, daha pratik fikirleri ileri sürmüş ise bu iera mesuliyetini almış olan arkadaşımızın tekâmül ettiği gittikçe olgunlaştığına ve iera mevkiinde hakikati görmüş olmasına delâlet eden hâdise olabilir. Kendisini bu tekâmülden dolayı tenkit değil ancak takdir ve tebrik ederiz.

Arkadaşlar; Türk milletinin irâdesini ve hakimiyetini ancak Büyük Meclis temsil eder. Daima böyle olmuştur ve daima böyle olacaktır.

Toprak tasarısının Hükümetin samimi noktai nazarındaki ısrarlarına rağmen encümence aldığı şekil Büyük Millet Meclisinin noktai nazarına dilediği gibi sahip olduğunun en canlı bir misali değil midir?

Teşri salâhiyetimizden mürakabe vazifemizden en hafif bir ihmalde bulunmaksızın tetkiklerimize, münakaşalarımıza devam etmek bizim vazifemizdir. Fakat vazifenin büyüğü, Büyük Meclisin Köylüve hakkını ebediyen vermesi olacaktır. Meclis bu kanunu kabul ettiği zaman yükselecek büyük abideyi Cümhuriyet devrinin kurduğu en haşmetli bir şaheser olarak göreceğiz. O zaman önümüzde manzara, varlıklı, zinde, sıhhatli okur yazar büyük bir vatandaş kitlesinin neşeli ve diri çehresi olacaktır. O zaman millî gelirimiz, bütçemiz yaşadığımız sıkıntıları hayal yapacaktır. 6 yıllık savaş içinde bu temiz vatandaş kitlesinin her sahadaki bütçe yardımı ve varidatımızı müstehlik olarak nasıl arttırdığını rakamlarla görmek kolaydır. Bu arizi malî kabiliyetin yarım tekrar sönmelerini görmek istemiyorsak medeni dünyanın yarınki müthiş kasırgalarına aynı ruhla üzerine titrediğimiz birlik ve beraberlikle göğüs germek istiyorsak şahsi amellerden uzak kalarak öz malımızı da vermekten çekinmiyelim. Kanunun muvaffak olması bundaki beraberliğin kuvvetine, olgunluğuna bağlıdır.

Arkadaşlar, uğruna öldüğü ve icabında öleceği toprakta köle değil sahibi olarak çalışmak Türk köylüsünün asırlık hakkıdır.

A. MENDERES (Aydın) — Muhterem arkadaşlar Kendisine hürmet etmek boreum olan arkadaşım Sedat Çumralı, bana karşı çok hınçlı

imış. Bu hınçının sebebini bilemiyorum. Kürsüye geldiklerinde tavırlarımdan çok hiddetli olduklarını anlamıştım. Meğer bu hiddetlerinin hedefi ben imişim.

Ben, fikir ve kanaatimi huzurunuzda serbestçe ifade etmiş isem kendileri bana niçin hiddet ediyorlar? Burada kendileri de fikirlerini açıkça ve serbestçe söylediler. Ben de hürmetle dinlerim. Siyasi hayatta henüz acemi oldukları hakkındaki sözlerine bir tarftan inanacağım geliyor: Çünkü huzurunuzda ve millet kürsüsünde serbest konuşan bir arkadaşımızın başka bir arkadaşımız tarafından hiddete ve tekdire mâruz kalmasını iyi karşılamıyacağımızı takdir etmemiş gibi görünüyorlar. Fakat diğer taraftan gerçekten yeni intisap ettikleri siyasi hayatta cevval zekâ ve derin kavrayışları ile bu hayatın gereklerini derinden kavramış bir arkadaş olduklarına dair de inandırıcı deliller vardır. Onun için ben, arkadaşımızın siyasi hayatın acemisi oldukları hakkındaki sözlerini yine ihtiyat kaydı ile telâkki ediyorum. Hattâ kendilerini bu hayatın icaplarını kendisinden eski olmama rağmen, benden çok iyi kavramış bir arkadaş olarak tanımakta devam ediyorum.

Arkadaşımın kürsüye gelmesi bana bir şey daha öğretti. Geçici Komisyonun sözcülüğüne seçilmem için bana rey vermiş ve hattâ rey verilmesini de temin etmiş, ne kendilerine ve ne de başka kimseye böyle bir ricâ da bulunmamış ve bu gibi ricâları aslâ ihtiyat edinmemiş bir arkadaşım olmama rağmen benim gıyabımda arkadaşımın hakkımda gösterdiği bu teveccühe teşekkür etmek isterim. Fakat ne çareki buna da imkân yok. Çünkü bu hareketlerinden şimdi nâdim oldukları gibi komisyon sözcüsü sıfatıyla vazdığım mazbataya da okumadan imza ettikleri için nedamet göstermekte olduklarını görüyorum. Huzurda sükranla ifade edeyim ki, okumadan imza eden bir arkadaşına karşı mazbata, okuyarak ve bile bile imza eden arkadaşların kıymetli imzalarıyla süslüdür.

Kendilerinin bu vâdideki sözlerinden çıkan mâna hakikaten üzücüdür. Okununca imza edilmeyecek bir mazbata yazmış olduğumu anlatmak istediler. Bütün arkadaşlarımızın bu mazbatayı imza ettiklerini ve kendilerinin bu iddiada tekbaşma kaldıklarını görmek sözlerinin üzerimde yaptığı üzücü tesirleri gideren tesellidir.

Tasarımın üçüncü defa müzakere edilmesinin usule ve İctüzüğe aykırı olduğu hakkındaki dünkü sözlerime verilmesini kendilerince lüzumlu gördükleri cevap ve mütalâanın benim şahsi mütalâam olduğu yolundadır. Bu hususta kendisiyle tamamen beraberim. Arkadaşlar, Komisyon bu hususta benimle beraberdir mi, dedim acaba.

Hayır böyle bir şey söylemedim. Hatta hatırladığıma göre bu mütalâamın komisyonca ka-

bul olunmadığını da dün sarahatle söylemiştim. Asıl meseleye gelince : Dünkü izahlarımda bunun üzerinde uzun boylu durmuş bulunuyorum. Kanaatimce ne denirse denilsin tasarının bazı maddelerini üç defa müzakere ettik ve üç defa reye koyduk. Bu maddeler hakkında üç metnin mevcudiyeti üç müzakerenin yapılmış olduğuna da delildir. Arkadaşım noktai nazarların muhafazada nasıl serbest iseler ben de bu husustaki kanaatimi muhafaza da serbest bulunuyorum. Son toplantı hakkında dün kâfi izahat verdim. Bunu şayet komisyona tesir yapılmış manasından alıyorsa bunda da serbesttirler. Anlatığıma göre sözlerimden çıkan manayı takdirde yüksek heyetiniz hakemdir. Sözlerimi Sedat Çumralı arkadaşına da, başka kimseye de mutlaka beğendirmek özentisinde ve üzüntüsünde değilim. Çumralı arkadaşım tasarının hazırlıksız olduğu hakkındaki mütalâalarına da ıstırâk etmiyorlar. Kendileri beğenebilirler. Beğendiklerini ifadede fayda da görebilirler. Bu beni alâkadar etmez. Ancak bunu hatırlatmak isterim ki, bana söyledikleri gibi, bunu da ben kendi şahsi mütalâaları olarak kabul etmek mecburiyetindeyim.

Mülkiyet rejiminde ve bünyesinde yapılan değişiklikler konuşulurken benim sözlerimden mülkiyet rejimiyle mülkiyet bünyesi arasındaki farkı tefrik edemediğimi söylediler. Olabilir. Bunu da takdirinize havale ediyorum. Ancak kısaca ifade edeyim ki, Türkiyede toprak istenildiği gibi, her istenildiği miktarda alınır, satılır ve temellük edilirken bunun temellük ve tasarruf şekillerini nizamlayan yeni yeni hükümler koymak toprak mülkiyet rejiminde bir değişiklik ifade etmez mi?

Çok sayın arkadaşlarım; son olarak Çumralı arkadaşımın Emirdağında hâkim iken 32 dönümlük bir tapunun sahibine 260 bin dönümlük koskoca bir kıtanın sahibi olmak hakkını hükmetmiş olduklarını, huzurunuzda olduğu gibi, Geçici Komisyonunda da ifade buyurdular. Bendeniz Türkiyede bir kıtada 260 bin dönümlük bir arazinin mevcut olmadığını zannediyorum. Herhalde bunda bir zuhulleri olsa gerektir.

Mevcut kanunlarımızın 32 dönümlük tapuya 260 000 dönümün verilmesini tecviz veya emrecek hükümler taşıdığına da kani değilim. Madem Meclis kürsüsünde bahis mevzuu olmuştur, böyle bir çiftlik var mıdır, huhukî durumu nedir? Adalet Bakanı bunu izah eder. Kaldı ki, konuştuğumuz mevzu 260 000 dönümlük arazi parçalarının alınması, verilmesi değil, elli dönüme kadar inen kamulaştırma hükümleri karşısında üç, beş yüz dönümlük, nihayet bir iki bin dönümlük orta işletmelerin durumudur. Kendilerini muhatap alarak konuşmak mecburiyetinde kaldığım için evvelâ Yüksek Heyetinizden özür dilerim.

R. PEKER (Kütahya) — Arkadaşlar, çiftçiliğin teferruatı üzerinde bilgi ve tecrübem o kadar ileri olmadığı için bu tasarı üzerinde söz almak niyetinde değildim. Fakat bilhassa konuşmalar gelişince harp sonu devrine yaklaşmış olduğumuz günlerde bulunduğumuz için doğacak yeni dünya içerisinde bu mefhumun önemini düşünerek genel çizgileri üzerinde bir kaç söz söylemek istedim ve konuşmalar esnasında söylenmiş bazı sözlerin, Devletimizin bünyesine dokunan bazı noktaları üzerinde durarak fikirlerimi arz etmeği vazife bildim.

Arkadaşlar, bir cemiyetin, zamanın ehemmiyeti içinde genişliğine hacımlanmış bir cemiyet olan Devletimizin toprak işi, onun hayatındaki bir kaç ana işten birisidir.

Yeni zamanın cemiyeti iş hayatını tanzim etmelidir. İş ile sermaye arasındaki müvazeneği bir ana iş olarak kanunlamalı, tüzüklerini tanzim etmeli ve hayata uygulama yollarını bulmalıdır. Bilhassa en yeni zaman ki yaklaşmakta olduğumuz harp sonu zamanının Devletidir.

- Yeni cemiyeti, yurddaş evlenmelidir. Onu yurt sahibi yapmalıdır. Bu işlerin arasında Kamutayın bu günlerdeki konuşma konusunu teşkil eden Toprak Kanunu da her hangi kanunların biri değil, Devletimizin nizamlı ve rahat, sakin bir cemiyeti olarak yaşaması için özel bir önemi olan bir temel kanunudur.

Bir cemiyetin iç ve iş hayatındaki nizam iyi kurulmazsa, bir cemiyetin toprakta çalışan çiftçisi kendi işletmesine yeter toprak sahibi kılmazsa; bir cemiyetin insanları evsiz, barsız, yurtsuz bulunursa ve iş hayatı kavgasız esaslar üzerinde tanzim edilmezse sermaye ile işçiyi barış ve güven içinde çalışacak bağlar kurulmazsa böyle bir cemiyette harp sonunda azgın seller halinde bütün diyarlara akacak olan idolojik fikirlerin çeşit çeşit zehirleri nereden geldiği sezilmeyen bir takım tesirler yaparak millî vucuda, bu cemiyetin içinden mütemadiyen bunu kaynatır ve kökünden hayatı rahatsız eder. Biz iş hayatını kanunu ile tanzim etmişizdir ve tabii icabederse mevcut kanunu yani ihtiyaç ve şartlara göre iyileştireceğiz. Devletin yurtsuzluğu önliyecek bir kredi fonsiye tipi ile yurttaşın ev ihtiyaçlarını da az faiz ve uzun itfa ile karşılama tedbirleri düşüneceğini de şüphe etmiyoruz. İşte, yurttaşın iş hukuku ve hayatı, yurttaşın çift ve toprak işi de nizamlanınca bir cemiyeti hiç bir ruzgâr sarsamaz. Bu günkü vazifemiz işte bu ana işlerden birini görmektir.

Üzerinde bulunduğumuz konunun bence bariz olan önemini böylece çizdikten sonra, bazı arkadaşların sözlerinde bilhassa yakın geçmişimizi, Cumhuriyet devrinin çalışma hayatı içinde geçmiş yirmi seneyi yaralayacak tesirde adettiğim bir görüşü düzeltmeğe çalışacağım. Bu geçmiş yirmi yıl içerisinde bilhassa konuşma

konumuz çiftçilik hayatı olduğu için bunu ni-zamlamak, bu ihtiyaçları karşılamak bakımın-dan mevcut eksiklikler ölçsüz sözlerle tenkit ediliyor.

Arkadaşlar; biz bu yirmi yılı nasıl şartlar içinde geçirdik? 120 milyondan aşağı bütçeler-le bu yirmi yılın işlerine başladık. Bugün harp tahsisatiyle, olağanüstü bütçe hesaplarıyla bir milyarı bulan bütçemizin onda biri ile çalışan bir hükümet olarak çalıştık, bizden önceki idareler-den bu yurdu çöl ve çorak olarak teslim almış-tık. Devlet mefkûre namına, manevî inanınş mevzuları manasına ve ülkü adına, yani mane-vî bakımdan hiç bir temele istinat etmez bir hal-de olduğu gibi maddî bakımdan da köprüleri-miz, yollarımız, mekteplerimiz, fabrikaları-mız, hastahanemiz, Limanlarımız, demiryolları-mız ilaahiri gibi medenî bir varlığın hayatî ve ileri unsurları olan bütün vasıtalarından mah-rum idi. İşte bu Anadolu içinde bütün maddî ve manevî bütün vasıtaları ile yeni bir Devlet kurduk.

Olağan yolda bir türlü mesafe alamıyorduk. Milletın süratle gelişmesini göstekliyen büyük tarihi hadiseler bizim önümüze çıktı; bir Mo-solini delisi bir köşeden kalkıp yurdumuz hak-kında aklına geleni söylediği zaman biz o gün-kü yeter derecede çok dar bulunan müdafaa va-sıtalarımızın imkânsızlığı, çaresizliği içinde yur-du koruma gayretiyle elimizde bulunan sayı-lı beş on milyon lirayı bir gün manevra diye, bir gün askerî teçhizat diye şuraya buraya sarf-fetmeğe mecbur oluyorduk.

1930 ekonomik buhranı gelip çatır, yalnız günlük hayatımıza kâfi gelemiyen o günkü büt-çemizden orduya ayırdıklarımız da dâhil olarak % 5, 10, 20 indirmek mecburiyetinde kaldık. Bu şartlar içerisinde ana çizgileri üzerinde çöl ve çorak olan Anadolu'nun bozkırını doldurmak üzere büyük bir kaç istikamette mesaimizi teksif etmeğe fırsat bulabildik. Biliyorsunuz ki, Kı-rıkkale'de yüz ağartacak bir kıymette harp sa-nayii merkezini kurduk. Öbür taraftan Türki-ye'nin demiryollarını inşa plânına geçtik. O za-man eski başkentimiz olan İstanbul ile Ankara arasındaki demiryolu bile geçmiş devirden intikal eden bir ecnebi şirketten satınalmak esasî dâhil olduğu halde yokluk içinde Anadolu'nun içerisinde, bugün çizgilerine baktığımız zaman az çok yüreklerimize ferahlık verecek şekilde bir demiryolu şebekesi vücade getirdik. Sonra geniş bir sanayi plânını uygulamaya başladık.

Evet, çiftçiler için yapılmamış şeyler var-dır. Fakat arkadaşlar, yapılmamış değil, yapı-lmamış şeyler vardır. Ancak, yalnız yapamadık-larımızı söylemek, böyle tek taraflı bilânço ile hakikat ifade edilemez. Bu darlık içinde bile Cumhuriyet çiftçisinin imdadına başka yollar-dan koşmuş ve yetişmiştir. Bunun, bu müsbet tarafının teferruatını ve bilânçosunun müsbet

taraflarını ifade etmek vazifesi benden ziyade Tarım Bakanı arkadaşımıza düşen bir vazifedir. Elbette o, bunları sırası gelince ifade edecektir. Fakat yapmanın arzusu ile yandırdığımız halde Cumhuriyet devrinin yirmi yılı aşıldıktan sonra bile hâlâ yapamadığımız pek çok şeyler vardır. Biz hepsini başarma yolu üstünde koşarken iş-te yeni dünya harbi geldi çatır. Bilinen zorluk-lar karşısında yaşamamızı ve vergilerimizi zor-luyarak yine ileri gitmeye çalışıyoruz. Bugün sıtma denilen milli felâketi karşılamak için kuv-vetli tedbir almak takatına henüz yeni varmış bulunuyoruz. İstikbalin şerefi ve kuvveti olan çocuklarımızı ilk tahsil gibi medenî bir hey-etin ilk hayati ihtiyacı olan bir işi başarmak için bugünkü harp yıllarının çetin ve hudutsuz mas-rafları içinde önemli tahsisat ayırıp bunları ye-tiştirmek güçlükleriyle mücadele ediyoruz.

Millî Eğitim kolları üstünde yeni yeni hız alabiliyoruz. Daha noksanlarımız mı yok? Dev-letin sağlık bakımından, sayılması müşkül ola-cak derecede çok noksanlarımız vardır. Muhtelif münasebetlerle Kamutay çalışması halinde, Par-ti Grubu çalışması halinde birçok muhterem ar-kadaşların iç sızısıyla bahsettikleri fakir ve kim-sesiz çocukların imdadına henüz koşamıyoruz. Biz onlara kıydığımızdan o faciayı göremediği-mizden, onlara yardım vazifesini duymadığımız-dan mı imdatlarına yetişemiyoruz?

Hastanelerimiz, verem dispanserlerimiz, sıh-hat mücadele teşkilâtımız ve bunların hangisi böyle nazari ve insafsız bir kıyasla yapılacak bir tenkide lâıyk görülebilir, bu konularda ya-pabildiklerimiz bizim yeter derecede ruhumuzu tatmin ediyor.

Sonra arkadaşlar, hakikî yol namına mem-lekette neyiz vardır? Yol ihtiyacı bayındırlık kaniim. Aksi halde yeise düşeriz ve yeis feci su-le geri kalıyor? Bugün arkadaşlar, bütün bun-lar arasında çiftçi için de yapabildiklerimiz ist-ikbalin getireceği rahat günlerde maliyenin, paramızın genişliyecek takati ile genişliyebilecek-tir. Kendimizi şimdiye kadar daha ne derecede zorlyabilirdik? Bugün bu istikametlerde istedi-ğimiz genişlikte para sarfetmeğe imkân var mı-dır?

Ben, hiçbir fena maksat görerek değil, fakat günlük işlerimizi konuşur, mütalâa ederken bir çıkar yol ararken bulmak istediğimiz çare ve vasıtaları aklımızdan geçirirken bir hesap ve insaf ölçüsü ile hükmetmemiz lâzım olduğuna kaniim. Aksi halde yeise düşeriz ve yeis feci su-rette sâri bir hastalıktır.

Biz, bütün dünyanın işittiği bir yerde bu haksız hükümlere inanmış gibi zaruri şartlar al-tıdaki bu eksiklikleri bir günah olarak memle-ketin kusuru, rejimin kusuru, Partinin kusuru olarak ifade edersek fayda sandığımız bir çalış-ma ile yurda büyük zararlar veririz. (Bravo se-leri, tabii sesleri).

İşte ben, bunları açıklamak için söz aldım. Arkadaşlar, bir arkadaşımız bahis mevzuu etti. Menderes arkadaşımız, zannediyorum, eski bir tabirle sürcü lisan olacaktır yahut ilmi bir ifadenin politik ifadesi içine girmiş olan bir parçanın, belki kendisinin de arzu etmedikleri halde söylenmesinden ibaret bir hata olacaktır. Mevcut tasarındaki fikirlerin Nasyonal sosyalizmden mülhem olduğunu ifade etmekte ne hakikate uyar ne de insafa sığar bir tarafı olduğunu kabul edemiyorum. (Çok doğru, bravo sesleri).

Arkadaşlar, şunu arz edeyim ki medenî cemiyet kan bakımından birbirine karışık, kültür bakımından birbirine karışık, idolojik telâkiler bakımından birbirine karışık. Bu günkü ulaştırma araçlarının dünyanın bir parçasını ötekine meczettiği bir devirde insanların neşriyat vasıtasıyla, binbir vasıta ile fikirleri birbirinden ahz ve kabul ettiği bir devirde yaşıyoruz. Yalnız ilim ve teknik değil, felsefe-ve inanışlarda da genel kültürde de gittikçe müşterekleşen bir karabet hasıl olmaktadır.

Bir çok tarihi sebeplerle kan karışmalarının, inkârı, gayri mukabili hakikat olduğu bir devirde kültürde rejimden rejime nakledilen fikirlerde birbirine az çok karışmalar inkâr olunamaz bir gerçektir. Türkiye, bizim aziz vatanımız Türkiye de, bu medenî cemiyetin bir uzvu olmak vaziyetinde, hem de Rejimimizin, programımızın ifadesi ile bu vaziyettedir. Realite de bunun kendisidir.

Meselâ bugün en liberal farzettığınız herhangi bir memlekette, asistans sosyal yani sosyal dayanışma bakımından mevcut hükümleri mutlak sosyalizmden gelmiş bir hüküm olarak mı alacağız? Eskrem sol, en sol bir hükümetle, affınızı dilerim, ekstrem kelimesinin tam karşılıyarak kelimeyi birden söyleyemedim, ötekinin tam zıddı olan en sağ nasyonal sosyalizm arasında öyle benzer noktalar vardır ki insan doktrinini okuduğu zaman onun mudur, bunun mudur takdir etmekten aciz kalır. Biz de medenî alem içinde bir hüviyet bulunduğumuza göre, biz de ilim bakımından, felsefe bakımından, ideoloji bakımından rejimimize başka rejimlerden kendi amelî yaşayışımıza uygunluk kaydı ile kendi filtremizden süzölmüş, temizlenmiş unsurları elbette kendi hayatımıza karıştırmışızdır. Yeni zamanlarda idarî rejimler yoktur. Bütün rejimlerin ana hatları belli olmakla beraber bunların hepsinde birbirine girt olmuş tedahüller vardır. Bizim Kemalist rejimimizin de hususî siması parti programı ve Devlet Ana yasası ile bellidir. Adı söylenerek fena ve menfur bir ideolojinin esası alınmış gibi telakki etmeğe zannedirim, inakân yoktur.

Sırası gelmiş iken şunu da arz edeyim. Toprak Kanunu konuşması münasebeti ile bizim yazarlarımızın içerisinde bu çalışmalarımızı komo-

nizm telakki edenler olduğu gibi nasyonal sosyalizm gibi telakki edenler vardır. Fakat bunlar kimdir? Bunlardan kendi temayülleri, düşünceleri kızıla çalanlar (Bravo sesleri, alkışlar) tam isteklerini bulamayınca hiddetlenip en fena iftirayı reva görüyorlar. Öteki tarafta tam aksine olmak üzere totalifler, müstebit en sağcı zihniyette olanlar da memlekette mevcut fikir unsurlarını kendi tarafında görmedikleri için buna, kanun tasarısına bir kızıl vesika diyorlar. Hakikat nedir?

Hakikat ne odur ne budur. Hakikat kendi amelî ihtiyaçlarımıza uyan en doğru yolu bulmak hususundaki millî gayretimizdir.

Sözü buraya getirdikten sonra bir noktayı daha arzetmek isterim.

Tafsilâtını okumağa vakit bulamadım, bu kanun görüşmelerimiz münasebetiyle bazı gazetelerde neşriyat oluyor. Bunun bir ikisini basitce gözümden geçirebildim. Konuşmalarda söz söyleyen arkadaşların bir kısmını bir sınıf menfaati gaygusuyla hareket ittihamı altında bulunduyorlar öte taraftan burada söylenen bazıları da Hükümetin, yahut Partinin muayyen bir fikrini bazı arkadaşların isabetine inanmadan körü körüne müdafaa ettiğini ima edecek veya kokuyu neşrecek bir takım ifadelerde bulundular. Bunların hiç biri hakikate uymaz.

Meclis, milletin tek temsilcisi olmak vasfı ile ve milletin terkip ettiği bütün sınıf dâvasından uzak birbirini tamamlayan unsurları gibi, sınıf ve şahısların küçük menfaatları düşüncesinin üstünde bir yükseklikle ve ancak yurdun ve milletin faydası için en doğruyu arayan bir asaletle vazifesini yapıyor. Toprak Kanunu tartışmalarındaki hararet kanunun büyük öneminden doğmaktadır.

Bazı gazetecilerimizin hatalı görüşlerine geline onlar hürdürler. Fakat arkadaşlar, medenî bir Devlette ileri, modern, hakiki hürriyetsever bir Devlette kürsü ile sütun büyük insanlık âleminin yan yana yükselen iki hürriyet âbidesidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsü ve Türk gazetelerinin sütunları bu âbidelerin tam kendisidir. Bunun insana bir adam sıfatıyla bu yazılışları bizim memleketteki hürriyet tecellilerinin bir tatbiki eseri gibi mütalâa etmeyi derin bir inanışla doğru buluyorum. Fakat arkadaşlar işte bu anlayışla ve bu kürsünün hakkını kullanarak söyleyeyim ki bu temayülün ifadesi olarak yazılan yazılar bu Mecliste bir sınıf var imiş fikrini kabul ediyor ve Millet Vekillerini sınıf menfaati düşünüşü altında söz söylediklerini yayararak milletin sağ duyusuna acı katıyorlar.

Hakikat şudur ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinde söylenen her söz yalnız ve yalnız söliyen arkadaşın vicdanı ile ve konuşma konusu da bir irtibatın mahsulü olan sözden ibarettir.

(Bravo sesleri, alkışlar). Arkadaşlar, bir toprak meselesi olur, bu toprak meselesi üzerinde en salâhiyetle söz söyleyebilmek bu işte en çok bilgi, ve bilgi ve tecrübe sahibi olan çift sahipleridir. Bunlar şüphe yok ki, toprak sahibi arkadaşlarımızdır. (Bravo sesleri).

Bir Millî Eğitim meselesi olur, bu millî eğitim meselesinde de ihtirasları, tahsilleri, bilgileri, terbiyeleri, yetişmeleri en ileri olan arkadaşlarımız söz söyler asker, hekim, hukukçu, mühendis ve diğer meslek sahipleri de böyledir. Genel kültür itibariyle umumî anlayışın elbette memleketin menfaati bakımından her milletvekilinin de faydalı fikirleri dinlenir. Nitekim benim bugünkü tasarımı hakkındaki sözlerim gibi. Bunlar da belki verimli olur. Fakat arkadaşlar, her kim olursa olsun bu kürsüden söz söylediği zaman kendi fikirlerinin aksine söylenenleri de temiz ve kendi vicdanının sahibi olarak konuştuğunu kabul etmesi lâzımdır. (Çok güzel, doğru sesleri). Aksi halde parlamento ile işleyen ileri bir Devlet yaşayamaz.

Bu mevzu üzerinde söz aldıktan sonra toprak konusu üzerinde de pek kısa bir arzda bulunacağım. Bu konuda bilgi ve tecrübemin yeteri olmadığı için sâde konuşma konusunun genel çizgileri üzerinde bir fikir arzedeceğim. Toprak işi yeni Türkiye Cumhuriyeti olarak hayatımıza yapışktır. Bütün memlekette kendi rejim ve şartlarına ve ihtiyaçlarına göre toprak işini nizamlamışlardır. Biz Cumhuriyeti aldığımız günden itibaren bugünkü Türkiye'nin toprak meselesini ilk günlerdenberi dillerde ve yazılar halinde içimizde yaşamıştr.

Sonra büyüterek dosyalar haline intikal ederek bugüne kadar gelmiştir. On seneden fazla bir zamandanberi, bunun ciddi bir çalışma mevzuu olarak Devletin elinde bulunduğunu ben, şahsan biliyorum. Bir zaman da bana da bunun üzerinde ufak çalışma fırsat ve imkânları olmuştur. Nihayet, yer yüzündeki toprak konuları incele-nip gözden geçirildikten sonra hattâ bütün bunları teknik bir bilgi ile toplamış olan eski merhum Cemiyeti Akvâmın neşriyatı da gözden geçirildikten sonra, Hükümetimiz en doğru bir tasarımı yaptım diye kanaatle bizim huzurumuza geldi. Bizim Karma Komisyonumuz işten bir ilgi ve önemle işi kucaklıyarak yani uzaktan şahidi olduğum çetin ve ciddi çalışmalarla - fikrimdeki takdir ve sıcağı ifade için kelime bulamıyorum - usule ve asla ait taraflarını teferruati ve heyeti umumiyesi üzerinde emekler harcadi ve tasarımı da çok iyileştirmeler yaptı. Bu gün konuşma konusu olarak gelmiş olan tasarımı bu çalışmanın mahsulüdür. Bu iyi midir, fena mıdır? Arkadaşlar; bütün dikkat ve gayretimizi topluyarak yapabildiğimiz budur. Bizim Devlet diye kurduğumuz cihazın, Hükümetin, komisyonun bugüne kadar yapabildiği budur. Bugüne kadar yapabilen bundan sonra kamutayın yapı-

cağı ayrı bir şeydir. Kamutayın daha üstün gören tecrübe ve görgülerine nazaran daha kısa yoldan giden ve daha çabuk varan büyük bilgilerinin payı vardır. Her işte olduğu gibi bu tasarı üzerinde Kamutay da işliyecek. üstün çalışma ve karar alma yetgisini kullanacaktır. Onu henüz kullanmaya başlamadık. Maddelerin konuşulmasına geçmedik. Henüz başlangıçtayız. Fakat arkadaşlar bu tasarımı, bizim eski tüzükteki tabiriyle Kamutayın müzakeresine şayan kâfi emek verilmiş gayret sarfedilmiş çalışılmış, ciddi gayretlerden sonra bize gelmiş iyi bir eserdir.

Yoksa arkadaşlar, mücerret mânada mevhum bir mükemmel yoktur. Bir şeyin mükemmel olduğunu mutalâa etmek te lâzımdır.

Tasarımın tümü üstünde pek faydalı konuşmalar yaptık. Ben kendi görüş ölçüm ile derim ki, içinde benim fikrime uymayanlar da dâhil olduğu halde söylenen sözlerin hepsi güzel, maksada yararlıdır. Yalnız gönlüm isterdi ki bu sözler arasında bir çok güzel konuşmayı yaralayacak bir kaç nokta da olmasın.

Şimdi maddeler üstünde konuşacağız. Bunun hakkında benim de fikrim ve düzeltme tekliflerim var. Bunları şimdi ortaya koyarak sizi rahatsız etmek istemiyorum. İşin hacimdeki derinliğini o kadar bilmiyorum.

Fakat ya hiç toprağı olmıyan veyahut yeter toprağı olmıyan bir milyon çiftçi Türk ailesinin, yani 5 000 000 Türk nüfusunun hayatını tanzim edici çare arayan ve bu çareyi bulduğuna dair iddialarını müzakeremize vazeden esere, biz bunu konuşamayız demenin imkânı yoktur. Amma bu 5 000 000 a yakın nüfusun, Türk çiftçilerinin başka araçları da bahis mevzuudur. Donatım meselesi, komisyon mazbatasında mevzu bahis edilirken bu işin 1 000 000 çift öküz ile başarılı olduğunu söylüyor. Geçen yıl zannediyorum, 5 000 000 ton - galiba Tarım Bakanı 6 000 000 diyordu - hububat istihsal etmişsek, bunun toptan 1 000 000 nu makineye bargir kullananlara vesaireye ve Devlet istihsaline ayrıalım, demek ki 4 000 000 hububatı bize 1 000 000 çift öküz vermiştir. Yani bir öküz iki ton hububat yetiştirmiştir.

Arkadaşlar. Buna azametli bir mesaidir. Anadolunun bu cılız öküzünü düşününüz. O cılız olmakla beraber kuvvetlidir. Tarlayı süren çiftçinin çalışma kabiliyeti birbirine eklenirse bu toprak işi ve nihayet bunlardan ayrılmaz ana esaslar olan donatım işi, kredi işi bu kanunla ve diğer kanunlarla birbiri arkasına gelirse ve tatbika girerse genel çiftçilik ve tarım işlerimiz ne kadar ileri gidecek ve yüzümüz ne kadar gülecektir.

Arkadaşlar; teferruat üzerinde durmak istemiyorum. Hep beraber maddelerde görüşeceğiz. Netice olarak muhterem heyetinize şunu teklif ederim: Bu tasarımı konuşup çıkarmak gayet tabii yollardan bu uzun zamanlar tesiri doğru ol-

mayan - tabii gün kaydı ile söylemiyorum - bir vazifemizdir.

Müzakerelerimize devam edip bu borcumuzu yerine getirelim. (Doğru sesleri).

Onun için tasarrufların heyeti umumiyesinin müzakeresinin kâfi olduğunu teklif etmiyorum. Sonuna kadar arkadaşlar fikirlerini söylesinler. Bu müzakere bittikten sonra maddelere geçilmesini ve orada arkadaşların fikirlerini söyleyerek iyi neticelere varılmasını teklif edeceğim. (Alkışlar).

BAŞKAN — Söz Cavit Oral'ındır.

C. ORAL (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz maddelerde konuşmak istiyordum. Fakat bir arkadaşımız bize çok insafsızca hücum etti. Bunun için söz almak mecburiyetini hissettim.

Alâettin Tiridoğlu arkadaşımız, Geçici Encümenin müzakerelerini pekaz ilgi ile takip edebilmişti, belki meşguliyetleri vardı. Gerek Komisyonunda, gerekse Büyük Mecliste hiçbir arkadaş, şimdiye kadar bu kanunun aleyhinde bulunmuş değildir. Bütün konuşan arkadaşlar, bu kanunun lehindedir. Yalnız biz bu kanunun heyeti umumiyesinde konuşurken, maddelerin bahsini ele alarak prensipler üzerinde durduk. Halbuki Alâettin Tiridoğlu arkadaşımızın ortaya iki zihniyet koydu : Bunlardan birisi arazileirni, ortaklarını muhafaza etmek istiyen, yalnız menfaatlerini düşünen bir zihniyet.

Diğeri de memleket menfaatini düşünen ve onun için çalışan, onun için fikir yürüten bir zihniyet. Katiyen arkadaşlar, ben bunu kendim ve arkadaşların namına asla kabul etmiyorum. Bu memleketin menfaati için herşey feda olsun. Biz yalnız bir tek menfaat güdüyoruz : O da memleket menfaatidir. (Bravo sesleri). Bu kanun memleketin realitesine, memleketin bünyesine daha uygun bir şekilde çıksın istiyoruz. Arzumuz ve endişemiz yalnız budur. (Bravo sesleri).

Arkadaşlar, tasavvur buyurun. Kanun geliyor, diyor ki, Devlet arazisini vereceğim, Vakıflar arazisini vereceğim, hususi muhasebe arazisini vereceğim, peki diyoruz. Şahısların 5 000 dönümden fazla arazisini alacağını diyor, dar olan yerlerde bunu 2 000 dönüme kadar da indireceğim, ondan da daha dar olan yerlerde 500 dönüme indireceğim diyor, peki diyoruz. Bütün arkadaşların bunu seve seve imza ediyorlar, hiç birisi itiraz etmiyor. Fakat neticede, Hükümetin noktai nazarı da iyi ve yerinde olabilir. Fakat bu hayatın içinde bulunan, bu işten anlayan arkadaşlarımız sonradan gelen bu 17 nci maddeyi gerek emniyet bakımından ve gerek istihsal ekonomisini tehdit eder ve daha bozuk düzen bir hale sokar düşüncesiyle, kaygısıyla, ancak Encümenin sonradan kabul ettiği maddeyi bu milletin sosyal ve ekonomik bünyesine daha uygun geleceği kanaatiyle o tez üye-

rinde durdu. Yüksek huzurunuzda vicdanımıza, insafınıza, müracaat ediyorum. Bunun içinde hisse kapılmak, menfaat kaygısı gibi bir şey var mı? (Yok sesleri).

BAŞKAN — Daha bir kaç arkadaş söz almıştır. (Yarı sesleri). Görüşmenin yeterliği hakkında bir önerge vardır, okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

Görüşmenin yeterliğine karar verilmesini dilerim.

**Kocaali
Sedat Pek**

(Söylensin sesleri).

S. ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

S. ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Arkadaşlar, bu kanunun önemi, bu memleketin bütün kanunlarının anası addedilecek bir ana kanunun, öneminin üstünde büyük, milli, genel alakayı gösteren Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına nedense yayılmakta çok ilgili olmanın ve bundan dolayı benim daima şikâyetçisi bulunduğum Türk Matbuatını ne kadar alâkadar ettiği ile sabittir. Bilhassa son defa Recep Peker arkadaşımızın Türk yayınından dün ve bu gün Ankara, ya gelebilmiş olan gazetelerde çeşitli fikirler tartıştığını doğru olarak, yerinde olarak söylemesi ve gazetelerde çıkan yazılar okunduğu takdirde alâkanın şiddet ve şumulü tefavütü, tegayyürü, memleket genel efkârında yaratmakta olduğu bulanık fikirler ve tahrik edici yazıların arasında bulunuşu ve burada söylenen fikirlerin aşağı yukarı birbirinden çok ayrı, üstün, birbirine yakın ve uzak bulunuşu, söz almış üç beş arkadaşın daha bu kanun tasarruflarının heyeti umumiyesi hakkında konuşmalarını her halde istilzam edecek mahiyettedir. Üç gündür uzun saatler samimiyetle, mutlak hürriyet havası, mutlak hakimiyeti milliyet esasına dayanarak istiklâli efkâr ve vicdan içinde geçmiştir. Üç beş arkadaşımızın daha söz söylemek istediğinin durdurulmasına cevaz vereceğinizi zannetmiyorum, binaenaleyh bu taktirin reddini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Oyunuza sunmak üzere önergeyi tekrar okuyoruz. (Önerge tekrar okundu).

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Devam ediyoruz. (Devam etmiyelim, Yarın sesleri) O bana aittir.

İ. YALÇIN (Elazığ) — Arkadaşlar, Sayın Recep Peker'den sonra toprak mevzuu üzerinde söz almak talihsizliğine uğradım. Muhterem Peker benim söylemek istediğim bir çok hususları kendilerine has olan talakatlariyle pek gü-

zel bir şekilde izah ettiler. Ben de kendi hesabıma kendi kutretim dahilinde bir kaç noktayı arz etmek istiyorum.

Üç günden berri devam eden müzakerelerde arkadaşlarımızın söylediği sözler bana şu kanaati veriyor. Kendime şu suali soruyorum. Diyorum ki memlekette topraksız köylü varmı? Hep beraber cevap veriyoruz vardır.

İkinci sual. Bunlara toprak vermek lâzımdır mı? Yine hep beraber evet lâzımdır.

Üçüncü sual memlekette işlenmesi icabeden ve işlenmeye salih olan toprakların işlenmesi lâzım mıdır? Hep beraber cevap veriyoruz: İşlenmesi lâzımdır. Bunda da ittifak vardır.

Şimdi bu toprakların ne suretle muhtaç olan vatandaşlara tevzi edileceği meselesinde bir ayrılık var gibi görünüyor. Fakat ben arkadaşlarımı dinledim, kanun tasarısını da gözden geçirdim. Zannediyorum ki netice itibariyle bir yerde birleşiyoruz. Kanun tasarısında çiftlik, yani orta arazi işletenlerin arazisi üzerinde düzenli işletme bulunduğu takdirde bunların beş bin veya iki bin dönümlük arazi üzerinde işlemlerine müsaade eden hüküm mevcuttur. Yalnız orta arazi deyince, çiftlik tâbir ettiğimiz bu araziyi bendeniz iki şekilde mütalâa ediyorum. Esasen tasarısı da bunu ikiye ayırmıştır.

Birisi arazişi üzerinde hiç çalışmayan, şehirde ve kasabada oturan, arada sırada kâhyasını göndermek suretiyle arazi üzerinde iş yapan ve arazisinin otunu, samanını, mahsulünü satarak şehirde kalan insanlardır. Bunların toprakla âlâkaları yalnız ellerindeki tasarruf senedir. Geçimleri de zaten bu yoldan değildir. Fakat ikinci kısım vatandaşlar ki, toprağın üzerinde bizzat kendisi çalışıyor ve bu çalışması ile memleketin istihsaline yardım ediyor. Kanun istihsale yardım eden vatandaşların hakkını, benim kanaatime göre, bu kanun tasarısı mahfuz tutuyor.

Sonra yine en çok düşündüğümüz ve düşünülmesi lâzımgelen bir zümrenin yani kasabada oturan muhtaç ve geçiminin bir kısmını araziden temin eden vatandaşların vaziyetinde, yine tasarıda okuduğuma göre tamamen emniyet altında bulundurulmuştur. Bu böyle olmakla beraber memlekette arazi üzerinde bir emniyetsizlik havası gibi bir havanın yaratılmakta olduğu hissi bize kadar geldi. Bence bu endişeye lüzum ve mahal yoktur. Çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun Hükümeti kendisinin malı olan ve kendisinden olan vatandaşın göz yaşını makbul addeder de bu göz yaşına mukabil başkalarını sevindirmek gayesini gütmaz. Muhakkak toprak sahibi olan vatandaşların göz yaşını dökmemesi için onun bugünkü aile düzenini, aile geçimini yıkmıyacak şekilde kendisine bir miktar şey bırakacaktır. Bunu ben şahsen, bir memleket çocuğu olmak itibariyle düşünüyorum ve diyorum ki acaba Hükümet bir çiftlik sahibinin veya şimdiki tâbirle orta arazi dediğimiz

bir arazi sahibinin eliinden bütün arazisini alacak ve bunu sokağa atacak. Hayır, böyle bir şey tasavvur etmiyorum.

Şimdi arkadaşlar, benim asıl burada kanunun tatbikatındaki zorluklardan endişem vardır ve bunu en iyi bir kanun olarak hazırlayıp Hükümete tevdi ettikten sonra, eğer tatbikatında bir aksaklık vâkı olursa, asıl korkumuz oradadır. Tatbikatta noksanlık olmadıktan sonra ve bu kanunun üç gündenberi müzakeresinde mebus olarak, millet olarak tam bir hassasiyet gösterdiğimiz gibi, kanunun tatbikatında da aynı hassasiyeti Hükümet olarak, Meclis olarak, gösterdikten sonra kanunun tatbikatında bir aksaklık olacağına ihtimal vermiyorum. (Doğru sesleri).

Şimdi ben kanunun maddeleri arasında belki de memleketin menfaatine uymayan ve benim de kanaatime uymayan tarafları olduğunu kabul ediyorum. Fakat bu kanunun heyeti umumiyesi üzerinde müessir olacak mahiyette değildir. Binaenaleyh, kanunun maddelerinin müzakeresine geçildikten sonra her madde hakkında, nasıl ki heyeti umumiyesi üzerinde münakaşa ettik, bunların üzerinde de münakaşa eder memleket için en verimli, en doğru yolu bulabiliriz. Bunun bir çok misallerini bu Meclis çok göstermiştir.

Birçok kanunları bu şekilde birçok tartışmalardan sonra nihayet memleketin menfaatine en uygun şekilde çıkarmıştır. Sonra arkadaşlar bu kanun, memlekette birden tatbik edilecek bir kanun değildir. Tasarıdan öyle anlıyorum ki, parça parça tatbika geçilecektir. Parça parça tatbika geçildiği zaman da gördüğümüz noksanlıkları, aksaklıkları görüp tashih etmek bizim elimizde. Eğer bu noksanlıklar bizim koyduğumuz hükümlerden ileri geliyorsa kanunu tashih ederiz. Bundan değil de, Hükümet bunu iyi tatbik edemiyorsa alayağı ederiz. Hükümeti, sen bu kanunu iyi tatbik edemedin deriz. Bundan kolay ne var.

Sayın Receb Peker'in işaret buyurdıkları ki, Meclis içinde arazi sahipleriyle arazi sahibi olmayan arkadaşların arasında bir sınıf mücadelesinin başlamakta olduğu şuradan buradan konuşmalarımıza gelmektedir. Katiyen. Böyle bir şeyin bu Meclisin havası içinde konuşulması bile zâittir. Meclisin bu gibi şeylere tahammülü yoktur.

Meclis böyle haller karşısında topluluğunu ve memleketin büyük dâvaları karşısında bir elle tamamen memleketin menfaatlarına uygun bir şekilde karar almasını birçok defalar ispat etmiştir ve bu kanunda da ispat edeceğine ben şahsan kaniim. (Bravo sesleri, alkışlar).

BASKAN — General Seyfi Düzgören.

Gl. S. DÜZGÖREN (Mardin) — Sayın arkadaşlar; koridorda bir konuşma esnasında söy-

lediğim bir sözü işiten doktor Delilbaşı arkadaşım benim adımı burada söylediği için ve benim kürsüye çıkmama delil olduğu için kendisine teşekkür ederim.

Bu tasarı hakkında yetgili arkadaşlar uzun söylediler. Bu milletin bir irade muhassalası vardır, arkadaşlarımız bir irade muhassalası.

Bu kürsüden söyleyen arkadaşlar, bu muhassalanın ortasında ve onun kuvvetli mâna ve cereyanı üzerinde yer aldıklarını takdir ettikleri nisbette fikirlerinde ve kararlarındaki isahet o nispeti kıymetlendiriyor. Bu tasarrımın lehinde ve aleyhinde fikirler yürütüldü. Bütün arkadaşlar, bu fikirlerini hep milletin kalkınması uğrunda ortaya attıklarını kabul ederek hepsinin fikirlerini ve kanaatlerini saygı ile karşılıyorum.

D. ARIKOĞLU (Seyhan) — Bravo bravo pa-

Gl. S. Düzgören (Mardin) — Sayın arkadaşlar; ben toprak işletmedim, toprak işletmenin usullerini güçlüklerini pek bilmem. Ancak 40 sene süren ordu hayatımda; eli, yüzü, nefesi toprak kokan askerlerle koklaştım, halleştim.

Onların toprak hasretiyle kavru lan, kıvılcım saçan gözlerinin mahzun bakışlarının acıklı şahidi oldum. Askere yeni gelenleri toplar onların vatan sevgisini kuvvetlendirmeğe çalıştığımız sırada onların dertlerini ihtiyaçlarını öğrenmeyi ve mümkün olan yardımlar yapmağı vazife edinmişizdir. Topalladığımız acemileri evvelâ rençberler bir tarafa, sanatkarlar bir tarafa diye ayırırız. Bakarız 10 da 9 u rençberdir. Bu rençberlerden kendi toprağını işletenler bir tarafa ortakçılık yapan; marabacılık yapan, amelelik yapanlar bir tarafa ayırırız. Bakarız, nispet yarı yarıya düşer. Ortakçılık yapanla kendi toprağında ortakçılık yaptıran büyük toprak sahibi yanyanadırlar. Ortakçının yüzü saz rengi olmuştur. Bünyesi kavru lmuştur. Öteki ise gürbüz, benzi kan dolu bir vatandaşdır. Ortakçıya sorarız oğlum evli misin? başını eğer, yaşlı gözlerini saklar. Çenesinden tutar kaldırırsız sualimizi tekrarlarız, oğlum evli değil misin? Efendim . Nasıl evleneyim bir ayalım var köyde filanın çiftliğinde çalışıyor. Ben yorganımı ipe boynuma sarar, günlerce yürür filân beyin çiftliğinde çalışırım. Ben nasıl olur da çocuk yetiştiririm. Zavallı bu lafları söylerken yüreğinden kan aktığına duyarız. Köyünüzde nasıl evlenirsiniz diye sorarız. Verdikleri cevap; ayda yılda bir davul ve bir zurna gelir, onunla kendi gözyaşımızı dindirebiliriz. Berikine sorarız; çalgılarla, çeşitli eğlenti ile vakit geçirdiğini söyler.

Aziz arkadaşlarımız; bu seviyede ve bu ruh-hatta milletin müdafaaasında ateş hattında birleşen bu şahısların duygularını ve bunların silâha sarılması ve kendini ateşe atması için maneviyatlarının ne derece olacağını yüksek takdirinize havale ediyorum.

Arkadaşlarımız, toprak mülkiyetini gerek bünyesini, gerek rejimini hiç bir mülkiyet rejimi ve bünyesiyle bir tutamıyorum. Bu, benim içinde ötedenberi bir yaradır. Bu yarayı burada deşmeğe vesile olan arkadaşımıza teşekkür ederim. Herhangi bir adamın bir apartmanı olabilir. O apartmanın boyunu uzaltır, kısaltır, keyfine göre her istediğini yapar. Fakat toprak bu milletin karnıdır. Bu toprak üzerine keyfi hareket ve keyfi mülkiyet olamaz. Sahibi apartmanını yıkarsa Mehmedin, Ahmedin umurunda değildir. Yalnız bu milletin beşiği olan, yani kan damarı, can damarı olan toprak üzerinde oynamak katiyen doğru değildir. Eğer toprak üzerinde mülkiyeti başka suretle telâkki eder de keyfe bırakırsak bu harp esnasında toprak mahsulünün yoksulluğu yüzünden çektiğimiz azabı hepimiz biliriz. Zaman geldi yabancıya el uzatmak ihtiyacında kaldık. Bir millet ki ihtiyacını, yani karın doyurma ihtiyacını yabancıya kaşığın uzatarak beklerse o milletin istiklâli daima o yabancıya dizgini ve gemi altında sallanır, sürünür kalır.

Askerlerin mektuplarını okurdum. Öteden beriden sorar soruşturur, ferada ferada selâmları arasında topal öküzüme dahi selâmımı söyleyin der. Üç dönümlük tarlasını süren öküzüne dahi selâm söyleyen askerlerimiz vardır. Arasıra karasabanımı okşayın diyen askerinin mektubunu okurken gözlerimiz yaşla dolardı.

Burada bütün arkadaşlar bu tasarrımın kabul edilmemesi için hiçbir fikirde bulunmadılar. Bütün arkadaşlar bu tasarrımın hatta geçtiğini bile ortaya attılar.

Çok istirham ediyorum; bu tasarrımın içindeki maddelerde yetkili arkadaşlar kendi fikirlerini açıklayarak bu tasarrıyı daha mükemmel bir hale koymağa uğraşacaklardır. Onun için bu tasarrıyı yüksek Kamutayın huzuruna getiren Hükümetimize teşekkürlerimi beyan ederim.

BASKAN — Söz Cafer Tüzel'indir.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ C. TÜZEL (Kayseri) — Sayın arkadaşlar, heyeti umumiye hakkındaki izahları ve itirazları dinledikten sonra bir, iki noktayı komisyon adına aydınlatmayı faydalı buldum. Bu noktalar aydınlanmazsa, komisyon çogunluğunun düşüncelerine hâkim olan bu noktalar izah edilmezse maddelere belki sıslı bir hava içinde girmiş olacağız.

Arkadaşlarımızın itirazları üç noktaya yöneltilmektedir. Teferrüata ait bir çok itiraz noktaları vardır. Fakat maddelerin müzakeresi sırasında ileri sürülecek fikirler görüşülerek tasarrıda icabeden değişiklik yapılabilir.

Arkadaşlarımızın esaslı gördüğüm itirazlarından birincisi, bu tasarrımın, orta işletmeleri ortadan kaldıracığı hakkındaki meseledir. Bir kısım arkadaşlar o kanaattadır ki, tasarrı orta işletmeleri tehdit altına almaktadır ve bu, memleket bünyesi için zararlıdır.

Bazı arkadaşlar, kamulaştırma karşılığının değer paha olmamasına ve bu karşılıkların tahvil ile ödenmesine itiraz ettiler ve bunun Anayasaya uygun olmayacağını ileri sürdüler.

Bir kısım arkadaşlar da, tasarının müzakeresi tamamlandıktan sonra Hükümet tarafından vaki olan teklif üzerine Encümenin 17 nci maddede değişiklik yapmış olmasını İktüzüğe aykırı bulduklarını söylediler.

Binaenaleyh esaslı olarak üç sual karşısında bulunuyoruz.

1. — Tasarı hakikaten orta işletme masuniyetini ortadan kaldırıyor mu?

2 — Kamulaştırma karşılığının değer paha olmaması ve tahville ödenmesi hakikaten Anayasaya aykırı mıdır?

3. — Komisyonunuz tasarının müzakerelerini yaptıktan sonra Hükümet tarafından vaki olan teklif üzerine 17 nci maddeyi tekrar ele alarak müzakere etmekle İktüzük hükümlerini ihlâl etmiş midir?

Bu üç noktayı tetkik edersek, zannediyorum ki, bir çok itirazlara hedef olan bir çok noktalar aydınlanmış olacaktır.

Arkadaşlar, Hükümetin tasarısını inceliyen komisyonunuz bilhassa bir nokta üzerinde dikkatle ve hassasiyetle durdu. O da, tasarruf emniyetini sağlamak noktasıdır. Tasarıyı hep mütalâa buyurdunuz. Orada görmüş olacağınız gibi, tasarı toprakları dört boya ayırmakta ve her boydaki arazinin tarifini yaptıktan sonra 5000 dönümün üstündeki arazi parçalarını kamulaştıracığını tasrih etmekte idi. Tasarı hükümlerine göre, toprakların yüz ölçüsü bakımından 30 dönümü küçük çiftçi arazisi, orta ve büyük arazi olmak üzere dört boya ayrılıyordu. Çiftçilikten başka meslekte bulunanların tasarrufunda bulunduracağı miktar 30 dönümü tecavüz etmiyordu. Binaenaleyh bir memur, bir tacir, bir sanatkâr herhangi bir meslek sahibi 30 dönümden fazla araziye tasarruf edemeyecek ve bunun fazlası kamulaştırmaya tabi olacaktı.

Çiftçiocağı arazisi ancak Devletin dağıtacağı topraklara ait olmak lâzım gelirken bu tarifi aşılıyor, bu ölçüdeki bütün toprakları şümülü içine alan bir mana ve mahiyet taşıyordu. Büyük arazide ancak Devlet mülkiyeti tanınıyordu. Aynı zamanda arazinin boylara ayrılmasında şümüllü olarak tasarruf edilen araziye bilhassa arazinin hisselerine göre değil de bütünü nü nazarı dikkate alarak arazinin bu boylardan hangisine gireceğini ona göre tâyin etmek icab ediyordu. Aynı zamanda tasarıda mevcut bir hükme göre, toprakların 5 bin dönümden fazlası kamulaştırmağa tabi olduğu halde, dağıtılacak arazinin yetmediği yerlerde Tarım Bakanlığı o yerde çiftçi ailesinin geçinmesi için belli edilecek miktara kadar kamulaştırma yetkisini alıyordu.

Yani kaide ve prensip olarak 5 bin dönümün üstündeki parçalar kamulaştırmağa tabidir. Fakat bir yerde arazi yetmeyecek olursa Tarım Bakanlığı çiftçi ocağı haddine kadar kamulaştırma yetkisini haiz olacaktı. Bu hükümler Komisyonunuz tarafından emniyet bakımından uygun görülmedi. Hangi bölgede dağıtılacak arazinin yetip yetmeyeceği bilinemediği için arazi sahipleri için hakikaten bu madde bir emniyetsizlik amili olabilirdi. Bir yerde kamulaştırma muameleleri yapıldıktan sonra, o arazinin muayyen bir parçası üzerine kamulaştırma muamelesi tatbik edildikten sonra, ileride belirecek ihtiyaçlar yüzünden bu arazi üzerinde ikinci bir kamulaştırma yapıp yapılamıyacağı da anlaşılamıyordu bu tasarıdan ve hatta bu tasarı buna müsait bir hüküm taşıyor gibi idi. Komisyonunuz tasarruf emniyetini sağlamak için şöyle bir tedbir buldu; Her vilâyet bir bölge sayılmak suretiyle, bu bölgelerde Tarım Bakanlığı tetkikat yapmalı, o bölgede Devletin hükümü tasarrufu altında bulunan, vilâyetlere, belediyelere ve vakfa ait olan arazi ile şahıslar tasarrufunda bulunan arazinin beş bin dönümünün üstünde bulunan parçalarının o yerde sakin, toprağa muhtaç çiftçiye yeter miktarda olup olmadığını Tarım Bakanlığı tetkik etmeli, bunun kifyet edip etmediğine göre o bölgeyi dar veya geniş diye ilân etmeli. Geniş topraklı yerlerde kamulaştırma beş bin dönümün üstündedir. Beş bin dönüme kadar olan yerler sahiplerine terk edilecektir. Daha az olan yerlerde ise iki bin dönüme kadar Tarım Bakanlığı salâhiyetlidir ve iki bin dönüme kadar olanlara sahipleri tasarruf edebileceklerdir.

Komisyon ikinci bir ciheti daha nazarı dikkate aldı. Arazinin bütünü değil de şuyulu olarak tasarruf edilmekte bulunduğu yerlerde ise her hissenin ayrı ayrı hesaplanarak nazarı dikkate alınmasını tesbit etti. Bu tasarruf emniyetini daha ziyade sağlamak için herhangi bir bölgede kamulaştırma yapıldıktan sonra ihtiyaç sebebiyle aynı topraklar üzerinde ikinci bir defa kamulaştırma muamelesinin yapılamıyacağını tasarıya ilâve etti.

Yine komisyonun kabul ettiği bir hükme göre, eğer bir toprak, üzerinde yerleşmiş olan kiraçılar ve ortakçılar tarafından işleniyorsa ve daha yakınında bu çiftçileri tatmin edecek, Devlete ait veya kamulaştırılacak arazi mevcut değilse, bu gibi yerlerde iki bin dönüm haddiyle de mukayyet kalınarak, ihtiyaç sahiplerini tatmin edecek şekilde, 500 dönüme kadar olan arazinin kamulaştırılması kabul edildi.

Müzakereler geniş alâka uyandırdı. Bir çoklarının gelmiş ve işitmiş olduğunuz bütün mevzularda Hükümetle anlaşmak kolay olmadı. Hükümet bir taraftan kanunun tatbiki ve icrası mesuliyetini üzerine aldığına göre, kanunu hak ve madeletle tatbik etmek endişesini du-

yuyor ve bu endişelerden kendisini alamıyordu. Fakat çok şayanı şukrandır ki yapılan tenkitlere rağmen, Hükümet yüksek takdir ve anlayışıyla bölge esası, dar ve geniş topraklı bölge diye beş bin ve iki bin dönüme kadar arazinin masuniyetini kabul etti. Fakat Hükümet, komisyonumuzdan bir istekte bulundu. O istek şu idi: Bir takım topraklar vardır, bunlar öteden beri bir takım insanlar tarafından işletilmektedir. Eğer bu derece ağır takyidlerden sonra kadastrusu yapılmamış tapulama muameleleri tekmül etmemiş ve kayıtları lâyıkı ile işlenmemiş olan herhangi bir bölgede Bakanlık, bu etüdelrin yapılması, arazi tesbiti ve sonra ihtiyaç sahiplerinin tesbiti ve ona göre dar ve geniş bölgelerin ilânı ve ondan sonra da kamulaştırma muamelelerinin yapılması gibi ameli zorluklar karşısında, işledikleri topraklar üzerinde çalışan insanları, bu topraklara sahip kılmazsa esaslı bir şey yapmış olmayacağımızı kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh Hükümet komisyonumuzdan buna bir çare bulunmasını istedi ve nihayet komisyonunuz bu mevzuda yaptığı incelemelerden sonra, hakikaten insanların üzerinde çalışmakta oldukları topraklar, o toprakların kamulaştırma haddi dahilinde olmadığı düşüncesiyle bu ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıyacak olursa bu davada bir iç iskân davasını yürütmek imkânı olmadığına göre bu vatandaşları toprak sahibi yapmak imkânı olmayacaktır.

Arkadaşlar, komisyon mazbatasında da açıkladığımız gibi, bir iç iskân politikası ele alınmadıkça bizim, topraksızları topraklandırma hedefine ulaşmamıza imkân yoktur. Bir iç iskân politikasının ele alınması komisyonumuzun da en samimi bir dileğidir. Memleketimizin bir çok yerlerinde, topraklar, nüfus az olduğu için boş yatmaktadır. Bu topraklar, toprağa gönülden bağlı insanlara mal edilmedikçe, bizim, topraksızları topraklandırmak davasını tam olarak tahakkuk ettirmemize imkân yoktur. Fakat şunu da derhal kabul ve takdir buyurursunuz ki, bir iç iskân politikasının gerçekleştirilmesi kolay bir iş değildir. Bunun Devlet Hazinesine yükleyeceği ağır masraf ve külfetler yanında, insanları, ötedenberi yaşadıkları, çalıştıkları yerlerden uzaklaştırmak ve başka yerlere yerleştirmek psikolojisini, amiller arasında hesaba katmak lazımdır. Bu, uzun senelere ve büyük masraflara bağlıdır. Bu insanları, çalışmakta oldukları yerlerin sahibini, bu gibi kimseleri açıkta bırakmak, bizim topraklaştırmaya devamımıza uymayan bir şey olduğu içindir ki 17 nci maddede, komisyon çoğunluğu, Hükümetle mutabık kaldı. Fakat 17 nci maddenin kabulü demek, orta işletmeyi inkâr etmek değildir. Tasarımın 15 ve 16 nci maddeleri yürürlüktedir. Orta işletme mevcuttur. Fakat bir yerde insanlar vardır, çalışmakta oldukları yerlerin yakınında tevzi edilecek toprak yoktur

ve o topraklar kamulaştırma haddi dahilinde değildir diye, bu gibi vatandaşlar açıkta bırakılmıyacaktır.

Bu şartlar ve bu unsurlar mevcut olduğu takdirde, bu nevi orta işletmelerin bundan müteessir olacağı gayet tabiidir. Faakt bunun haricinde bu şartlar ve unsurlar mevcut olmadığı takdirde, orta işletme masuniyeti mevcuttur.

İkinci nokta; arkadaşlarımızın kamulaştırma karşılığının değer baha olmamasına itiraz ettiler ve bilhassa bunun tahville ödenmesini doğru bulmadıklarını söylediler, Anayasaya ve bizim hukuk nizamımıza da pek uygun olmayacağı mülahazasında bulundular.

Arkadaşlar, bilirsiniz ki 1937 yılında Anayasada değişiklik yapılırken bu konu düşünülmüş ve Anayasanın 74 ncu maddesinde yapılan tadil, tahakkuk eden lüzum ve ihtiyaca göre yapılmıştır.

Anayasanın 74 ncu maddesine göre, kamu faydası tahakkuk etmedikçe ve değer pahası peşin verilmedikçe hiç bir kimsenin mülkü kamulaştırılmaz iken 1937 yılında çiftçiye toprak sahibi yapmak için Devlete kamulaştırma salâhiyeti verilmiş olsaydı, kamulaştırma ancak kamu faydası için ve kamu hizmetlerinde kullanılmak şartıyla yapılabileceği için, Devletin başka birini toprak sahibi yapmak için diğer bir vatandaşın toprağını elinden almasına imkân hâsıl olmayacaktı. Çünkü tasarımların kamulaştırmak salâhiyetini kullanabilmesi için, o gayrimenkulün kamu faydasına ve kamu hizmetlerinde kullanılmak şartıyla tahakkuk etmesi ve mülkün kamu faydasına bağlanması lâzımdır. Binaenaleyh 1937 yılında tadil edilen Anayasa iki hedef ve gayeyi güdüyor. Birincisi; topraksız çiftçinin topraklandırılması ile araziye kamulaştırmak için Hükümet salâhiyet vermek. İkincisi; Anayasanın, değer pahası peşin verilmedikçe kaydına karşı, bir istisna koyarak kamulaştırma karşılığı ve bunun ödenişinin hususi bir kanunda gösterileceğini tasrih etmektedir. Binaenaleyh Anayasanın birinci fıkrasında kamulaştırma karşılığının behemhal değer paha ve peşin olarak verilmesi kaydına bağlanmasını iddia etmek, Anayasanın 1937 deki tabirine hâkim olan maksada uygun düşmez. Kaldı ki, Komisyonumuz, karşılık olarak arazi sahibinin, Devlete karşı mükellefiyetini ifade kabul ettiği kıymeti bir değer paha olarak kabul eylemiştir. Değer paha esasından ayrıldığı kanaatinde değildir.

Gerçi, kamulaştırma hadlerine göre mütefavit nispetler kabul ettik. 5 bin dönümden fazla olan kısımlar için vergi kıymetini, 2 bin dönüm ile 5 bin dönüm arasındaki kısım için vergi kıymetinin iki mislini ve bundan az kısımlar için vergi kıymetinin üç mislini vermeği esas olarak ifade ettik. Fakat vergi emsalini arttırmış olmamız, arazi küçüldükçe, ufak parçalara ayrıldıkça arazi sahiplerinin bu yüzden uğrayacağı zararları tazmin içindir. Yoksa esas itibariyle vergi

kiymetini değer paha olarak kabul ettik.

Komisyonumuz kamulaştırma karşılığının vergi kıymeti ile ifade edilmesinde ve bunun tahvil ile ödenmesinde Anayasaya aykırılık görmüştür.

17 nei maddenin Hükümet tarafından vâki olan teklif üzerine tekrar müzakere edilmiş ve değiştirilmiş olması bahsine gelince; arkadaşlar, hep bilirsiniz ki komisyonlar kendi ruznamelerine ve işlerine hakimdirler. İhtüzükte komisyonları bir üçüncü defa müzakereden meneden hiç bir hüküm yoktur. Ve nihayet komisyonlar müzakere ettikleri ve Kamutayın yüksek takdir ve tasvibine arzedecekleri işleri sizin tasvibinize en lâyük olacak bir mükemmeliyetle huzurunuza getirmekle mükelleftirler. Binaenaleyh maddelerin müzakeresini tamamladıktan sonra, Hükümet, komisyonun karşısına yeni bir teklifle gelir ve bu teklifi komisyon müzakereye lâyük bulursa bunu her zaman tetkik eder ve takriri müzakere yoluyla kararını değiştirebilir. Ve nihayet komisyonun kararı nihai ve katiyet ifade etmez. O, ancak tasvibinize iktiran ettikten sonra, usulü ve merasimi dairesinde kanuniyet keshbettikten sonra katî şeklini alır. Bu bakımdan komisyonumuzun ekseriyeti, Başbakan tarafından vâki olan teklif üzerine 17 nei maddeyi tekrar gözden geçirmeyi, Anayasayı ihlâl eden bir hareket olarak tasavvur etmemiştir.

Fakat buna olmayan arkadaşların itimat buyrusunlar ki, bu şekilde hakimiyeti milliyeye bağlanmak hususundaki yeminlerinde hanis olmamışlardır.

Diğer mevzular maddelere taalluk ettiği için sırası geldikte cevap arzederim. (Alkışlar).

BAŞKAN — Tasarımın tümü hakkında başka söz alan yoktur. Komisyon sözcüsü de izahatta bulundular. Maddelere geçilmesini yüksek oyuna arzetmeden önce elimizde iki önerge var, onları okutacağım:

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim esbaptan dolayı takririme bağlı olarak takdim ettiğim teklifimin Hükümet tasarıyla yeniden incelenmek üzere komisyona gönderilmesini talep ederim.

Izmir Milletvekili
Halil Mentеше

Kamutay Yüksek Başkanlığına

Önceden arzettiğim veçhile Anayasanın 74 ncü maddesine ekli fıkra yalnız topraksız çiftçileri toprak sahibi etmek için gereken toprakların kamulaştırılmasına cevaz vermektedir. Çiftçi tâbiri ve tarifi dışında kalan kimseler için toprak kamulaştırılamaz.

Topraksız çiftçiler için alınacak ve kamulaştırılacak topraklar ise Hükümetçe de teklif edildiği veçhile ötedenberi evleriyle yerleşmiş bu-

lundukları çiftlikler arazisinden kendi çift hayvanları ve ziraat vasıtalarıyla ve ortakçılık ve kiraçılık suretiyle ziraat edip gelmekte oldukları topraklardır.

Şu halde her kaç dönüm olursa olsun içinde ötedenberi yerleşmiş topraksız çiftçi bulunmayan arazi ve çiftliklerin kısmen dahi olsun kamulaştırılması için kanuni hiçbir sebep ve lüzum olmadığından bunları kayıtsız ve şartsız tasaruf ve ziraatte sahipleri mutlak olarak serbesttirler.

Binaenaleyh :

1. — Tasarımın muhtelif maddelerinde zikri geçen ve çiftçi tâbiri ve tarifi dışında kalan kimselerin bu maddelerden çıkarılması;

2. — Arazinin boylara ve memleketin dar veya geniş topraklı bölgelere ayrılmasının hiçbir mânası olmadığından bunlara ve teferruatına dair olan maddelerin;

3. — Toprak sahiplerinin her ne miktarda olursa olsun istedikleri gibi tasarrufa ve istedikleri şekilde işletmeye hakları olduğundan bu haklarını tahdit ve takyit eder mahiyette olan diğer maddelerin;

Tasarıdan kâmilten kaldırılması lâzımgelir.

Tasarımın bu esaslara göre yeniden gözden geçirilmesi ve yalnız topraksız çiftçileri topraklandırmak için yapılacak kamulaştırma şartlarını gösterir basit ve sade bir şekle konulması için Geçici Komisyona geri gönderilmesini dilerim.

Seyhan Milletvekili
Ali Münif Yegena

BAŞKAN — Ali Münif Yegena'nın önergesi, tasarımın tekrar Komisyona iadesi hakkındadır. Bu önergeyi yüksek oyunuza sunuyorum.

Nazarı itibare alanlar... Alınanlar... Nazarı itibare alınmamıştır.

Buyurun Halil Mentеше.

H. MENTEŞE (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; dâvanın esasında hiçbir ihtilâfımız yoktur. Topraksız çiftçiyi toprak sahibi yapmak dâvasında ben de müttehidim ve bütün arkadaşlarımın da müttehit olduğunu görüyorum. Yalnız metodda ihtilâf vardır. Yani dâvanın tarzı hâlinde tutulacak yolda Hükümetten ayrılıyoruz. Nitekim ben de ayrılanlar arasındayım. Tezimi daha evvel iki esas üzerinde izah ettim. Yalnız bu mesele mevzuubahis olunca evvelâ onun portesi çizilir ve böylece karşılıklı zaruretlerin miktarı tesbit edilir. Nitekim ki zaruretler miktarınca tesbit edilir sözü meşhur sözlerimiz arasındadır. Şimdi, meselenin bu zarureti tesbit etmek için acaba elimizde rakam var mıdır? Devlet müesseselerinde ben bu rakamı aradım, arkadaşlar Encümenle meşgul iken ben de daire daire, daire daire Hükümetin toprak dağıtımı hususunda, muhtelif kanallarla büyük arazi tevziatına ait rakamlar aradım, aldım. Bu rakamlar, hakikaten Cumhuriyet Hükümetinin bu me-

selede ne kadar ciddi, ne kadar himmet ve gayretle hareket ettiğini ve ne kadar geniş gö-nülle bu mesele üzerinde yürüdüğünü görmekte-dir. O derecede ki, bu tasarıya kadar, belki dâvanın yarısını halletmiştir ki bu Hükümetin muvaffakiyetli sahasına şerefle girecek bir say-fadır. Yalnız müzakerelerin ilk cereyanından maksadımı lâıkiyle izah edemedim, şimdi ra-kamları topladım, kısa olarak rakamların ifade-lerini huzurunuzda arzedeceğim. (Gürültüler). Müsaade buyurun, yekûn olarak kısaca arzede-ceğim.

Şimdi arkadaşlar, evvelce de arzettiğim gibi; iki çeşit rakam; biri toprak tevziatının çiftçiler arasındaki yayılma nispetini tesbit eden rakam. Evvelâ bunu hulâsatan söyleyeyim :

37. vilâyette, 201 kazada, 16 839 köyde, Hü-kümetin yaptırdığı tetkikat neticesinde 1 073 073 çiftçi ailesi, bunlardan toprağı olmayan 61 008; 1 dönümden 10 dönüme, 10 dönümden 20 dönü-me, 20 den 30 - 40 dönüme kadar - 50 dönüm bir çiftçi için ihtiyaca kâfi rakam olarak kabul edilirse - gayrikafi olarak araziye sahip olanlar 66 bin kusur kişi tutuyor, bu 1 073 000 için-den.

Diğer mntakada, Trakya mntakasında, 1300 köyde 116 964 çiftçi üzerinde yapılan tetkikatta bu nispet köylü lehine daha bâriz surette görülüyor. Çünkü yeter derecede toprağı olan % 87, yarı toprağı olan % 8, ve hiç toprağı olmayan da % 5 tir. Orta Anadolu'ya nazaran burası daha iyi bulunmaktadır.

Bunlar 1937 senesinden evvelki rakamlardır. Ondan sonra Hükümetin, Millî Emlâk, Ziraat Bankası, Vakıflar ve Ziraat Vekâleti, Iskân va-sıtasıyla yaptığı tevziata gelince; Millî Emlâk 1941 senesinden 1945 senesine kadar 51 269 çift-çiye 850 bin kusur dönüm arazi tevzi etmiş. Bu yaptığım tetkikata göre gayet muntazam şe-kilde devam etmektedir. Krokileri yapılarak ta-puya tesvil edilmektedir.

Iskân müdürlüğü, 1935 den 1944 senesine ka-dar 159 586 aileye 5 694 734 dönüm arazî tevzi etmiştir.

Ziraat Bankası; 400 bin dönüm arazi almış, 50 binini tevzi etmiş. Evkaf; 3 000 âileye tevzi-at yapmış. Yapılan tevziat 218 855. Hükümetin elinde 9487 köyde, yani meskûn mntakalarda 13 milyon 700 bu kadar bin dönüm arazi vardır. Şimdi benim bu rakamlardan edindiğim kanaat şudur; bu mesele 13 milyon 500 bu kadar çift-çiye toprak var demektir. Meskûn yerlerde Hü-kümet tevziata devam etmektedir. Sonra Ziraat Bankası da bir yol almıştır, devam ediyor. Bi-naenaleyh, bu tarzda bir kanun yapmağa zaru-ret yoktur. Normal yollardan ve kanun esasla-rımıza hiç dokunmadan arazi sahiplerine daha ziyade emniyet vermek suretiyle meseleyi hallet-mek yolu vardır. O yolda Ziraat Bankası esasen

400 000 dönüm dekar arazi almış ve bu işe anışmıştır. Bu işte muamelenin daha iyi bir su-rette devamı da temin edilecektir. Bir tekâmül kanunı yaptım. Evvelce okudum. Hükümetin emrindeki 13 milyon şu kadar dönüm arazi Zi-raat Bankasına devredilsin. Onları da Ziraat Bankası tevzi etsin. Ziraat Bankasına her sene 2 milyon lira Hazine yardım etsin. Bu iş bu su-rette bitirilebilir.

Bu hususta bir teklif huzurunuzda arzettiğim. Şimdi tasarı reye konacaktır. Bu suretle Başkan daha evvel onu reye koymak suretiyle benimki hakkındaki kararı açıklamış oldu.

Şunu da söyleyeyim, reislerin bitaraflıkla-rını muhafaza etmesi birinci şarttır.

Sonra arkadaşlar, ben tasarıda iki büyük tehlike görüyorum. Onlara da tekrar temas ede-ceğim. Bir kerre bütün Türkiye'nin arazisi gay-ri muayyen bir zaman için kamulaştırma tehdidi altında bulunuyor bu suretle kredisi kesilecek-tir. Nitekim şimdiden kredi kesildi diye söyle-niyor. Binaenaleyh bu yol, krediyi sıfıra in-direcekti. Bu memlekette kredisiz istihsal ya-pılamaz. Küçüğü de büyüğü de ortası da böyle-dir, onun, içinde yaşayanlar bilir. Sonra ara-zinin alım satımı da duracaktır. Çünkü bu ka-mulaştırma tehdidi altında kimse araziye değer pahasını verip almak istemeyecektir. Sonra ikin-ci bir tehlike, arkadaş encümen namma izah etti, şimdi tehlike gözümün önünde daha ziyade tebarüz etti. Hükümetin, komisyonun ar-kadaşların nazarı dikkatlerine arz edeceğim. Dediler ki, 17 nci madde kamulaştırma haddini 50 dönüme kadar indiriyor. Eğer orada toprağı olmayanlara verilecek başka bir şey yaksa o va-kit verilecek.

Kasabalarda halkın yüzde sekseni ile az ma-aşlı memurlar hayatlarını bir kaç yüz dönüme bağlamışlardır. Burada verilecek başka arazi yoktur. Zannediyorum bunlar bir milyona ya-kındır. Bütün memlekette böyledir. Binaen-aleyh kamulaştırma tehdidi memleket üzerine çok tesir yapacaktır. Bu, büyük bir tehlikedir. Sonra arkadaşlar yüz, ikiyüz, üçyüz dönüme hayatını bağlamış olan bu büyük kütleyi umu-mî nizam bakımından ehemmiyete almakla be-raber bunları büyük bir sefalette tehdit etmek-tedir. Bunu gizlemeğe mana yoktur.

Bunu açık söylemeliyim. Onun için Büyük Millet Meclisi bu tehlikeleri bertaraf etmeden bu tasarıyı çıkarırsa büyük ve ağır bir mesuliyet al-mış olur. Ben vazifemi ifa etmiş oluyorum.

R. KORALTAN (İçel) — Lütfen maddeler-de konuşsanız

H. MENTEŞE (Devamlı) — Hayır hayır, bir kere takririm okunsun. Kabul edilmezse ondan sonra.

(İzmir Milletvekili Halil Mentese'nin öner-gesi tekrar okundu).

B : 56 17.5.1945 Ö : 1

BAŞKAN — Kendi önergesiyle birlikte, Geçici Komisyondan çıkmış olan tasarının da tekrar komisyona gitmesini teklif ediyor. Önergeyi yüksek oyuza sunuyorum. Nazarı itibara alanlar.. Alınanlar.. Nazarı itibara alınmamıştır. Tasarının maddelerine geçilmesini oyuza

sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul Etmeyenler.. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir. Yarın saat 15 de toplanmak üzere birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 20,08

